

Suragáhat Uqqiraqtit

¹ Aglaktunja uumiña Theophilus-mun piq-pagikkamnun. Sivulligñi makpiğaani aglaktunja suragálipayaanıñik Jesus aullağniñhaniñaglaan savaaqalıgmiñik

² taivrumunjaaglaan uvlumun Agaayyutim aullautipmani tatpakmunja. Sivuanı Jesus aullağaluaqanı ilaan Ipqitchuakun Irrusikun alğaqsrugái piksraqtaagikkani uqqiraqtaurusrauplugich.

³ Jesus tuqqutitqaaqhuni piqatigiragıgai uqqiraqtit sagviaqtuutıgai arguaqtuğnağumiñaiqlıgu anıitqılha malğukıpiat uvlut akunğatni, sulı Jesus-ñum uqautiplugich anjaayuqautaanik Agaayyutim.

Agaayyutim aullautıgaa Jesus Qılarnun

⁴ İlaatnıguuq Jesus-ñum piqatıgilgıtñamıgıch tılıñıgai itna, “Uniññiaqnagu Jerusalem aglaan utaqqıyımıgıksi aatchuutiksraña Aapaa akıqsruutıgıkkaña qaitkısıñıplıgu, uqautıgıkkağa ilıpsıtñun.

⁵ Taimñaguıq John paptaagıtıqaqtuaq iñunñun imıgmik aglaan aquatıgun qapsıch uvlut paptaakkağısırusi Ipqitchuakun Irrutçıkun.”

⁶ Taapkua uqqiraqtaurusrat katılğıtñamıñ piqatıgıplıgu Jesus apıqsruğniğaat, “Atanııq! Uvva taavrumanı nappatqıññiaqpıun anjaayuqaun Israel-aagmıunun [umıalıqagumiñaglugıch taimanısun]?”

7 Jesus-ηum kiuniǵai, “Aapaa kisimi sivunniǵisigaa qakugun atuumalıksraηa. Ilaan ilisimapkaǵumiñaitkaa tamanna ilipsitñun.

8 Akuqtuigisirusi sanηimik taimña Ipqitchuaq Irrusriq aggianikpan ilipsitñun, aasii ilisimaraugaqsilusi uvapkun Jerusalem-mi iluqaanılı Judea-mi suli Samaria-mi unniñ nunaqqipayaanıñi nunam.”

9 Taatnaamikagich Agaayyutim nuqinnıǵaa tatpakmuηa ilinjitñun qıñıqtıtluni aasii ilinısa qıñıtlaiqsıǵnıǵaat nuviyam puuqtiqmaun.

10 Aullaqtiqman qıñıǵugaaqtıtlugich tatpakmuηa, taimmaiñaq malǵuk iññuk atnuǵaallak qatiqtaanik qıkaqasıitlıǵñıqsuk ilinjitñun,

11 nipliqhutik, “Galilee-ǵmiut, suvaata qıkaqhusi qıñıqniaqpisi qılaηmun? Tamanna Jesus aullaqtuaraq ilipsitñiñ tatpakmuηa aggitqıkkıñhitchuq taatnatun ilipsi qıñıqmatun aullaqman tatpakmuηa.”

Matthias-ηum Inanıǵaa Judas

12 Malıǵuaqtıt tavrakηa utıǵnıqsut Jerusalem-mun iñǵıuramiñ taıguutiqaqtuamiñ Olives-mik unasıkpaguni inǵıññıqsuamiñ nunaqqımiñ.

13 Tavrıηa tıkitñamiη Jerusalem-mun, ilinich mayuǵnıqsut inimun taivrumuηa irvigıkkagmiknun, Peter, John, James, Andrew, Philip, Thomas, Bartholomew, Matthew, James ıǵñıgıkkana Alphaeus, Simon-lu Zealot-ηuruuq, suli Judas ıǵñıgıkkana James-ηum.

14 Iluqaǵmıη katınıqsut akulaiqıǵugu inıqsruǵvıksragmiknun piqasıqhutin aǵnanik suli Mary-mik aakagıkkanaıñ Jesus nukatchianıñıǵlu.

15 Ikituurat uvlut aquatigun ukpiqtuat katimaniqsut, tallimakipiaq iñuiññamik iñugiaktigiyyunnaqhutiñ. Peter-m makitluni nipliutiniñgai,

16 “Aniqatiumaan, Ipqitchuam Irrusim uqaqtin-nigaa David makpiññaniñi Agaayyutim. Uqañiniñgaa Judas-kun sivuani atuumagaluaqtitnagu ilaan savaaqaliksrana, taamna Judas sivulliuruuq tiguriruksranik Jesus-mik.

17 Judas ilaugaluaqtuaq uvaptikni atakkii Jesus-ñum piksraqtaagikkaña savaqatigitquplugu uvaptikni.

18 Judas-ñum aatchuutigianikamiun Jesus akiññaktaaqñiqsuq maniññik. Taavrumiññasiññ tauqsigñiqsuq nunaviññigmik ilaan iluviññikkañmiññik. Tavrani katakami iluqani ilua qaañiqsuq.

19 Iluqañmin iñuich Jerusalem-mi ittuat tusaaniñaat, aasii inmin uqañmikkun taigu-usiñniñaat Judas-ñum tuqquvia Akeldama-mik (mumiutiqaqtuamik nuna augum maqqivia).

20 Agaayyutim makpiññani aglausimaruuq Psalms-ni itna,

‘Ilaan tupqa iñuigumauq iññitqikkumiññaiñuni.’

Psalm 69:25

Aglausimaruuqsuli,

‘Atlamik iñunmik inañiqsiqañumauq savaaña.’

Psalm 109:8

21-22 Taatnaqñugu iñuk inañiutiruksrauruq Judas-ñum savaañanun. Taamna iñuk ittusrauruq aullañniimaruuq uvaptikni aasiisuli ilisimarautlasiruuq anitqihagun Atannapta Jesus. Ilaa piqatigisimakkaqput John-ñum quliaqtuañipmaun paptaaktitchiññisuli

nayuqtigisimakkaqput uvlumunaglaan
Agaayyutim aullautipmaun Jesus pakmuña
qılanmun.”

²³ Ilinich nalunaigiñiqsut malğunnik iññunnik
Joseph-miglu taiguutilinmik Barsabbas-mik
atiqaqmiruaq Justus-mik suli Matthias-miglu.

²⁴ Aasii agaayuniqsut itnaqhutin, “Ataniiq! Ilvich
ilisimaraunuruatin uummatinjitnik iñupayaat, taat-
nağlugu tikkuagutillañniaqtigut nalliaknik piksraq-
taaqağuvich.

²⁵ Taamna uqqiraqti inañjutiylumuq Judas-
mun atakkii unisagigaatigut aullaqhuni
piksraqtaagmiñun.”

²⁶ Taatnaqqaqhutin tigusiniqsut attak
ilaqataaknik. Taatnaqmata Matthias
piksraqtaanuniqsuq aasii ilaliutikkaupluni qulit
atautchinun uqqiraqtinun.

2

Ipqitchuaq Irrusiq Tikitchuq

¹ Uvlugğuuq taiguutilik Pentecost tikiumapman
iluqatin ukpiqsiruat katimalgiññiqsut.

² Taimmaiñaq ilinisa tusaagaqsilignigaat
siigruktuaq pakmakña liilaa anuqlıqpaktitmatun.
Taamna siigruktuaq tusağnaqsiñiqsuq iluqaani
inimi.

³ Ilinich qiñiaqsiñiqsut ikniğmik liilaa qiññalinik
uqqatun siamitlutin iñupayaanun.

⁴ Ipqitchuam Irrusim aňalatkaqsiñigai
iluqnaaqługich. Taapkua iñuich uqaaqsiñiqsut at-
lakaagiñnik uqqiqhutin, taatna kanıqsiñiaqsiplugich
Ipqitchuam Irrusim uqaqupmatin.

5 Tavraniguuq Jerusalem-mi Jew-ηuruat iñuuniaqtut nunaaqqipayaanjiññ nunam taluqsriuat Agaayyutmik.

6 Tusaakamitruη siigruktuaq iñugiaktuat iñuich katiniqsut taapkunuηa. Iluqatin qanugviiḡñiqsut tusaakamisigik taapkua uqaqtuat kanjisiñaqsiplutin sumiugiisigun uqqatigun.

7 Quvigutchallapiaqhutin uqaaqsiñiqsut, “Tamatkua uqaqtuat Galilee-ḡmiunurur, amii? Qanuqhutin ukua uqaqpat uqaptiknik?”

8 Naagaunniiñ kanjisiḡlanigivut uqaqmata uqausillaaptigun iñuguqniaḡaptigun.

9 Uvagut Parthia-ḡmiut, Media-ḡmiut, Elam-miut, Mesopotamia-ḡmiut, Judea-ḡmiut, Cappadocia-ḡmiut, Pontus-miut, Asia-ḡmiut,

10 Phrygia-ḡmiut, Pamphylia-ḡmiut, Egypt-miut. Uvagut iñuich nunaaqqimiñ Cyrene-miñ nunami Libya-mi, suli iglaat nunaaqqimiñ Rome-miñ,

11 suli Crete-taḡmiut Arabia-ḡmiutlu. Aniηaruaguut Jew-ηupluta aasiiñ mumiksuaguut Jew-ḡuqsimaaqhuta —iluqapta tusaagivut kanjisiplugillu tamatkua uqaqmata kamaḡtuatigun Agaayyutim iñiqtaigun.”

12 Quvigutchallapiaqamin kanjisiḡlaiqhutinlu apiqsruqtautiniqsut avatmun, “Qanuutauva una?”

13 Iñuilliasiiñ ilaηich mitautigiplugich ukpiqtuat uqaaqsiñiqsut, “Ukua imilillaqsimaplutin piñiqsut.”

Peter-m Uqautriḡha Iñuηnik Tavrani

14 Taatnaaqsipmata Peter makittuq piqasiqhuni uqqiraqtiqatmiñik kiutyaqlugich.

Nipitusipluni nipliutiniġai, “Jew-ḡuqatiptaa suli iḡuuniaqtuasii Jerusalem-mi, naalaġniḡlaksitḡa! Nalupqinaiqḡlugu uqautiuraallaglapsi taavruma suutautilaanḡanik.

15 Ukua imiliqsaunḡiitchut isumallapsisun atakkii uvlaanḡusugaaqtuqsuli.

16 Taamna atuumaruaq Joel-ḡum sivuniksriqirim uqautigikkaḡa itna,

17 ‘Agaayyun uqaqtuq, itnailiḡlugu itkisiruq aquligḡi uvluni,

Uvaḡa siamitkisigiga Irrusiġikkagḡa iluqaitḡun iḡunḡun,

Iḡḡasi suli panigikkasi sivuniksriqiaqsigisirut,

nutaaġikkasi qiḡiḡquuraaliġutiḡ

suli utuqqanaasi siḡḡaqtuqtaḡutiḡ;

18 aa, kuvviqigisigitka savaktitka aḡutitlu aḡnatlu

Irrusiġikkamnik taipkunani uvluni

aasii sivuniksriqiaqsiḡutiḡ.

19 Qiḡiḡtitkisigitka quviqnaqtuat qilaḡmi

suli atlayuaḡnaqtuat nunami,

auglu ikniḡlu suli itchialaruaq,

20 siqiḡiḡunniḡiḡ tanuḡaaqsiḡlugu unnuatun

unniḡiḡ tatqiq kaviqsaagḡlugu auktun

sivuani kamanallapiaqhuni uvluan

Atanḡuruam tikiumaliksrana.

21 Taipkunanasii kisupayaaq tuḡluqpan Agaayyutmun

ilaan anniqsuḡisigaa.’

Joel 2:28-31

22 “Israel-aagmiut, naalaḡnisitchi uqallamnun!

Jesus Nazareth-miḡ aḡutauruq Agaayyutim tilikkaḡa.

Agaayyutim savaagipkaḡaa sanḡiqaqhutiḡ atlayuaḡnaqhutiḡlu qiḡiḡkiqsuutinik.

Qiḡiḡisi nalupqinaiqḡlugu ilisimaplugich tamanna

atakkii atuummipluni maani akunnapsitñi. Taavrumuuna ilisimapmigiksipsuuq Agaayyutmun tuyuǵilha.

23 Ilipsi aᅇalataksrirutigigiksi Jesus sum-iuᅇruanun tuqqutitlugu kikiaktuutipkaᅇlugu sannigutamun. Aglaan Agaayyutim pisuᅇgmigunlu ilisimaᅇgmigunlu sivunniunjanikkaᅇa taatna.

24 Aglaan Agaayyutim makititnamiuᅇ tuᅇuᅇgmiiᅇ pituiᅇlugu iᅇuuᅇgmun. Jesus tuqqutqikkumiᅇaitchuᅇ atakkii ilaa nayuutiyu-miᅇaitchuᅇ iluviᅇmi tuᅇuᅇaruapayaatitun.

25 Taivruma David-ᅇum uᅇautiginigaa itna, ‘Uvaᅇa qiiᅇigiga Atanguruaᅇ sivuqqamni ataramik. Ilaa taliqpimniitluni aasiiᅇ tunᅇalguruᅇa ilaani iᅇuilliuqama.

26 Taatnaᅇlugu uummatiga quviasuktuᅇ, suli nipi-
iqaqtuᅇa quviasuᅇgmik.
Tuᅇuᅇgisigaluᅇaᅇaᅇmaunniᅇᅇ niᅇiugaᅇigiga
nalupqinaicᅇlugu,

27 Agaayyuun, unitchumiᅇaitchiᅇᅇ iᅇuusigaa
iluviᅇmun,
naagaqaa timaa savaktivich piungigᅇniaqulugu.

28 Urriqsuutrirusii uvamnun apqutmik
iᅇuuniaᅇviksramnik,
aasii quviasukkisiruᅇa atakkii nayuutiᅇluᅇa
ilipni.’ *Psalm 16:8-11*

29 “Aniqatiut, uvaᅇa uᅇautiraksraᅇigipsi
nalupqinaicᅇlugu sivulliptigun David-kun. Ilaa
tuᅇupman iluviᅇaat, aasiiᅇ ilisimagaat iluᅇga
marrumuᅇaaglaan uvlumun.

30 Ilaa sivuniksriqirauruaᅇ suli kaᅇiqsimaplugu
Agaayyutim akiqsruutigikkani iᅇmiᅇun,

Agaayyutim nalupqinaiqsruutinikkaṅa David-ṅum kinjuvianjiñ ilaṅat ataniguqtitkisiñipluḡu inṅmisun.

31 David-ṅum qiniqquuraaginiḡaa qanuq Agaayyutim aṅipkatqiliḡsraṅa anniqsuqti akiqsruutigikkaṅa taamna Christ uqautigipluḡu itnaqhuni, ‘Agaayyutim uninṅitchaa ilaa iluviḡmun suli timaa piunṅinṅichuq.’

32 Taamna Jesus Agaayyutim aṅitqiksitkaa iluviḡmiñ, aasii uvagut ilisimaraurugut taavrumuuna.

33 Agaayyutim ilaa taliqqinṅmiñuktitkaa kamanaqsipluḡu suli qaitchipluḡu Ippqitchuamik Irrusiḡmiñik Aapami akiqsruutigikkaṅatun aasiin Jesus-ṅum qaitchipluḡu uvaptiknun. Tamanna akuqtuḡikput pakma, taatnamik qiniaqsigiksi tusaaplugulu savaaqsipman uvaptigun.

34 David inṅmi timituummaḡmi pak-muṅaqsimaitkaluaqtuq, aglaan nipliḡniqsuq,

‘Agaayyutim nipliutiniḡaa Ataniḡa,
Aqvittin kamagiviksrauliḡpnun,

35 aquppiḡḡapni uumiksritin aṅalataksrirutigigisigitka
ilipnun.’ *Psalm 110:1*

36 “Aasiin Israel-aagmiupayaasii ilitchuḡiraksraḡigiksi nalupqinaigluḡu, taamna Jesus kikiaktuutikkaqsi Agaayyutim inillakkaa ataniguḡluḡu suli anniqsuutauplugulu.”

37 Taapkua iñuich tusaakamitruṅ Peter-m uqautigikkaṅa ihuilliḡniqsut. Apiqsruḡniḡaat Peter-lu atlatlu uqqiraqtit, “Aniqatiut, Qanuḡisiñiqpisami?”

38 Peter-m uqapsaagñigai, “Nunuuraligusi mumigitchi killuqsautipsitñiñ. Suli atausriukat-taagusi paptaaqtititchi ukpiqsririgugusi atqagun Jesus Christ. Agaayyutimli natqiutiyumagaasi killuqsautipsitñiñ, aasiñ ilaan aatchugisigaasi Ipqitchuamik Irrusimik.

39 Taamna Agaayyutim akiqsruutigikkaña tunaaqaqtuq ilipsitñun qitunğapsitñunlu iluqaitñunlu ittuanun unjasiksuami, iñuich iluqaisa Atanguruam Agaayyutipta tuqlugai inmiñun.”

40 Peter uqaqtuq inugiaktuanik atlanik uqalignik. Aasiñ ilaa naatchiqami itnaqlugich, “Annau-tillaksağniağitchi ilipsitñik anasiñjuqsautmiñ tikiññaiaqtuamiñ pigiitchuanun inunun tuqqutchiruanun Jesus-mik.”

41 Inugiaktuat ukpiqsriñiqsut uqaligmik suli paptaaqtitlutin, iñuk 3,000-yunnaq ilaliutiniqsuq ukpiqsriruanun tamarrumani uvlumi.

42 Ilinich ilisaaqaqsiñiqsut uqqiraqtiniñ, aasii piqasiqsuutiniqsut nigiqatigiikhutin suli iniqsruqatigiikhutin.

Qanuq Ukpiqtuanuruat Piqatigiilhat

43 Uqqiraqtit iniqtaqağniqsut inugiaktuanik quviq-naqtuanik savaanik, naagaunniñ inupayaat ikpi-giagutiniğaat Agaayyutim savaaqalha uqqiraqtitigun.

44 Iluqağmin ukpiqtuat atautchimiiyusiñiqsut suli piqaqtirrutiplutin suurağmikkun avatmun.

45 Inuqsriuliqamin tunisiñiqsut nunautmiknik suli suoramiknik, aasiñ autaaqlugich piññaktaatin iluqaitñun inuqsriuqtuanun.

46 Uvlutaugagipman ilinjich katragñiqsut agaayyuvikpaᅇmun. Niğirağagñiqsut atautchimi kinuniqmikni, aasiiñ nigikamiᅇ quviasukhutiᅇ pisuillaᅇapiaqhutiᅇlu.

47 Ilinjisa quyarağigaat Agaayyun, aasiiñ atlat iñuich nakuagigaich ukpiqsriruapayaat. Suli uvlugağipman Atangum ilaniktuuqtinnigai iñuᅇnik ukpiqtuaᅇuruᅇnun tamatkuniᅇa anniqsukkağmiñik.

3

Peter-m Iᅇuaqsipkaiᅇha Pisutlailaamik

1 Ilaatniguuq Peter-lu John-lu utlautiniqsuk agaayyuvikpaᅇmun, iñuich injiqsruğviat tikitmaᅇhani.

2 Agaayyuvikpaᅇmi paaqagñiqsuq taggisilinmik Piññaqnaqtuamik. Tavraniguuq aᅇnun una aquppiraqñiqsuq pisunᅇaᅇitchuaq aniñiğmiñaglaan. Uvlugağipman ilamiñun tavrᅇaᅇtipkağagñiqsuq taavrumuᅇa paamun injiqsruğviksrağmiñun maniuranik iñuᅇniñ isiqtuaniñ agaayyuvikpaᅇmun.

3 Peter-m lu John-ᅇumlu apqusaaqmakni isiaqsipᅇlutik agaayyuvikpaᅇmun injiğniğik aatchullaliksrağmiğun maniᅇmik.

4 Taapkuak kinjaqamitku iriğruiñaaᅇlugu Peter-m nipliutiniᅇaa, “Qiñiqtiguk!”

5 Taavruma iñuum qiñiaqsiñiğik niğiukhuni aatchuusiaksrağmiñik ilinjikñiñ.

6 Peter-m nipliutiniᅇaa, “Maniitchuᅇa suuramikunniñ aglaan aatchuğniagikpiñ pigikkamik, atqagun Jesus Christ Nazareth-mium pisuqugikpiñ.”

7 Peter-m tigukamiuᅇ taliqpiagun mak-itquplugu, taimmaiñaq aᅇutiqniam niuᅇi sayaniktigᅇniqsuk.

8 Nutiᅇniqsuq qikaqtiqhuniasiiᅇᅇ pisuaqsiᅇluni. Ilaan isiqatiginiᅇik Peter-lu John-lu agaayyu-vikpaᅇmun pisukhuni misigaqsimmaᅇmi quyyasimmaan Agaayyun.

9 Iᅇuich tavrani qiᅇiᅇniᅇaat pisukᅇugu quyamaᅇmi Agaayyutmik.

10 Iᅇupayaat iᅇisaᅇiniᅇaat iᅇiularauplugu aquppisuuruaq agaayyuvikpaum paᅇᅇani taggisiliᅇmi Piᅇᅇnaqnaqtuamik. Iluqaᅇmiᅇ quviᅇutrchallapiᅇniqsut taavrumuuna atuumaru-akun taavrumuᅇa aᅇutmun.

Peter-m Quliaqtualᅇa Agaayyuvikpaᅇmi

11 Iᅇuitguuq qiᅇiᅇamitruᅇ pisutlasipkakkauruam saqunaᅇapayaᅇᅇak Peter-m lu John-ᅇum lu aupiᅇᅇautiginiᅇaat, aasiiᅇᅇ qiᅇiᅇiaqᅇuᅇich katimmaviᅇmun taggisilikkun Solomon.

12 Peter-m qanuᅇviiqsuat qiᅇiᅇamigich nipliutiniᅇai, “Israel-aagᅇmiut, qanuᅇᅇmi taamna quviᅇutrchautigivisiuᅇ qiᅇiᅇqpaaqsiᅇlutaasiiᅇᅇ? Uvaguᅇ pisutlasipkaᅇitkikᅇuk manna aᅇun saᅇᅇiptikkun naagaqaa ukpiqsriᅇᅇaptikkun.

13 Aglaan Agaayyutaata sivulliapta Abraham-ᅇum lu Isaac-ᅇum lu Jacob-ᅇum lu iᅇuaqsiᅇkaᅇaa manna aᅇun Jesus-kun, aasiiᅇᅇ taavrumuuna ilaan kamaᅇaqtitkaa iᅇᅇiᅇiᅇi Jesus. Iipsi qaitkiksi Jesus aᅇalatinun piᅇiᅇtchuanun suksraaqᅇugu sivuᅇaani Pilate-ᅇum sivunniutianikmauᅇunniᅇᅇ patchisaiᅇuᅇᅇugu.

14 Ilaa iluqnauqsimaruaq Agaayyutmun nalaunjaruaḡlu naagasuli ayakkiksi, injiqsruḡlugu Pilate pituiḡitquplugu iñuaqtuqtimik.

15 Taatnaḡapsigun tuqqtukiksi taamna qaitchiruaq iñuukigmik aglaan Agaayyutim anitqiksitaḡa tuqḡaruaniñ. Uvagut ilisimarriqsimmaḡikput taamna.

16 Turviqaghuni atqanik Jesus-ḡum manna pisutlailaq qañikkaqsi ilisimakkaqsilu mamititkauruq. Taamna anun ukpiqsriñiqsuq Jesus-ḡum atqanik, taatnaḡlugu iḡuaqsikkauruq sivuqḡapsitñi.

17 “Aniqatiumaan, ilisimagaluḡmigiga una, ilipsilu sivulliuqtituummapsilu qaitkiksi Jesus sumiunḡruananun aglaan nalugiksi suvaata taatnatun irrutriḡiqsi Jesus-mik.

18 Agaayyutim inilḡaan uqḡagikkaḡa iluqaisigun sivuniksriqirimigun akiqsruutauruq anniqsuqti naglikaaqtuksrauniplugu, aasiñ ilaan taatnaqtitkaa.

19 Aasiñ mumigitchi suli saallusi Agaayyutmun, ilaanli piiḡumagai killuqsautigikkasi.

20 Taatnaḡupsi Atanḡum sayyaagiksipkaḡisigaasi irrutchipsigun. Taivrumani ilaan tuyuḡitlayumagaa Jesus annautriksraḡtaḡianikkani ilipsitñun.

21 Taamna Jesus qilaḡmi ittuksrauruq taivrumaḡa uvlumun supayaat nutaḡuḡiksraḡatnunaglaan, Agaayyutim ipqitchuat sivuniksriqiraiñ uqautigipmatun inilḡaan.

22 Moses-ḡum nipliutiginigaa, ‘Agaayyutim Atanipsi tuyuqḡisigaasi sivuniksriqirimik, atrilugu

tuyuqałlı uvamnik; taimña itkisiruč iñupsitñiñ. İlipsi naalağniraksrağigiksi supayaamik uqautik-pasi.

²³ Kiñapayaaq naalağniñitkumi sivuniksriqirim nipliutigikkañanik ilauyumiñaitchuq Agaayyutim iñuiñi suli piyaqqukkaugisipluni.

²⁴ İluqağmiñ atlat sivuniksriqirit Samuel-miñaglaan uqaqsritkaumaruat uqautigigaich makua nayukkavut uvlut.

²⁵ Atuumaruaq uglupak atuumaruq pisigiplusi, ilipsi kiñuviağikkañasi Abraham-ñum. Agaayyutim akiqsruğaa qitunğanik, suli sivuniksriqirit uqautigaatigut taavrumiña akiqsruutmik, itna, Uvaña piliutiqağisigitka iluqaisa iñuich nunami kiñuviağikkaptigun.

²⁶ Taatnaqluğu Agaayyutim anitqiksitmañ savaktini Jesus tuyuğigaa ilipsitñun sivulliuplugu ikayuğukhusi mumigusılı pigiiliqiligiğikkapsitñiñ.”

4

Peter-mlu John-ñumlu Apiqsruqtukkauthak Uqaqsittaagviñmi

¹ Peter-lu John-lu uqautrisugaaqtitlugik iñuñnik agaayuliqsit suli qaunaksria agaayyuvikpaum piqasiqhutin Sadducee-ñuruanik tikiññiqsut.

² İlinjisa iluaginñiñiğaiç uqqiraqtik ilisautripmaknik Jesus anitqinñiplugu tuqunaruaniñ, taamnaasiñ ilitchuqqutaupluni tuquruat anitqikkisiłhatnun.

³ Tigupkağniğaiç isiqtaupkaqlugik isiqsivinmi unnuapak unnuagūqhunikii.

4 Aglaan iñugiaktuat tusaaruat uqautaaknik ukpiqsriñiqsut, iñugiaktiilaaliyuḡnat 5,000-mik aḡutiłhiñat.

5 Uvlutqikman Jew-ḡuruat sivulliuqtinillu sivulliuqtigruatlu aglaliqiritlu katiniqsut Jerusalem-mi.

6 Annas-tuug qaukñiat agaayuliqsit itmiñiqsuq suli Caiaphas-lu John-lu Alexander-lu piqasiqhutin atlanik ittuanik qaukñium agaayuliqsim ilaiñiñ.

7 Taapkua Peter-lu John-lu itqutip-kaqamisigik apiqsruqtaaqsiñiḡaich, “Qanuqlugu iluaqsiqkaqpitku taamna aḡun? Qanutchimik sanḡiqaqpisik? Kia atqagun taamna pivitku?”

8 Peter-m aḡalatiqaqhuni Ipqitchuamik Irrutchimik kiuniḡai, “Sivulliuqtaurasii sivulliuqtigruaḡuplusi,

9 Suvaatatai tamarrumani uvlumi uqaqsit-taḡutikkauviñuk ikayuillaptigun taavrumiḡa pisutlaiḡaamik iluaqsiqkakkaptiknik?

10 Iluḡasi suli Israel-aagmiupayaat ilisimaraksraḡigiksi una, Sanḡiqaqtuq atigikkaḡagun Jesus Christ Nazareth-mium kikiaktuutikkaqsi aasiiñ Agaayyutim aḡitqiksitlugu tuḡunaruaniñ. Taatnaqlugu taamna aḡun qikaqtuq iluaqsikkaupluni sivuqqapsitñi.

11 Taamna Jesus taimña Agaayyutim uqalhiñ uqautigikkaḡat itna,

‘Uyaḡak tuppirt ayakkaḡat,

taamna uyaḡak piitchuillapiaḡaqtuq
tuppirauni.’

Psalm 118:22

12 Aasiiñ Agaayyun atchiuruq atautchiñhiñamik iluḡaani nunami taavrumuuna atikun anniq-

sugumiñaqsipluta. Taamna anniqsuqti Jesus Christ kisimi ittuq.”

13 Tarra uqaqsittaagtitchirit quvigutchaniqsut qiñiqamisigik Peter-mlu John-ñumlu taluqsrautaisilaanajkniglu ilisaqsimaisilaanajkniglu. Ilisimagaich piqataulhak Jesus-mi.

14 Aasiin qiñignigaat anjun iluaqsikkauruaq qikaqataulha Peter-milu John-milu. Taatnaqhutin niplilguiñiqsut akiknaglulik.

15 Taatnaqqaqhutin anillaqunigaich uqaqsittaagvinmiñ, aasiin anipmaknik sivunniuqtaullakhutin itna:

16 “Qanuğluk atannigisivisigik ukuak anutik? Jerusalem-miupayaat ilitchugianinigaat atlayuagnaqtuaq iluaqsiplik atuumakkaña taapkunnuuna, aasiin naagaagumiñaitkikput.

17 Aglaan siamitqunitlugu marrumani tusaayugaaq iñun, taatnaguta aniqsraaqtuglavut uqatqiqunilugik kimununniiñ taavrumuuna Jesus-kun.”

18 Taatnaipilugu sivunnianikamin iñiqtigigaich quliaqtuaqunitlulik Jesus-kun iñun sumiunniiñ naagaqaa itqautitqiqunitlulich taavruma atqanik.

19 Aglaan Peter-mlu John-ñumlu kiunigaik, “Nallicsi tupiginağayaqpisigu? Ilipsi naagaqaa Agaayyun? Nalliak nakuagitlukpaun ilaan? Sivunniqsiun taamna!

20 Uqautiginagumiñaitkikpuk sua qiñikkaqpuq tusaakkaqpuglu.”

21 Aniqsraaqtutqianikamisigik aasiin pilitlugik agvisiksraitlutin anasiññuqsalguiñigaich.

Iqsigiplugittuuq iñuich atakkii iñupayaat kamak-srillapiaqhutin Agaayyutmik tamarrumuuna atuumaaniktuakun pisutlailaamun.

²² Taamnaguuq anjun quviqnaqtuakun ihuaqsiqkakkauruaq malgukipiaguaniksamaruaq.

Ukpiqsriruat Iniqsrutuhat Taluqsrautailigmik

²³ Taapkuagguuq Peter-lu John-lu anipkapqauraqmatik utignihsuk ukpiqtuanuruaqatiumiknun uqautilugich qanuq qaukiata agaayuliqsit sulivulliuqtigruat sivunniuhatnik.

²⁴ Ilinisa tusaakamitruñ agaayuqatiqagniqsut itnaqhutin, “Kamanaqtuatiin atanguruaq, iñiqsiruatiin iluqaanik qilanjmilu nunamilu tagiumilu.

²⁵ Aasiñ ilvich uqaqtuatin Ippqitchuakun Irrutchikun sivulliaqput David savaktigikkan uqaqman itna,

‘Suvaata Jew-nunitchuat qinnakpat?

Suvaata iñuich sivunniuqpat imailaanik?

²⁶ Umialgi nunaqqipayaani sivulliuqtillu paqnanigaich anuyautnatin akilliliguqlugu Agaayyutauruaq ilaan anniqsuqtiksriukkanalu.’

Psalm

2:1-2

²⁷ Ilumun marrumani nunaqqimi Herod-lu Pontius Pilate-lu piqasiqhutik Jew-nunitchuanik sulivulliuqtigruat Israel katimaniqsut. Sivunniutiginiqaat akiknaqlugu Jesus savaktin ipqitchuaq anniqsuqtiksriukkan.

²⁸ Katinnihsut savañniagukhutin supayaanik sivunniutigikkan kamanaqtuakun isumalipkun injilgaan atumaruksauruaq.

29 Aasiñ pakma, Ataniiq, itqaǵlugich Jew-ηnuruat qullinich qanuqhutin aniqsraaqtuqmatigut. Savaktigikkaqpich, uqaqtitigut uqaǵnik taluqsrautaǵuta.

30 Ikayuqtigut ihuaqsitlasilugich nanittuat suli savaktitigut atlayuaǵnaqtuaniglu quviqnaqtuaniglu atanniutaagun ipqitluni savaktigikkapkun Jesus.”

31 Agaayuanikmata taamna ini katimavigikkanat aulaniqsuq. Tavraami analatiliqhutin Ipqitchuamik Irrutchimik aullaqhutin uqaaqsiñiqsut Agaayyutim uqaǵhiñik taluqsrautaǵhutin.

Atunim Pigigaich

32 Uvvaguuq ukpiqsripayaaqtuat atausinηuutriplutin atipiǵniqsut irrutchimikkun. Nalliatunniñ iǵligingiqǵugu inmi suurani aglaan atunim atuǵniǵaat suuraǵikkaqtin.

33 Uqqiraqtit kamaqaqtuakun sanηkun ilisimarauniqsut anitqilhagun atanguruam Jesus suli Agaayyutim ikayuqpanηigai iluqaisa.

34 Taapkunani ukpiqsriruani piiññiqsuq inuqsraqtuamik. Sua inuqnaqsipman ilaηa tunisiraqtuq nunaviñiǵmik naagaqaa tupiǵmiñik, tunisianikamiasiiñ tavrηautiraǵniǵaa akuqtuani tuniaǵmiñiñ

35 aatchuutigiplugu uqqiraqtinun. Taapkuaaasiiñ autaagǵniǵaat taamna manik inuqsriupayaaqtuanun.

36 Ukpiqsriruamik iñuqǵniqsuq Josephmik, Levi-tkuayaanupluni iñuguqtuaq Cyprusmi, taavrumiηa uqqiraqtit taiguutiqakkanat

Barnabas-mik (mumiutiqaqtuamik pitchuksaaq-timik).

³⁷ Ilaaptuuq tuniripmiñiqsuq nunautmiñik qaitluguasiñ akuqtuani uqqiraqtinun.

5

Ananias-lu Sapphira-lu

¹ Tavraniguuq iñuqağmiñiqsuq nuliagiiñnik atiqaqtuani Ananias-miglu Sapphira-miglu. Taapkuak iññuk tuniriñiqsuk nunautmiknik iluqatik pigikkağmiknik.

² Akuqtuağmik ilañanik tugvaiñiqsuq ağnaataasiñ ilisimaplugu anjigaa. Aglaan sippana qaitkaa uqqiraqtinun.

³ Peter-m nipliutiniğaa, “Suvaata tuunğagmun aňalatitpich? Suvaata sagluqsruutiviun Ipqitchuaq Irrusriq iriqqakun tugvaqsiplutin ilañanik nunautvich akian?”

⁴ Tunigaluaqnagu nuna pigikkan aasiñ kinuagun tuniñhan akuqtuağikkan pigigiñ. Sum taatna isummiqpatin? Sagluqsruutrinitchutin iññnik aglaan Agaayyutmik.”

⁵ Ananias-ñum tusaapqauraqamigich Peter-m uqağikkanji puuktigniqsuq tuqupluni. Tusaa-payaaqtuat taavruminja taluqsratčaniqsut.

⁶ Nukatpiat nimiqsruqtuallakamitruñ timaa an-nisiplugu iluviagiğniğaat.

⁷ Uvvaasiñ pinasut sassagñigich kinuatigun ağnaat aggiğniqsuq sutilaañatnik nalupluni.

⁸ Peter-m apiqsruğniğaa, “Uqautinña, iliptik tunivitku nunautrik taatnatunaglaan?” Ağnam kiunigaa, “Ii, tavra taatnatunaglaan ittuq.”

9 Peter-mli piñigaa, “Suvaata uuktuagñiqpitku Agaayyutim Irrusia? Atañii, taapkua iluviqsiruat ilaqatipnik qakma aullautigisipmigaatin taatnatun.”

10 Tavrauvaa puuktigñiqsuq Peter-m sivuğanun tuquliqhuni. Nukatpiat isiqamin qiniqlugu tuquruuq aullautiniġaat iluviġiaqlugu sanigaanun aņutaata.

11 Tavra ukpiqtuanuruat suli iņupayaat tusaaruat taavrumiņa taluqsratchañiqsut atqunaq.

Quviqnaqtuat Atlayuaġnaqtuatlu

12 Uqqiraqtit savaaqagñiqsut iņugiaktuanik atlayuaġnaqtuanik suli quviqnaqtuanik akunġatni iņuich. Iluqatin ukpiqsriruat atausiņņugñiqsut kattimmavianun Solomon-ņum.

13 Ukpiqtuanunitchuat ilaliqsuaqsiniġaich taluġiplugich aglaan ilinisa uqautigillau-tagaluaqlugich.

14 Aglaan iņugiaktuat aņutitlu aġnatlu ukpiqs-riliqsuat Ataniġmik Jesus-mik, taatnaqlugu ukpiqtuat iņugiaksitmullapiagñiqsut.

15 Iņuich illiuqaigasiñiqsut atniġnaqtuanik tumitchaanun siñigviņnun naagaqaa ikivġanun niġiugiplugu qakugun Peter tamaunnaaqpan tagġanun mamitinnasugalutin.

16 Suli nunaaqqiñiñ avataaniñ Jerusalem iņugiaktuat iņuich tikiutriñiqsut atniġnaqtuanik suli ihuilliuqtittañitnik irrusiqłuich. Taatnaiplugu iluqatin ihuaqsikkauniqsut.

Uqqiraqtit Nagliksaaqsiuļhat

17 Taamna atuumaanikman qaukġiat quliaq-tuaqtit piqasiqhutin maliguaqtaifnik Sadducee-
nuruanik qinnallapiagņiqsut uqqiraqtitigun.
Sivunniugņiqsut qanuq aņalaksraņatigun.

18 Iliņisa tiguniņaich uqqiraqtit aasii inillakti-
tlugich isiqsiviņmun.

19 Aglaan tamarrumani unnuami isağulgan
Agaayyutim aņmağņigai isiqsivium paņi aasii
annisiplugich, itnaqhuni,

20 “Agaayyuvikpaņmugusi uqagiağitchi iņunun
nutaakun iņuuniaġikun tumigiplugu Jesus.”

21 Taamna tusaapqauraqamitruņ agaayyu-
vikpaņmukhutin qaunuraaqman tavraniasiif
iļisautriaqsiplutin. Qaukġiat agaayuliqsit piqatinif
katinniņaich uqagsittaaqtitchirit suli iluqaisa
Jew-ņuruat sivulliuqtigruaņich. Tuyuqagņiqsut
isiqsiviņmun uqqiraqtit tavrunautitquplugich.

22 Uvvaasiiņ qaunaksrit tikitmata isiqsiviņmun
paqingififniņaich tavrani uqqiraqtit. Aasiiņ
utiqhutin taamuņa katimaruanun uqautiniņaich,

23 “Isiqsiviņmun tikitņapta kiluusaqaqhuni suli
qaunaksrit paani qaunaksrigaluagņiqsut. Aglaan
paat aņmaqaptigik paqitchiņitchugut iņunmik
ifluani.”

24 Agaayyuvikpaum qaunaksraņata qaukġiata
suli qaukġiņisa agaayuliqsit tusaakamitruņ
taamna isumatuyaagaqsiifiqsut sutilaaksraņagun.

25 Taatnaqtitlugich iņuk isiqhuni, “Ataņii, isiq-
tasi amma agaayyuvikpaņmi iļisautrirut iņunmik”
itnaqtigņigai.

26 Agaayyuvikpaum qaunaksrit
piqasiqhuni qaukġigmiknik taamuņaņiqsuq
tavrunautityaqlugich uqqiraqtit. Aglaan

anallagluutaiqhutin nuyuağıplugu iñunun
miluqtuaqsiħksraqtin uyağanik.

27 Ilinisa uqqiraqtit tavrınautikamisigik
sivugaatnun uqaqsittaaqtitchirit, qaukħata
agaayuliqsit apiqsruqtaaqsiñigai,

28 “Qanusigalgitpsi?” itnaqhuni, “Uvagut
aniqsraaqtuutigalualkaqput ĩisautritqunıtlusi
taavrumuuna Jesus-kun, aglaan pakma
Jerusalem-miupayaat ĩisauttutri ĩisimagaat suli
ilinisa patchisiğuhuta tuquħhanun Jesus-ıum!”

29 Peter-m atlatlu uqqiraqtitlu kiuniğaiçh,
“Tupiksriiruni Agaayyutmik sivulliuruq
tupiksriğmiñ iñunınik.

30 Ilipsi Jesus kikiaktuutikkaqsi sannıgutamun
aglaan Agaayyutaata sivullipta anıqtıksıtana
tuqınaruaniñ

31 kamanagviksraınanun atanığuluğulu
anniqsuutiğuluğulu. Taavrumuuna Jesus-
kun Israel-aagmiut mumıkkumiñaqsiplugich
natqıgutıkkauıqsut killuqsautmikniñ.

32 Uvagut ĩisimarriqsimmaagıqput piqasiqhuta
Ipqitchuamik Irrutchimik Agaayyutim
qaisağıkkana tamatkununa tupiksriuanik
ılaanik.”

33 Jew-ıuruat uqaqsittaaqtitchirit
tusaakamıtrın taamna uumıtçhallapiğniqsut,
suli tuqqutçisuliğniqsut uqqiraqtinik.

34 Uqaqsittaaqtitchirit ĩlanata Pharisee-
ıuruuaq makınnıqsuq uqallagukħuni, atıqagtuaq
Gamaliel-mik suli kamagıkkaupluni ĩisautrauruq
malığutaksramıknik. Makıtnami tiliğai uqqiraqtit
anıllaquplugich.

35 “Israel-aagmiunuruasii!” itnaqtigniqsuq atanignun, “Aniyagilugu qanuq anjalatchiilaksraqsi taapkuniña anjutinik.

36 Aippaaniguuq iñuqağniqsuq atilinmik Theudas-mik kamañağasugaluni iliruamik. Iñunnañniqsuq sisamanik kavluutinik iñugiaktigiruanik. Aglaan tuqqutaupman iluqağmiñ maliguaqtai siaminniqsut taatnaqluguasiiñ suñaiqhuni.

37 Aquagunsuli Judas itmiñiqsuq Galilee-miñ tamarrumani kisitchikamiñ iñupayaanik nunami. Ilaaptuuq iñunnakhuni iñugiaktuanik iñmiñun naagatarra tuqqutaupman iluqağmiñ maliguaqtai siaminniqsut.

38 Pakmaasiiñ alğaqsruullaglapsi itniililugu, Aullağlich ukua iñuich. Iłaksianagich. Tamanna sivunniugutaatlu savaañatlu iñukmiqnisaupman atlatitun piungigisiruq,

39 aglaan agaayyutmiqnisaupman akiiliyumiñaiipiagisi. Inniaqtusi nuyuağnami akillilugutisağupsi Agaayyutmi.” Taatnailiplugu Gamaliel-ñum alğaqsruğniğai.

40 Atangich akuqtuğniğaat alğaqsruutaa aulailañugutiñ kamakkutiqağuklugukii. Uqqiraqtit isiqtitqinñiğaiç kinumun aasiiñ ipiğaqtuqtitlugich. Aniqsraaqtuğniğaiç uqatqiquñitlugich taavrumuuna Jesus-kun, aasiiñ anipkaqlugich.

41 Uqqiraqtit aullağniqsut uqaqsit-taaqtitchiriniñ. Ilinich quviasuktut atakkii Agaayyutmun piksraqtaagiplutiñ naglik-sautigihksrañagun Jesus.

42 Uvluğagipman agaayyuvikpañmi

iñuich tupinjtñilu ilisauttutigituiñağnigaat quliaqtuağiplugu Jesus akiqsruutaupluni anniqsuqtauruaq, Jew-ñuruat niğiugikkañat.

6

Tallimat Malğuk Ikayuqtiksraqtat

¹ Taipkunani uvluni ukpiqtuat iñugiaksipmata Greek-ñuraaqtuat suli Hebrew-ñuraaqtuat uqaallatiniqsut. Tamatkua Greek-ñuraaqtuat nipliğñiqsut uilğagnaatinj miñitchuuniplugich uvlugagipman autaaqmata iñuuniutiksranik.

² Taatnaqhutinj qulit malğuuplutinj uqqiraqtit ukpiqtuapayaat katitquniğaich nipliqhutinj, “Nalaunñanjtichuq quliaqtuanajğupta piqusiguta añalatchiñiałikun autaałiksrañanik.

³ Taatnağusi, aniqatiut, piksrağitchi tallimat malğunjik añutirik akunnapsitñiñ, iñunjik añalatiqaqtuanik Ipqitchuamik Irrutchimik puqikhutinlu. Añalatchipkağniagivut autaałiksrañanik.

⁴ Uvagut iniqsruqtuiñağisirugut suli quliaqtuaqtuiñağuta.”

⁵ Taapkua sivunniugutaat quyaqnağniqsuq iluqaitñi katiruani, aasiññ nalunaiqsiniqsut Stephen-mik ukpiqsriłlapiaktuamik añalatiqaqhuni Ipqitchuamik Irrutchimik. İłaksraqługu Philip, Prochorus, Nicanor, Timon, Parmenas, suli Nicolaus-mik Antioch-miñ mumikhuni Jew-ğusimaruamik.

⁶ Taapkua katimaruat tikiutinigaich piksraqtatınj uqqiraqtinun aasii ilinjsa iniqsruutiplugich iliplugillu argatinj ilinjtñun.

7 Tavra Agaayyutim uqal̄ha siaminniqsuq. Ukpigtuat Jerusalem-mi iñugiaksitmuktugniqsut suli iñugiaktuat agaayuliqsit ukpiqsril̄iqmipl̄utin̄.

Stephen Tigukkaūha

8 Stephen, il̄uaqquataagun suli san̄jiagun Agaayyutim, savatlasiñiqsuq quviquaqtuanik suli atlayuaḡnaqtuanik akunḡatni iñuich.

9 Iñuqağniqsuḡguuq ittuanik Jew-ḡuruanik Cyrenia-miñ Alexandria-miñlu sulipsuuq Cilicia-miñ Asia-miñlu. Tamatkua taggisiqaqhutin̄ Pituiikkauruanik uqaallatiaqsiñiğaat Stephen.

10 Aglaan Ipqitchuam Irrutchim puqiutiqaqtin̄iğaa. Tavraasiñ nipliql̄man qapiq̄talguiñiğaat.

11 Taatnaqhutin̄ tamatkua piyuaqtit akil̄iñiqsut aḡutinik sagluuqtuaq̄uplugich, “Tusaagikput uqaqman akik̄ḡaq̄l̄ugu maliḡutaksraq Moses aglagikkaḡa suli akik̄ḡaq̄l̄ugu Agaayyun.”

12 Tamatkua taatnağimikkun aḡalanniğaiç sivil̄liuqtiḡruat suli aglaliqirit. Kiisaimma Stephen ti-guniq̄paat sivuḡaḡiutipkaq̄l̄ugu Jew-ḡuruat uqaqsit-taaqtit̄chirin̄it̄ñun.

13 Aasii il̄aḡit̄ñik aḡutinik itqutripl̄utin̄ sagluuqtuaqtuksranik il̄aagun. Taapkua nipliagaq̄sipl̄utin̄ itna, “Una aḡun ataramik uqaqtuq akik̄ḡaq̄l̄ugu uvagut ipqitchuağikkaq̄put agaayyuvikpak suli akik̄ḡaq̄l̄ugu maliḡutaksraḡa Moses-ḡum.

14 Aasiisuli tusaagikput nipliapman Jesus-mun Nazareth-miumun siqumitqaaḡl̄ugu agaayyuvikpak simmiğisiñipl̄ugich atuqtaksrat tamatkua ivrumak̄ḡa Moses-miñ tunḡavigikkavut.”

15 Iñupayaarguuq aquppiruat uqaqsittaagviñmi qiniqpaaqsiñigaat iriñgruiñaaqługu Stephen, tautukługuasiñ kiiñaña iliruaq kiiñañatun isağulgum.

7

Stephen Uqaaqtullatha

1 Qaukñium agaayuliqsim apiqsruğniğaa Stephen, “Tamanna ilumutuuva ukua nipliathat?”

2 Stephen kiuniğaa, “Aniqatiut suli Aapaanurusii, naalağniłlaksinña! Agaayyun kamanaqtuaq sagviğniqsuaq sivulliaptiknun Abraham-mun iñuuniağugaaqtitługu Mesopotamia-mi sivuani aullałiksrañan Haran-mi itchaqtuğhuni.

3 Nipliutiplugich itna, ‘Uniglugu nunan suli ilatin aullağniñ nunamun tikirvigitqukkamnun ilipnun.’

4 Taatnaqñuni nunañatniñ Chaldea-ğmiut aullağniqsuq Haran-mun iñuuniağiaqñuni. Aasii kinuagun Abraham-ñum aapaña tuquanikman tavrani Agaayyutim nuutinniğaa marrumuña nunamun nayukkaptiknun pakma.

5 Taatnaqtılhani tamaani Agaayyutim qaitchinjtkaluağniğaa Abraham inmaktillugu ilaanun tamanna nuna. Aglaan akiqsruğniğaa qaitchigisiñiłługu pigiliutilugulu ilaanun suli kinuviañiñun, naagaunniñ Abraham qitungiunñaan.

6 Agaayyutim nipliutiniğaa itna, ‘Kinuviağikkatin iñuuniağisirut iglaañulutiñ atlami nunami. Sumiunuruat nunurilugich savaktitaulutiñ suli sisamani kavluutini ukiuni iluaqqutitchiunjilłutiñ.

7 Aglaan anasiñjuqsagisigitka taapkua savaktaagruqaqtuat iñugikkamnik. Kinuagun tamarruma ilinjich utigutin taivrumakña agaayumaagvigiaqsiluna marrumani nunami.' Taatna Agaayyutim uqautinigaa.

8 Agaayyutim akiqsruutikamiun Abraham tiliñigaa nalunaitñutchiqplugich añutitin. Taatnaqami qiñiqtitkaa tupiksrisukhuni Agaayyutim akiqsruutaiñik ilaanun. Tavra Isaac anipman Abraham-ñum nalunaitñutchiqmiñigaa tallimat pinayuatigun uvlut. Isaac-ñum nalunaitñutchiqmiñigaa Jacob, ilaanli piñigai qulit malguk sivulliaavut.

9 “Aglan taapkua sivulliaquqtuat killuginigaat nukatchiaqtin Joseph tunipluguasii savaktau-viksrananun Egypt-mi. Aglaan Agaayyutim nayuginigaa

10 ikayuqługu ihuilligvinmiunniñ itman. Agaayyutim nakuagiliutipkagaa puqiisiqługulu. Taatnaqhuni Pharaoh-m umialgum Egypt-mi aňalatiguginigaa Joseph iluqaanun Egypt-mun suli inmi tupigmiñun.

11 Kinuagun nigisunnaqsiñiqsuq Egypt-mi Canaan-milu, taatna sivulliaavut nigisuksiuliqhutin.

12 Aasiñ Jacob tusaakami niqiksraqaqniplugu Egypt-mi ilaan sivulliaavut tuyugiqqaagnigai tasamuna.

13 Ilañatni tasamunalgitmata Joseph ilitchuqipkagniqsuq inmiñik aniqatiumiñun, aasiñ Pharaoh-m ilitchuğinigai Joseph-ñum ilai.

14 Joseph-ñum aapani Jacob aiyugaagnigaa Egypt-muquplugu qitungaqtuummaan. Taapkuaguuq iñugiaktiginiqsut pinasukipiaq

akimiamik.

¹⁵ Tavra Jacob-ñum qitungani nuurrutinigai Egypt-mun, tavraniasiin ilaalu sivulliaavutlu tuquplutin.

¹⁶ Iinjisa timinich iluviqiaqtağniğaiç Shechem-mun taivrumuça Abraham-ñum tauqsiğimakkananun iluviğviksrauplugu inmiknun Hamor-m kinuvianiniin.

¹⁷ “Tamauna Agaayyutim akiqsruutaa Abraham-mun atuumaqsipman, kinuviani inugikkapta tavrani Egypt-mi inugiaksillapiğniqsut.

¹⁸ Umiallitqininiqsut atlamik tavrani naluru-amik Joseph-mik.

¹⁹ Taavruma umialgum kinniaqsiñigai inuvut suli nagliksaaqtitlugich sivulliaavut, nunuriplugitunniiñ igitqataqtitlugich aniqqamiurat tuquviksrañatnun.

²⁰ Taatnañhatniguuq Moses aniñiqsuq qiniyunaqhuni, aasiin anayuaakkiñ qaunagiplugu pinasuni tatqini.

²¹ Iriqsimalguiqlugu kinungani anipkağniğaat. Taatna Pharao-m panian tiguaqlugu igñigmisun pamiqsagñigaa.

²² İlaa ilisaaqagñiqsuq iluqaagun Egypt-miut isumatuutaatigun, kamañaqsiplugu uqaligmiñi savaamiñilu.

²³ “Aasiin malğukipiamik ukiunikkami Moses sivunnigñiqsuq takuqattaaguklugich Israel-aagmiuqatiuni.

²⁴ Tikitqammihunilu Egypt-miu anallağluipman ilañatnik tamatkua taatnaqhuni ikayugiğniğaa payyaksatuaq. İkayuisagñiaqhuni tuqunnigaa taamna Egypt-miu.

25 Isumapluni aniqatiumiñun kanjicsimanasukniaqługu Agaayyutmun atuliksrani annautriksranagan iñunmiñik. Aglaan taapkua kanjicsimanjiññigaat.

26 Uvlutqikman qinilgiññiqsuq Israel-aagmiunjik anjuyaktaunjik. Ilaan iluaqsisipkağniagaqsiñigik itnaqługik, ‘Ukuqtik, aniqatigiiksutik! Qanuqhusik iliptiknun piyuutivisik?’

27 Aglaan ilaqataaknik piyuutiruak piñunigaa Moses itnaqługu, ‘Kisuunasugivichuvva? Anjalatchiñiaqpich atanniqsuiñiaqhutinlu uvaptiknik?’

28 Tuqutchuaqsilgitpija taivrumatun Egypt-miutun tuqqtaptun ikpaksraq?’

29 Moses-ñum tusaakamiun taamna qimanjicsuq Egypt-miñ iñuuniagaqsipluniasii Midia-ğmiut nunanatni. Taapkunani malğunjik igñiqagñiqsuq.

30 ‘Malğukipiami ukiunjanikman isagulgum sagviutiniğaa Moses ikualaraukun uqpikun iñuilaami qanjanani igğian Sinai-m.

31 Moses-ñum qinñiqamiun atlayuağiplugu utlanjigaa taamna uqpik qinimmağiksaagługu. Tavraasiñ tusaanigaa Agaayyutim uqautigikkaña,

32 ‘Uvaña sivulliaqpich Abraham-ñum Isaac-ñumlu Jacob-ñumlu Agaayyutaat.’ Moses tatavraullanjicsuq qinñigñiangiqluguunniñ.

33 Agaayyutim nipliutiniğaa, ‘Aluğutikkiñ mat-takkik, taamna qikağviiñ Agaayyutim nunagigaa.

34 Ilumun qinñigñigiga pigiipluni nagliksaaqti-taulhat iñunma Egypt-miittuat tusaaplugich mingtuqlhat, atqaqtunjaasiñ ikayugiaglugich.

Pakma maun̄aḡiñ, tuyuḡigisigikpiñ Egypt-mun.’

³⁵ “Taamna taimña Moses Israel-aagmiuqataiñ ayakkaḡat itnaqḡugu, ‘Kia uvaptiknun sivulliuqtiḡuqpatin atanniqsuitquplutin uvaptiknik?’ taimñaauruq Agaayyutim tuyuḡikkaḡa ilin̄itñun sivulliuqtaulugu anniqsuityaquplugulu, ikayuqḡugu isaḡulikun qiñikkaḡa ikualaruami uqpin̄mi.

³⁶ Moses-ḡum annisiniḡai Egypt-miñ. Iñiqtaqaqniqsuq quviqnaqtuanik sulī atlayuaḡnaqtuanik Egypt-miḡu, Kaviqsaami Tagiumiḡu sulī iñuiḡaami malḡukipiani ukiuni.

³⁷ Taamna Moses nipliqsimaruḡ Israel-aagmiunun, ‘Agaayyutim sivuniksriqirimik tuyuḡisigaasi atrilugu tuyuqalḡi uvamnik; taimña itkisiruḡ ilapsitñiñ.’

³⁸ Israel-aagmiut katimaḡhatni iñuiḡaami iḡḡiani Sinai-m isaḡulgum uqaqatiqaḡniqsuq Moses-mik, aquagunaasiiñ Moses-ḡum uqautiplugich sivulliaḡut uqaḡiḡnik akuqtuaḡikkaḡitñik Agaayyutmiñ. Taimakḡaaglaan ilitchuḡirugut qanuḡ iñuuniaḡiksraptiknik.

³⁹ Sivulliaḡta tupigiyumaḡiññiḡaat, aglaan suqutigiḡitkaat aḡalatiqaḡhutiḡ kimmutmikkun utiḡukhutiḡ Egypt-mun.

⁴⁰ Taatnaqḡutiḡ Aaron uqautiniḡaat, ‘Kiikaa, aanḡurrisigut sivulliqsiksraptiknik, atakkii imña Moses annitrivut Egypt-miñ naluplugu sutilaḡa.’

⁴¹ Ilin̄ich iñiqsiñiqsut aanḡuamik nuḡḡaqtun aasiiñ tunillaqtuaqsiplutiḡ aanḡuaḡmiknun, quviasuutiḡi-plugu iñiqtaḡikkaḡtiḡ argaḡmiknik.

⁴² Taatnaqmata Agaayyutim

suqutigin isaallanigai agaayuyumiñaqsiplugich
 uvlugianun qilani, aglausimaruatun
 makpigaañatni sivuniksriqirit itnailiplugu,
 'Israel-aagmiunurusii,
 malgukipiame ukiumi iñuilaami tunillaqtuqtusi
 agaayuvigigaluaqna.

⁴³ Igligutinigiksi panapkaaqtuummaan aanguaq
 Moloch
 suli atrina uvlugianan aanguaqikkapsi Raiphan.
 Tamatkuak aangurrigigaasi iñiqtagikkasi
 putqatagvigisrukugich.

Taatnağusi tuyugigisigipsi unataanun Babylon.'
Amos 5:25-27

⁴⁴ "Sivullipta iñuilaami igligutiniğaat
 panapkaa. Taavrumuuna Agaayyun nayuutiruq
 akungatni. Moses-ñum iñiqtagikkaña Agaayyutim
 pigisukkanatun, tuvraqługu iliktigun inmi
 ilisauttusianatun. ⁴⁵ Kinuvatigun sivullipta
 akuqtuqlugu taamna panapkaa sivulliamikniñ
 igligutiniğaat aqisruutauruamun nunamun.
 Joshua-mlu ilinjalalu tigusiagisaqsiñiğaat nuna
 taipkunakña iñuñniñ Agaayyutim unutaniniñ,
 tavruraasii panapkaa nappaqlugu David-ñum
 anjalatigulhanunaglaan.

⁴⁶ Agaayyutim David nakuagiginiğaa. Aasiñ
 David-ñum iniginiğaa Agaayyun nappaitlasipluni
 tupigmik ilaanun.

⁴⁷ Kiisaimmaguuq Solomon nappaiñiqpuq
 taavrumina tupigmik, agaayyuvikpanmik.

⁴⁸ Aglaan Agaayyun qutchinñiqsraqtuaq
 irviqanjikaluaqtuq tupigmik iñuich nappakkanatnik,
 nipliqtatun Isaiah-m sivuniksriqirim
 itnailiplugu,

49 ‘Agaayyun niqliqsuq, Qilak atanġuvigigiga aasii nuna tutmaġvigiplugu.

Qanutchimikmi tupiġmik nappaiñayaqpisi uvam-nun?

Sumimi minguiqsiagviqaġisivik?

50 Ilumun iñiqtaġimakkaġa supayaaq tamanna.’ *Isaiah 66:1-2*

51 “Taipkumatitun pitchiġiilaurusi tiggakhusiġu. Tusaasunġitmiusi Agaayyutim uqaġhanik naagasuli ukpiksrisunġitmiplusiunniñ. Sivulliapsitun ilipsuuq ataramik akilliliqsuirusi Ipqitchuamik Irrutchimik.

52 Sivuniksriqiripayaat sivulliapsi naglik-saaqtinnigaat, tuqqutlugich Agaayyutim uqqi-raqtaiñik uqaqtuanik inġilġaan agġiiksranġagun Agaayyutim nalaunġaruuaq savaktiksranġa. Pakma ilipsi aatchuutigigiksi tuqqutluguasii.

53 Ilipsi akuqtuigaluaqhusi maligutaksraq tumigiplugu isaguliñi Agaayyutim qaisanġanik naagasuli tupiġnitkiksi.”

Stephen Tuqqutaultha Miġtuqġugu

54 Ilauruat uqaqsittaaqtitchirit naalaġniġmikni Stephen-mun qinnallapiagniqsut. Qinnakpaitġutin inġmiknununniñ aġalaguiġiñiqsut.

55 Aglaan Stephen Ipqitchuam Irrutchim aġalatlugu aagluqhuni Agaayyutim qaumanga qiniġniġaa suli Jesus qikaqġugu Agaayyutim taliqpiani.

56 Niqliġniqsuq, “Atanġii, qiniġigiga qilak anġmaġġugu suli Iġniġa Inuum qikaqġugu Agaayyutim taliqpiani.”

57 Tamatkua qullinich noprallan nqsut umiklugich siuttatin arganmiknik. Iluqagmin pitchaqlugich

58 aasiin nunaqqimiin anitnamitrun miluqtugatagnigaat uyağanik. Iisimariksraqaat mattagnigaich quppigaatin iliplugich nukatpiamun atiligaamun Saul-mik qaunagitquplugich.

59 Ilinitnun miluqtuqtitluni Stephen agaayuniqsuq, “Ataniiq Jesus! Anigniga piun!”

60 Sitquqami niplianiqsuq, “Ataniiq! Taavrumuuna killuqsahatigun anasiinjuqsaqnagich.” Taatnaanikami tuquniqsuq.

8

1 Saul-ñum ihuaginiga tamatkunuja tuqqutaulha.

Saul-ñum Ukpiqtuanjuranik Nagliksaaqtilha

Taivrumakña uvlumiin ukpiqtuanjuruat Jerusalem-mi nagliksaaqtitaugaqsiñiqsut atqunal-lapiaq. Tavrakña ukpiqtuat siamitkaqsiñiqsut nunaqqiurainun Judea-mlu Samaria-mlu, aglaan uqqiraqtit kisinjuqlugich Jerusalem-mi.

2 Iñisa iñuich taluqsriuat Agaayyutmik iluvignigaat Stephen aliasuhikun kinuvguplugu.

3 Taavrumali Saul-ñum piyaqqaqsisignigai ukpiqtuanjuruat. Siñiqsraqlugich ilinisa tupinich pakagiaqlugich anutitlu agnatlu isiqtautquplugich.

Tusaayugaallautam Quliaqtuanulha Samaria-mi

4 Qimaktuat nanipayaaq tusaayugaallautaq quliaqtuaginigaat.

⁵ Philip-li nunaaqqimukhuni Samaria-mun quluaqtuaqmiñiqsuq Christ-mik taavrumiña aqisru-utauruamik anniqsuutmik iñuñnun tavrani.

⁶ Iñugiaktuat iñuich naalagñillapiagñiqsut Philip-ñum uqagikkaniñun. Atakkii qiñigviginigaat atlayuagnaqtuanik ilaa.

⁷ Nipitusiplutiñ irrusiqluich anitauniqsut iñugiaktuaniñ iñuñniñ, suli iñugiaktuat sayairrutilgich aulatlaitchuatlu iluaqsikkauplutiñ.

⁸ Taatnaqhutiñ Samaria-gmiut quviatchallapiagñiqsut.

Simon Anatkuaq

⁹ Taavrumaniguuq nunaaqqimi iñuqagñiqsuq atiliñmik Simon-mik. Ilaa quvigutchtitchiñiqsuq Samaria-gmiunik anatkuulikun aasiñ uqaviutigiplugu kamanagasukniaqhuni.

¹⁰ Iluqagmiñ nunaaqqimi kamanaiññiqsramiñlu kamanagñiqsramiñlu naalagñitqiagñiqsramiñlu aasiñ uqaqhutiñ, “Taavrumani iñuñmi ittuq Agaayyutim sanña ilisimakkaqput Sanñiqpauraq.”

¹¹ Sivisuruamik ilaan quvigutchtinnikkañi anatkuulikun, taatnaqhutiñ naalagñitqiagñiqsramiñlu.

¹² Aglaan Philip-ñum quliaqtuaqiaqsipmañ tusaayugaallautaq Agaayyutim anaaquqautaagun suli Jesus-kun anniqsuqtauruakun tamatkua iñuich ukpiginigaat, aasiñ paptakkauplutiñ anjutitlu agnatlu.

¹³ Simon-tuuq ukpiqsripluni aasii aquagun paptaaqtiligmi nayuutiaqsiñiqsuq Philip-mi. Quvigutchanmiñiqsuq qiñiqami Philip-ñum iñiqtagikkaniñun quviqnaqtuaniglu atlayuagnaqtuaniglu.

14 Aasiiñ uqqiraqtit Jerusalem-mi tusaakamisigik Samaria-gmiunun Agaayyutim uqałhi akuqtuğniplugich tuyuqağniqsut Peter-miglu John-miglu tavrıña.

15-16 Ukpıqsriıqsuat paptakkauplutıñ Atangum Jesus atqagun aglaan akuqtuisimaiññiqsutsuli İpqitчуamik İrrutchimik. Taatnaqhutin taapkuak tikitñamik inıqsruutinıgaich akuqtuitqu-plugich.

17 Peter-m lu John-ıumlu illiqinıgaich taapku arganmiknik. Tarvauvaa İpqitчуam İrrutchim analatkaqsıñıgai.

18 Simon-ınum qıñıñıga İpqitчуam İrrutchim qaisauragałha tamatkunıña uqqiraqtik illiqimatigik arganmiknik. Taatnaqhuni Simon-ınum Peter-lu John-lu qaitchısuaqsıñıgik manıññik

19 itnaqhuni, “Tunisisitıaptuuq taavrumıña sanıimik. Uvvatuq illiqıgupku argamnik inuk akuqtuitıayumauq İpqitчуamik İrrutchimik.”

20 Tavra Peter-m kiunıga, “Piyaqquğvinımuğıñ manıksuummaqıch! Uvvaa tauqsitıanasugivıun manıññik Agaayyutim aatchuutıgıkkana?

21 Sivugaani Agaayyutim nalautisimaitıutin naagasuli tupıgıñitılu, taatnaqhutin ilalıqsuutıvıksraiññiqsutin uvaptikni sulı Agaayyutim savaanı.

22 Mumıgıñ taavrumakıña nalaunıaiıqıñıñ! İnıqsruğutin Agaayyutmun natqıutıtqulutın kaviuğksaalıpnik!

23 İıtıhuğıgıpnıñ immaukkaqsıplutin killuqsriıgımk sulı killuğmun analatıtlutin.”

24 Simon-ınum itnağıgik Peter-lu John-

lu, “Iniqsruutillaḅniaqsitḅa Agaayyutmun anasiñḅuqsacquḅillaḅḅa.”

25 Taatna Peter-lu John-lu iñuuniaqtaullaḅniqsuk Samaria-mi quliaqtuaqhutik uqaḅhiñik atanguruam aasiñ utiqhutik Jerusalem-mun. Iglauḅimikni tusaayugaallautaq quliaqtuaḅiniḅaak nunaqqiuraiñi Samaria-m.

Philip-lu Ethiopia-ḅmiulu Iḅirakuvik

26 Aasiñ isaḅulgan atanguruam Philip uqaḅutiniḅaa, “Paqnalutin uḅallam tuḅaanuḅiñ tikirviksraqnunaḅlaan iñuitchuamun apqutmun Jerusalem-miñ Gaza-mun.”

27 Ilaa aullaqtigḅniqsuq. Iḅliqtaullakhuni nalautchiñiqsuq Ethiopia-ḅmimumik. Taamnali iñuk iḅirakuviuraqniqsuq Ethiopia-ḅmiut Kandaki-ḅatni (Ethiopia-ḅmiut tagḅisiqaḅnikkaḅat ataniqtin Kandaki-mik), aasiñ ilaa Jerusalem-muḅniqsuaq agaayutyahuni Agaayyutmun.

28 Aitmukḅmiñi tuttuqppagaqtuaḅmiñi aḅliqiniqsuq Isaiah-m sivuniksriqirim makpiḅaanḅiñik.

29 Ipqitchuam Irrutchim nipliutiniḅaa Philip, “Utlagun tamanna tuttuqppagaqtuaq maliaqsiluguasiiñ.”

30 Tavra Philip malikkaa. Aasii tusaakamiun taamna iḅirakuvik aḅliqipluni makpiḅaanḅiñiñ sivuniksriqirim Isaiah-m apiqsruḅniḅaa, “Kaḅiqsiviuḅ aḅliqikkaḅ?”

31 Taavruma kiuniḅaa, “Kaḅiqsipkaḅniaqtaunnaḅa qanuḅluḅa kaḅiqsiñiaqpik?”

32 Taamna uqaḅiq aḅliqiaḅikkaḅa itniinniqsuaq, “Iñuk ipnaisun tasikuaqtauruatun tuqqutaksraq-timiñun,

ipnaiyaatun niplitl̄aitchuatun salikkaukami
 ilaa nipligñaiyuḡattuq.

33 Uqaqsittaakigmiñi iñupayaam anallaq̄uutiniḡaa
 atchiksipkaḡluguasiñ.

Kia-unniiñ kan̄ñiulguvagich?

Ilaa kin̄uvian̄itchuq atakkii tuqqutlugu.” *Isaiah 53:7-8*

34 Taavruma ilirakuvium qanuḡviiqhuni
 apiqsruḡniḡaa Philip, “Uqautil̄hiñauviḡa
 kisumik sivuniksriqirim Isaiah-m uumani
 uqautiqaḡtilaan̄anik? In̄miñik naaga atlamik
 uqautiqaḡpa?”

35 Philip-ḡum il̄itchuḡipkaḡlugu Isaiah-
 m uqaḡhaniñ sivulliuplugu uqautiniḡaa
 tusaayugaallautamik Jesus-kun.

36 Iglauiḡmikñi tikiññiqsuk imiḡmun. Taavruma
 ilirakuvium nipl̄iutiniḡaa, “Uvva imiq! Sum pi-
 rail̄igisivaḡa paptaakkauḡksramniñ?”

37 [Philip-ḡum piñiḡaa, “Ukpiqsriguvich
 iluqaaniñ uummatipniñ paptaaḡhiñaurutin.”
 Ilaa nipligñiqsuq, “Ukpiḡillapiḡiga Jesus Christ
 Agaayyutmun iḡñiḡil̄ha.”]

38 Taavruma ilirakuvium tuttuqpagaḡtuḡaq
 nutqaḡtinniḡaa aasii Philip-lu ilaalu atqaḡhutik
 imiḡmun. Philip-ḡum paptaḡniḡaa.

39 Imiḡmiñ qakikamikaasiñ Agaayyutim Irru-
 sian nuktitiḡniḡaa Philip atlamun. Taavruma
 ilirakuvium q̄iñitq̄iñitñamiuḡ igliqtuiñḡniḡsuq quvi-
 atchallapiḡhuni.

40 Philip il̄itchuḡiniḡsuq Ashdod-mi itilaḡmiñik.
 Tavrakḡa tusaayugaallautamik qul̄iaḡtuḡniḡsuq
 iluqaḡit̄ni nunaḡq̄iurani tikil̄ḡataḡmiñunaglaan
 Caesarea-mun.

9

Saul-ηum Mumıřha

¹ Saul-ηumli sivutmuutinięaa aniqsraaqtuıřhi tuqqutchisuhikun tamatkuniņa Atanęum ukpiqtuanęuruanıřnik. İlaa utlautiniqsuq qaukġiatnun agaayuliqsit

² aglaqagęukhuni taluęnaqutiksraęmiřnik Jew-ηuplutiņ katraęviņitņi Damascus-mi. Aasiıřn ġitchuqsrigumi ukpiqtuanik Atanięmun Jesus taamani ilaan tigutlalugich aņutitlu aęnatlu utqtiraksraulugich Jerusalem-mun.

³ Tavra iglauniaqtitlugu qallipluni Damascus-mun, taimmaiņaq qaumanęum qılaņmiņ qagğutinięaa.

⁴ Katakami nunamun tusaaniqsuq tuqluęaqtimiřnik, “Saul! Atanıi! Suvaata nagliksaaqtitpiņa?”

⁵ Saul-ηum kiunięaa, “Ataniiq, kisuuviç?” Uqautraan nipliutinięaa, “Uvaņa Jesus ilviç nagliksaaqtitagiçkan.

⁶ Makillutin utlautiıřn nunaaqqimun. Taamani taamma uqautigisigaatin qanuq piřiksraqnik.”

⁷ Tavrani Saul-ηum igliqatai taatnakkaułhani qikaęniqsut niplitłaiqhutiņ, tusaagaluqługu nipi aglaan iņa qıņiņitługu.

⁸ Saul makitnami nunamiņ uiņņami qıñitlaięņiqsuq. Taapkua tasiuqługu Damascus-muutinięaat.

⁹ İlaa piņasuni uvluni qıñitlaiņņiqsuq, nięiņitmiuq naagaunniıřn imiņitmiuq.

¹⁰ Ukpiqsrruaqtuęęuuq Damascus-mi atıqaqtuq Ananias-mik. Agaayyutim

qiñiqquuraaqtitlugu tuqłuǵniǵaa, “Ananias!” Ilaan kiuniǵaa tuqłusiani, “Aa, Ataniiq! Uvaniittuǵa, naalakkikpiñ.”

11 Atangum piñiǵaa, “Makillutin aullaǵiñ apqutmun atiqaqtuamun Nalǵuqtuamik. Taamma Judas-ǵum tupqani apiqsruǵumuutin Tarsus-miumik atiqaqtuamik Saul-mik. Taamna taamma agaayuruq.

12 Ilaan taamna qiñiqquuraakun qiñiǵniǵaa aǵun atilik Ananias-mik utlakługu inmiñun patikługu arǵanmiñik qiñitlasitqiksinniǵaa.”

13 Ananias-ǵum kiuniǵaa, “Ataniiq! Iñugiaktuat iñuich uqautigigaat taamamna aǵun Saul qanutun kapyapkaiñiplugu Jerusalem-mi.

14 Pakmaimma tikiññiqsuq Damaskus-mun qaukiat agaayuliqsitniñ taluǵnaqusiqlugu tigusiliksranǵagun kisupayaanik agaayumaaqtuanik ilipnun.”

15 Agaayyutim nipliutilǵiññiǵaa, “Ananias, Saul-muǵiñ. Piksraqtaǵigiga savautritquplugu uvamnik ilitchuǵipkautigiluǵa iñunun Jew-ǵuñitchuanunlu umialinñunlu suli Israel-aagmiunun.

16 Suli kanjipsipkaǵisigiga qanutun naglik-saaliksraǵa piqutigipluǵa.”

17 Tavrakǵa Ananias aullaǵniqsuq. Isiqamiasiñ taamavrumuǵa tupiǵmun patiñniǵaa Saul arǵanmiñik nipliǵhuni, “Aniaqaan Saul! Atangum Jesus tuyuǵiǵaǵa ilipnun taivruma qiñikkaqpich apqutmi utlautiniqñi mauǵa. Ilaan tuyuǵiǵaǵa qiñitlasitqiquplutin aasiñ Ipqitchuamun Irrutchimun sivulliquplutinlu.”

18 Taimmaiñaq sutimña iqalum kavisainisun

katagaalaaqsiñiqsut Saul-ηum irrakniñ aasiñ ilaa qinñitlasitqikhuni. Makitnami paptaaqtinniqsuq.

¹⁹ Nigianikman sayanjan uttaqiniḡaa.

Saul-ηum Quliaqtuaḡha Damascus-mi

Aasriñ Saul nayuutiuraallañniqsuq ukpiqsriru-ani Damascus-mi.

²⁰ Ilaa utlautiniqsuq Jew-ηuruat katragvinñitñun quliaqtuaḡutiplugich Jesus-kun itnailiplugu, “Taamna Jesus Agaayyutim iḡñiḡiniḡaa.”

²¹ Tamatkua iluqagmin tusaaruat taavrumiḡa quvigutçhakhutin itnaaqsiñiqsut, “Unuuna Saul taimñauñitkaluaqpa Jerusalem-mi tuqqutchiraḡaqtuaq ukpiqtuanuruanik? Suli maḡa utlautipluni sivuniqaghuni tigusiluni taatnatchiñik utqutrisukhuni qaukñitñun agaayuliqsit?”

²² Aglaan Saul quliaqtuaḡimiñi kañiqsipkaiñiqsuq iñugiaktuanik iñunñik Jesus taamna Christ-ηulhanik nalupqinaiqḡugu. Jew-ηuruat iñuuniaqtuat Damascus-mi kiggutiksraiññiqsut.

²³ Aquagun iñugiaktuat uvlut Jew-ηuruat katimaaqsiñiqsut sivunniuhutin tuqqutchukḡugu Saul.

²⁴ Aglaan kilinḡaat taatna sivunniugniplugich. Unnuaqtuummaan uvlumilu Jew-ηuruat qaunaksruḡniḡaat nunaaqqim paanñi tuqqutchumaplugu.

²⁵ Tamatkuali ukpiqsriruat unnuat ilañatni ikiniḡaat Saul agupmanmun atqautipluguasiñ silatmun anmanḡagun katchiqpaum.

Saul Jerusalem-miḡha

26 Tavrakña Saul utigniqsuq Jerusalem-mun. Tavraniasiñ ilaliutniagaqsigaluagniqsuq ukpiqtuanun. Tamatkua arguagiplugu ukpiqtuağulha iqsigiaqsiñigaat.

27 Aglaan Barnabas-ñum ikayuğniğaa Saul taapkununautiplugu uqqiraqtinun. Ilaan kanjipsipkautiginiğai Saul-ñum qiniñha Agaayyutmik apqutmiñi suli Agaayyutmun tuqługnıplugu suli uqautımpıplugich Saul-ñum quliaqtuañhanik taluqqutaiğhuni Jesus-kun Damascus-mi.

28 Saul itkaqsiñiqsuq iluqaani Jerusalem-mi taluqqutaiğhuni quliaqtuaqağhuni Jesus-mik.

29 Uqaqatiqaqmıuq akıllıqlugich Greek-nuraaqtuat aglaan ilinıtñun tuqqutçhumagaluaqtıluni.

30 Ukpiqtuaqatiunıñ (ilıtuğıkamıñ taavrumıña) samunautiniğaat Caesarea-mun Saul aullaqtılugu Tarsus-mun.

31 Tavrالی ukpiqtuanuruapayaat Judea-mi, Galilee-mılu suli Samaria-mi tutqiksiñiqsut sayyıkkauplutıñ irrusıgmıkkun. Ukpiqtuanuruat iñuunıqsut taluqsriplutıñ Agaayyutmik, suli İpqıtçuam İrrutçım pıtçuksağniğai aasiñ iñuğiaksısaiñaqhutıñ.

Peter Lydda-mi Joppa-mılu

32 Peter-li igliğniqsuq napmupayaaq. İgliğmiñi utlakmiñiğai Agaayyutım iñui Lydda-mi.

33 Taavrumanı nalautchiñiqsuq anutmik atıqaqtuamık Aeneas-mik, taamna aulatılaıaq, makingiñiñıqsuaq tallimat pıņasuni ukiuni siñıgvıñmiñiñ.

34 Peter-m nipliutiniġaa Aeneas, “Jesus Christ-
 ɳum ihuaqsigaatin. Makittin, imulugich uqum-
 matitin!” Taimmaiñaq taamna makinniqsuq.

35 Iñupayaat Lydda-mi Saron-mi ɳu qiniqamitruɳ
 taamna ukpiligñiqsut Agaayyutmik.

36 Joppa-mi aġnaqaġniqsuq ukpiqtuaq atilik
 Tabitha-mik (Greek-tigun atqa taiñaġniqsuq
 Dorcas-mik mumiutiqaġniqsuaq tuttumik).
 Ataramik savaaqaġniqsuq nakuuruamik
 ikayuipɳuni inuqsraqtuanik.

37 Taamna aġnaq atniġñaliqhuni tuquniqsuq.
 Iġġuanikamitruɳ inillaɳniġaat qullianun tupqum.

38 Joppa taamna qaninniqsuq Lydda-miñ.
 Ukpiqtuat taamani tusaakamitruɳ Peter
 innipɳugu Lydda-mi, malġuɳnik iññuɳnik
 tuyuqaġniqsut ilaanun, itna uqaksriuqɳugik,
 “Qilamiksruġutin utlautiiñ.”

39 Peter-m itqanaiyaqtiqami malinġigik
 taapkuak. Tikitmata taamuɳa mayuutinigaat
 qulligmun inimun. Uilgaġnaat puuġniġaat
 qiaplutiɳ qiniqtitaqɳugu atnuġarrianiñik Dorcas-
 ɳum iñuunɳaġmi.

40 Peter-m anipkaqɳugich iluqaisa taapkua
 tavrakɳa inimiñ. Sitquqhuni agaayuniqsuq aasii
 kinjaqɳugu taamna timi nipliutiniġaa, “Tabitha
 makittin!” Taavruma aġnam uitñami qiniġniġaa
 Peter aquvitlunasii.

41 Peter-m isakhuni ikayuġniġaa makititɳugu.
 Tavrakɳa ukpiqtuat uilgaġnaatlu isiqtitɳugich
 qiniqtinnigaa ilinjitñun iñuupɳugu.

42 Iñugiaktuat iñuich Joppa-mi tusaaniqsut
 taavrumiɳa aasiiñ ukpiqsriɳiqhutiɳ Agaayyutmik.

43 Peter tuyuġmianjuniqsuq Joppa-mi iñugiaktuani uvluni, tukkuqaqħuni Simon-mik qitummairimik.

10

Peter suli Cornelius

1 Tavra Caesarea-mi aṇutiqaġniqsuq atilinmik Cornelius-mik aṇalatchipluni tallimakipianik aṇuyyiuqtinik. Taapkuali aṇuyyiuqtit aggigñiqsuat Italy-miñ.

2 Taamna Cornelius agaayyutiqaġniqsuq tupiqatituummaġmi taluqsriplutiṇ Agaayyutmik. Ikayuiñiqsuq Jew-ṇuruat nagliṇnaqtuanitñik agaayumaaqtuanupluni.

3 Ilaṇatni unnuksraat pinasugugunnaqsipman qiñiqquuraaġniqsuq nalupqinaiqḷugu qiñiġniġaa Agaayyutim isaġulga isiqħuni tuqḷuqtini, “Cornelius!”

4 Cornelius-ṇum qiñiqpakḷugu isaġulik iqsilħikun kiuniġaa, “Suva? Aṇuun! Qanuq-samna?” Isaġulgum itnaġniġaa, “Agaayyutim tusaagaa injqsrulħiñ tautukḷugu ikayuiḷħiñ nagliṇnaqtuanik. Taatnaqħuni itqaġigaatin.

5 Pakma Joppa-mun tuyuqagiñ iñuṇnik uvuṇautilityaqtillogu Simon taggisiquaqtuaq Peter-mik.

6 Taamamna tukkumaruaq Simon-miptuuq qitummairimi taġium siñaani irviquaqtuami.”

7 Taatna uqautianikamiuṇ taamna isaġulik qiñiġnaigñiqsuq. Cornelius tuqḷuiñiqsuq malġuṇnik savaktiṇmiñik suli atautchimik aṇuyyiuqtimik agaayyutiqaqħuni savautriruamik.

8 Ilaan uqautiqqaaqługich tamarrumiña atumaruamik Joppa-munaasiñ tuyuginigai.

Peter-m Qiñiquuraatha

9 Uvlutqikman qallipmiullu Joppa-mun, Peter-li mayuğniqsuq tupqum qaanun iniqsruğiaqhuni uvluqpaguqtuami.

10 Ilaa nigisulillaqmiuğlu. Niqiksraniq itqanaiyaqtitlugich Peter-li qiñiquuraagniqsuq tatpakmani.

11 Qiñiğniğaa qılak aᅇmaqlugu sumimña atqaqiaqsiñiğaa atriqaqtuam ukiᅇhaaqpaktun niᅇitauruatun nunamun sisamatigun iqirguigun.

12 Taamna imaqağniqsuq qanusipayaanik nunam niğrutaiñik paamguqtuanik sulı tıᅇmiruanik.

13 Agaayyutim nipliutinigaa, “Peter! Makillutin tuqutchiłutin niggiñ!”

14 Peter-m kiuniğaa, “Ataniiq! Taatnağumiñaiptaᅇa! Niğiñgaqsimaıtçuña qanutchimik aqliğikkamnik unniñ qaayugikkaᅇatnik.”

15 Peter-m tusaatqilgiñiğaa nipi, “Qanutchich Agaayyutim salummakkaᅇi ilvich isummatigiymıñaitchitin qaayugnağlugich.”

16 Taatnaiñiğniqsuq piᅇasuniaglaan aasii taavruma aquagun ukiᅇhaaq nuqıtqiᅇniğaa tatpakmuña.

17 Peter isumaksraqtuaqsiñiqsuq qanutautilaananiq qiñikkiutauruam iᅇmiñun. Taatnaqtitlugu taipkali Cornelius-ᅇum tuyugikkaᅇi apiqsruqtağniqsut nani Simon tupqa itmaᅇaan, aasiñ ilıtuqsrianikamiᅇ nutqağniqsut talum sivuğaanun.

18 Apiqsruḡniqsut, “Tukkumaruaqaqpa uvani atilinmik Simon Peter-mik?”

19 Peter-mli taamna kaniqsiñiaqtitlugu qiñiqquuraakkaḡmi qanuutautilaanjanik Ipqitchuam Irrutchim nipliutiniḡaa, “Qakma silatipni pinjasut iñuich pakakkaatin.

20 Paqnalutin atqaḡiñ. Piqasiḡiakkich tuyuḡikkaḡigitkakii.”

21 Peter atqaqami nipliutipiḡai, “Uvanja pak-inñiḡipsitja. Suplusi agḡiqpisi?”

22 Taapkua kiuniḡaat, “Cornelius-ḡum aḡuyyiuqtit atangata tuyuḡigaatigut. Ilaa nakuuruanjanisusq aḡun agaayusuuruuq Agaayyutmun suli iluqatin Jew-ḡuruat kamagiplugu. Agaayyutim isaḡulgan uqautiniḡaa tupqanun aiyugaaquplutin tusaatquplugu uqauttutiksraqnik.”

23 Peter-m tukkiḡiḡai taapkua unnuitqu-plugich tavrani.

Uvlaakuḡuqman aullaqmata malinḡai. Iḡanisaptuuq ukpiqtuat tavrakja Joppa-miñ tuvaaqasiḡiḡaat.

24 Uvlutqilgitman Caesarea-mun tikiññiqsut. Cornelius-ḡum niḡiukhuni iḡani suli iḡauraani katinjaniksimanigai.

25 Aasiñ Peter isiaqsipman Cornelius-ḡum purviginigaa agaayuvigiplugu.

26 Aglaan Peter-m makitinnigaa nipliutiplugu, “Makittin! Uvanjaptuuq iñuñhiñauruḡa.”

27 Peter-m uqaqatiginigaa Cornelius itqutigalugu tupiḡmun. Tavraniasiñ iḡitchuḡinigai iñugiaktuat iñuich katiinḡniqsuat.

28 Tavraasiiñ nipliutinigai, “Ilipsipsuuq ilisimallapiakkaqsi Jew-ñjuruat piqasiqsuutilguyumiñaitchuat atuqtaksranisigun Jew-ñjuntchuat. Aglaan Agaayyutim ilisautigaaña uvañnun kiñapayaaq iñuk qaayuğitquñitlugu.

29 Taatnaqluña qannigñiqapña utlautiruña pisagumasuñaqnaña. Apiqsrullaglakpiñ, suvaata qannigñiqpña?”

30 Cornelius-ñum kiunigaa, “Sisamat uvlut uñataatni itnailiyuñnaqsiruami uvlumi kiñunnamni uvluqpaguqman agaayulgisitluña, taimmaiñaq añun atnuğaalik qaummagiksuanik qikaaniktigñiqsuq sivuqqamnun.

31 Itnağaña, ‘Cornelius! Iniqsruutigikkatin Agaayyutim tusaagai suli naglikscriplutin savaatin itqagigai.

32 Tuyuqagiñ Joppa-mun añutinik uvuñautityaqtilugu Simon taggisiquaqtuaq Petermik. Taamamna taamma tukkuummiruq Simonmiptuuq qitummairimi tagium siñaani ittuami.’

33 Taatnaqluña uiguñnaqlugu qannigikpiñ, iluaqqutiluğniğiptigut uvuñallapkun. Uvva iluqata katirugut Agaayyutim sivuğaanun tusaayumaplugu qanuq Agaayyutmun uqautiliksrapigun ilipkun.”

Peter-m Uqautriłha

34 Peter aullağniñiqsuq itnaqhuni, “Pakma puttuqsrigiga ilumutun Agaayyutim irrutriłha iñuñnik atisiplugich.

35 Nanipayaaq nunaqqimi iñuk taluqsripman ilaanik nalaunñarualiqipluni Agaayyutim akuqtu-umaagñigaa, taamna sumiuñugisihñaan.

36 Nalupqisuñitchuña tusaatilaapsitñik tusaayugaallautakun Agaayyutim tuyuǵikkaña Israel-aagmiunun, itnaqhuni, Agaayyutim qiñuiǵutripkaǵaa iñuñnik Jesus Christ-kun, taamna Jesus Atanǵuruuaq iñupayaani.

37 Tamanna tusaayugaallautaq aullaǵniipluni Galilee-miñ kinuagun John-ñum Paptaaqtitchirim quliaqtuałhan siamittuq iluqaanun Judea-mun.

38 Tusaakkaqsi Jesus Nazareth-miu Agaayyutmun sayyiqługu piqasiqługu Ipqitchuamik Irrutchimik pikkaña. Taamna Jesus napmupayaaqami nakuurualiqiniqsuq suli iluaqsiraǵakkañi tamatkua tuunǵaum aňalatañi, atakkii Agaayyutim piqasiqsuqługu.

39 Aasiñ uvagulli qiñiqługu iluqaan iñiqtaǵikkaña Jew-ñuruat nunaňatni suli Jerusalem-mi, uqautigilgugikput qanuq iliplugu kikiaktuutiłha sanniqutamun suli iñuñnun tuqquataǵilha.

40 Taamna taatnakkañat Agaayyutim aňitqiksitkaa tuqułiǵmiñ piñayuakni uvlut. Iľanisa iñuich nalupqinaiqługu qiñiǵaat.

41 Iluqallapiaǵmiñ iñuich qiñingitchaluaǵaat, aglaan qiñiǵikput Agaayyutim piksraqtaaǵipluta quliaqtuaǵitquplugu ilaagun. Uvagut niǵiqatigigikput imiqatigiplugu Agaayyutim aňitqiksinqanikmagu tuqułiǵmiñ.

42 Aasiñ ilaan tiligaatigut tusaayugaallautaq uqautigitquplugu iñuñnun, ilisimarausimaaqupluta ilaa taivruminaułli Agaayyutim piksraqtaaña ataniquqługu iñuuruani suli tuquñaruani.

43 Taamna Jesus sivuniksriqiripayaat uqautigikkañat, itna, Kiñapayaaq ukpiqsrigumi

ilaanik Jesus-ñum natqigutigisigai killuqsautai atig̃migun.”

Jew-ñuñitchuat Akuqtuiłhat Ipqitchuamik Irrutchimik

⁴⁴ Tavrani Peter uqautrisugaaqtitlugu iluqaitñun naalağniruanun uqauttutaanik Ipqitchuam Irrutchim atqaqiniğai.

⁴⁵ Tamatkua Jew-ñuplutin ukpiqsriuat taamakña Joppa-miñ maliktuat Petermik quviğusuñniqsut Agaayyutmun qaiłha Ipqitchuamik Irrutchimik tamatkununaptuuq Jew-ñuñitchuanun.

⁴⁶ Sumiuliraaqhutin uqqatigun tusaaqasniğaiç uqaqtuat Agaayyutmik quyaplutin.

⁴⁷ Tavraasiñ Peter nipliğniqsuq, “Uvaptiktitun-tuuq ukua Ipqitchuam Irrutchim aņalat kai. Kiami paptaaqsailirag̃niaqpagich imiğmik?”

⁴⁸ Taatnaqługich ilaan tiliñigai paptaaqtitqu-plugich Jesus atqagun. Taapkua iniqsruğniğaat uvliuqtuallaquplugu piqatigilutin.

11

Peter-m Tusaayugaaqtitchiłha Ukpiqtuanik Jerusalem-mi

¹ Uqqiraqtit suli ukpiqtuapayaat iluqaani Judea-mi tusaaniqsut qanuq Jew-ñuñitchuanik Agaayyutim uqałhanik akuqtuiruanik.

² Aasiñ Peter Jerusalem-mun utiqman ilañich ukpiqsriuat Jew-ñuplutin isumaqaqtuat Jew-ñuñitlutin ukpiqsriuat nalunaitñutchiquplugich nakuagiñiñniğaat Peter-m quliaqtualha Jew-ñuñitchuanun.

3 Piñígaat ilaa, “Uvva aiyugaaqtau-
plutin kinjngatnun nalunaitjutchinaitchuat,
niñiqatigikapkich killuqsagñiqsutin.”

4 Taatnaqlugich Peter-m uqautiaqsiñigai qanuq
atumalñagun aullagñilgatahaniñaglaan.

5 Itnañiqsuq, “Itluna nunaaqqiani Joppa-m
inijqrullamni qiniñquuraaqtuna. Qiniñgiga sua-imña
atqaqtuaq qiniñalik ukiñhaaqpaktun. Niñititauruq
sisamatigun iqirguigun tatpakmakña, nutqaqhuni
saniqqamnun.

6 Qiniñivikusupku qiniñiqtuña niñrutinik uumaru-
anik paamgutaruaniglu sulitñitlaruanik, imañik
taavruma.

7 Tavraasiñ Agaayyutim nipliutigaaña, ‘Peter!
Makillutin tuqqtchilutin niñgiiñ!’

8 Taamna kiugiga, ‘Taatnağumiñaiapiaqtuna,
Ataniq! Qanusiq agliñikkaga qaayugnaqtuaq uvaña
uqummiqsimaitchiga.’

9 Agaayyutim tatpakmakña nipliutitqikkaaña,
‘Qanusiq Agaayyutim salummaanikkaña isum-
matigiyumiñaitchiñ qaayugnağlugu.’

10 Taatnailiplugu atuummiruq pinasuniaglaan,
aasiñ taamna qiniñikkaga nuqitaupluni kinjmun
tatpakmuña.

11 Taatnaqtitluna pinasut iñuich tikiññiqsut
taavrumuña tupiğmun nayukkamnun. Taapkua
tuyugirauniqsuat uvañnun Caesarea-miñ.

12 Ippitçhuaq Irrutchim uqautipmaña maliqu-
plugich qanuğviitçhunaqnaña. Ukua itchaksrat
aniqatiut tuvaqasiğaatña Caesarea-mun. Iluqata
isiqtugut Cornelius-ñum tupqanun.

13 Aasii uqautipluta Cornelius-ñumli
qiniñquuraakkağmiñik isaguliñmik tupiğmiñi

aasiñ nipliutiplugu, ‘Joppa-mun tuyuqagutin uvunautityaqtirrunj Simon Peter.

14 Taamavruma amma uqautiginiakkanan an-niqsuğisigaatin kinuniqtuummaqpitlu.’

15 Aasiñ tasamunjitluta uqaaqsikama Ipqitchuam Irrutchim atqaqigai ilinich atrillapiaqlugu piñi uvaptiknuntuuq taimani Pentecost-mi.

16 Itqagitka Agaayyutim uqalhi itnaqsimaruat, ‘John-ñum imikun paptaaqtitchiha aglaan ilipsi paptaakkaugisiñiqsi Ipqitchuakun Irrutchikun.’

17 Taamna nalupqinailapiaqtuq Agaayyutim qaitchiñhaptuuq Ipqitchuamik Irrutchimik Jew-ñunitchuanun atriplugu qaisagikkani uvaptiknun ukpiqsriqapta Atanguruakun Jesus Christ-kun. Qanuğlugu nutqaqtitkisivigu Agaayyun savaaksrananiñ?”

18 Taatnailiplugu tusaakamitrunj Peter-m tusaayugaaqtirrutaa ilinisa nutqautiniğaat pisaanñatrinj. Ilinich quyaaqsiñiqsut Agaayyutmik itnaqhutin, “Agaayyutimtuuq piviqagtilluğniğai mumikksranatigun Jew-ñunilaat piññaktaaqaquplugich isuitchuamik iñuuñigmik.”

Ukpiqtuat Antioch-mi

19 Tamaakña ukpiqtuat siaminniqsut atakkii piyuaqsiuplutin aquagun Stephen tuqqutaupkaqqaqlugu. Iñanich tikiumaniqsut Phoenicia-mun ilanich Cyprus-mun suli Antioch-mun, tusaayugaallautamik uqautiqaghutin tunaaqaqlugu Jew-ñuruanun kisiitñun. 20 Aglaan ilanilli ukpiqtuat Cyprus-miñ Cyrene-miñlu utlautiruat Antioch-mun tamatkununajptuuq

Jew-ŋuŋiŋitchuanun uqautigiluumaagnigaat tusaayugaallautaq Atanǵuruakun Jesus-kun.

²¹ Agaayyutim sayyiqsimaniǵai, aasiiñ iñugiaktuat tusaaruat mumiksitiłasipluǵich Ataniǵmun ukpiqsriĥikun.

²² Ukpiqtuanǵuruat Jerusalem-mi tusaaniqsut tamatkunuuna. Taatnaqhutiŋ tuyuqagñiqsut Barnabas-mik Antioch-mun.

²³ Barnabas tikitñami, ilaan iłitchuǵiniǵaa Agaayyutim savaaǵikkaŋa taamani, aasiiñ quyallapiagñiqsuq. Ilaan pitchuksaagñiǵai iluqaisa tuniqsimmatritqupluǵich Agaayyutmi iluqnaaqsimaahikun.

²⁴ Barnabas iñullautapluni ukpiqsriłłapiaqhuni Ipqitчуam Irrutchim aŋalataǵiniǵaa. Tavraasiiñ iñugiaktuat iñuich maliǵuaqtiguǵniqsut Agaayyutmi.

²⁵ Tavrakŋa Barnabas aullaǵniqsuq Tarsus-mun pakkiatluǵu Saul.

²⁶ Aasiiñ paqitnamiuŋ Antioch-muutiniǵaa. Tavraniasiiñ atautchimi ukiumi iqatauplutik iñugiaktuanik ukpiqtuanǵuruanik ilisautriplutik. Taavrumani Antioch-mi ukpiqtuanǵuruat taiyuutiniŋniqsut sivulliuplugu “Christ-ŋum iñuiñik.”

²⁷ Taatnalhatni tamaani iłaŋiłli sivuniksriqirit utlautiniqsuat Jerusalem-miñ Antioch-mun.

²⁸ Iłat atiqagñiqsuq Agabus-mik sivil-likkauligmigun Ipqitчуakun Irrutchikun mak-itluni uqagñiqsuq niǵisuŋnamun tikitkisiñiplugu iluqaanun nunamun. Taamnaasiiñ niǵisuŋnaq taavruma uqautigikkaŋa atuumaruq Claudius qaukiupkaługu Rome-mi.

²⁹ Taatnaqhutiŋ ukpiqtuat sivunniǵniqsut

aatchuutunik tuyuqagukhutin piyum-
miñagñiqutilaagmikni ukpiqtuaqatiumiknun
Judea-mi.

³⁰ Ilinich tuyuqñiqsut aatchuutunik Barnabas-
kunlu Saul-kunlu ukpiqtuanjuruat qaukñitñun.

12

Ukpiqsriruat Piyuaqsiupsaalhat

¹ Umialgumli Herod-ñum aullaqñiñigaa naglik-
saaqtitchiñiq ilanitñik ukpiqtuanjuruat.

² James, John-ñum aniqataa, savikpanmik
tuqqutinnigaa.

³ Aasiñ Herod kaniqsikamiñ quyalitñiñi Jew-
ñruanik tiguniqaa Peter suli nanititchiaqsiñiqsuq
ukpiqtuanik. Taatna irrutriñha atuummiñiqsuq
niñhatni pupsañniñilaamik qaqqiamik.

⁴ Peter taamna tigukamitruñ inillañniqaaq isiq-
siviñmun, qaitlugu sisamaiñun añuyyiuqtinun qau-
nagitquplugu. Herod-ñum sivunnigaa Peter tikiu-
tilugu iñunñun atanniqsitchuklugu niñiqpagvikaaq
atilik Apqusaakkauñimik pitlukpan.

⁵ Peter isiqtauñhani ukpiqtuanjuruatli
inijqsruutiniqaaq piliqillapiaqhutin Agaayyutmun.

Peter-m Anipkañha Isiqsiviñmiñ

⁶ Herod-ñum tikiutisukka Peter iñunñun
atanniguklugu sivuqaatni iñuich. Unnuañani
anitchiñiksrañan iñunñun Peter siñniñiqsuq
akunqatni malguk munaqsrik, malguiñik
kalimñiñik pituqaqhuni, suli isiqsivium pañi
qaunaksriqaqhutin munaqsriñik.

⁷ Taimmaiñaq atangum isaqulga sagviñniñiqsuq,
isiqsivium ilua qauplugu. Isaqulgum iqiñiqsañigaa

aksikługu Peter tuiqqanagun nipliutiplugu, “Qilamik makittin!” Tavrauva kalimñigich katanıqsut tayağnikniñ.

⁸ Isagulgum qilamiksriğñigaa, “Tapsiağiksaagutin, aluğutikkiñ atilugik.” Peter taatnatun piñiqsuq. Isagulgum nipliutipsaagñigaa, “Ulīgaagutin mal-ıñjal!”

⁹ Peter-m maliaqsiñigaa isiqsivıñmiñ kanıqsıllapiagaluagnagu isagulinmun taatna piñi. İlaa siññaqtuğasukniğniqsuq.

¹⁰ Apqusaağutiniğaa sivulligñi qaunaksrini tugliniñi sulipsuuq, aqulliupluguasiñ tikiñniqsuk savigruağmun paamun anigisiplutik nunaqqimun. Taamna paa anmalgiñniqsuq inmigun, ilinikaasiñ aniplutik. İlinik qilamik-sruqhutik apqutikun, aasiñ taimmaiñaq isagulgum unıñigaa Peter tamaña.

¹¹ Tavrani Peter-m kanıqsivaaluaqsiñigaa tamanna atuumaruq. Uvva itnağniqsuq, “Nalupqiginaiğiga Agaayyutim tuyuqalha isagulinmiñik annautisaqlıña Herod-ıñ anjalatchihaniñ. İlaan annıqsuqmıgaña Herod-miñ suli Jew-ıñuruaniñ piyaqqisuktuniñ uvamnik.”

¹² Taamna qauğriaqpalakıqami utlautiniqsuq kinuğanun Mary-m, aakanan John Mark-ıñum. Tavraniñi inıgiaktuat katımanıqsut inıqsruqhutıñ.

¹³ Taluata silataani Peter katchaqtuğniqsuq. Nivı-aqsiq atıqagñıqsuaq Rhoda-mik utlautiniqsuq paamun kisuupmagaan.

¹⁴ Peter-m nipaa ilisaqlığniğaa. Quviatchaq-tıppaitıuni anımautıgaluaqnaguunniñ utıqtığniqsuq kiñumun uqagıaqhuni, “Peter qakma!”

15 Taapkua nipliutinígaat, “Kinniqivaluktutin!” Aglaan taamna niviaqsiagrúk nalupqisunijníniqsuq. Aasiín kiulgiñnígaat, “Irrusia pivalukkiñ.”

16 Peter-m nutqautinijníniíga katchaqtulli. Ki-isaimmatai anmautiniqpaat. Ilinisa qiniqamitrún quvigútxanqisut nígiungíllaqhutin.

17 Peter-m urriqanígai nipaasaaquplugich aasiín uqautiaqsiplugich qanuq Agaayyutmun annisisi-laagmiñik isiqsiviniñ. Uqautipsaağniğai, “Kilikkumagisi James-lu atlatlu ukpiqtuat.” Aasiín ilaa aullağniqsuq atlamun inimun.

18 Uvlutqikman isiqsivium qaunaksrai aupillañqisut. Kanqisitlaigñígaat qanuqtilaana Peter-m.

19 Herod-aasiín tiliriniqsuq iñunúnun pakaquplugu Peter aglaan paqinijníniígaat. Herod-ñum apiqsruqtuqqağniğai munaqsrit aasiín tilisigiplugich tuqqtuplugich. Tamanna atuumaanikman Herod Judea-miñ aullağniqsuq ittuallagiahuni Caesarea-mi.

Herod-ñum Tuqułha

20 Herod-ñumguuq qinnausimallapiagñigai iñuich iñuuniaqtuat Tyre-miłu Sidon-miłu. Taatnaqhutin ilinisa katiplutin qiniğiağniğaat Herod. Taapkua utlautiruat sivulliuplugu ilauraannaktaaginiğaat umialgum tuglia, taamna atiqaqtuag Blastus-mik. Aasiín taatnaqqaqhutin utlautiplutin Herod-mun iniqsruğiağniğaat qiniğusimaaliksragmiktigun, atakkii taapkua Tyre-miut Sidon-miut niqiağviiqaqtut umialgum nunagikkañaniñ.

21 Uvvaasiiñ nalunaiqsami uvlumi Herod atnugaaktuqhuni umialgutnağmiñik aquvinniqsuq atanguviñmiñun uqautriviksrağmiñun iñuñnik.

22 Tyre-miut suli Sidon-miut naalağniruat Herod-mik nipliagaqsiñiqsut itnaqhutiñ, “Taamna Agaayyutim nipigigaa. Iñuñhiñaq nipiqañitchuq taatnatchiñik.”

23 Taimmaiñaq Agaayyutim isağulgan Herod at-niğñatchiğñiğaa injalauniñi atakkii kamakkutaitluni Agaayyutmik. Qumaich niğiñiğaat aasiiñ tuquniqsuq.

24 Aglaan ukpiqtuarguuq siamitchiñiqsut Agaayyutim uqałhanik aasiiñ iñugiallapiaqtuat akuqtuğniğaat.

25 Suli Barnabas-lu Saul-lu naatchikamik savaağmiknik utiğniqsuk Jerusalem-miñ Antioch-mun tuvaaqatigiplugu John Mark inmikkun.

13

*Ipqitchuam Irrutchim Piksraqtaaqalħa
Barnabas-mik suli Saul-mik Nutaamun Savaamun*

1 Ukpiqtuanuruat Antioch-mi ilaqağniqsut iñuñnik sivuniksriqiriniglu ilisautriñiglu itna, Barnabas-miglu, Simeon-miglu (taiyuutiliñmik Taaqsipañmik), Lucius-miglu (Cyrene-miumik) Manaen-mik (iñuguqatiqağniqsuaq Herod-mik kavanauruamik) suli Saul-mik.

2 Uisauraağniqsut tamarrumani uvlumi. Agaayupkaqtitlugich Ipqitchuam Irrutchim nipliutiniğai, “Barnabas-lu Saul-lu piksraqtaağisigik uvañnun savaaksranun tuqluummatigikkamnun iliniknun.”

³ Tavra uisauraaqhutin agaayuanikamin ar-ganmiknik patiklugiglu tuyuginigaich.

Uqqiraqtik Cyprus-mulhak

⁴ Ipqitchuam Irrutchim tuyuginigik Barnabas-lu Saul-lu. Iqliqhutik Seleucia-mun aasii tavrakna tiksigñiqsuk qikiqtamun taiyuutilinmun Cyprus-mik.

⁵ Ilinik tikitñamik Salamis-mun nunaaqqiuramun Cyprus-mi quliaqtuağniqsuk Agaayyutim uqałhanik Jew-ñuruat katragviatni. John Mark-mik ikayuqtiqagñiqsuk.

⁶ Tavrakna nunakuaqhutik taavrumuuna qikiqtakun tikiñniqsuq Paphos-mun. Taavrumani nalautchiñiqsuk anatkumik Jew-ñuruamik atiqaqtuamik Bar-Jesus-mik Hebrew-miutun [suli Elymas-mik Greek-miutun]. Ilaa nipiqağniqsuq sivuniksriqiraunipluni.

⁷ Ilaan ilannağiniga kavanaauruaq taavrumani qikiqtami, atiqaqtuagguuq Sergius Paulus-mik suli puqiksuanupluni. Taavruma kavanauruamguuq aiyugaaqtullapiagñigik Barnabas-lu Saul-lu tusaasukhuni Agaayyutim uqałhanik.

⁸ Aglaan taavruma anatkum Elymas-ñum akilliliqsuğniğik taapkuak atakkii kavanaauruaq ukpiqsritqunitlugu Christ-mik.

⁹ Aasiin Ipqitchuam Irrutchim analatağigaa Saul, taggisigağmiruaqtuuq Paul-mik. Taavruma Paul-ñum qiniqamiun nalinināaqługu taamna anatkuq

¹⁰ nipliutiniga, “Ilvich tuungaum atrigigaatin! Iluqaan nakuuruaq uumiginigñ ataramik kin-

niplugich iñuich pisaasuhipkun. Uqautiginaiğun Agaayyutim ilumutuulha sagluuqtuanunilugu.

11 Pakma Agaayyutim anasiññuqsagñiağaatin. Qiñitlaisaallakkisirutin qaumamik.” Taat-nağluqaaqtuq Elymas-ñum ilitchuqligñigaa taaqtuamun matulhak irrañmi. Ilaa saptaaqsiniqsuq kisumun iñunmun tasiullañniaqupluni argañmigun.

12 Kavanaauruam qiñiqamiuñ taamna atuummiruag ukpiligñiqsuq quvigutchakhuni ilisauttutaanik Agaayyutikun.

Paul-lu Tuvaaqatiunilu Antioch-muñiqsut Pisidia-mi

13 Paul-lu tuvaaqatiunilu Paphos-miñ tiksigñiqsut Perga-mun Pamphylia-mi. John Mark-ñum unijnigik utiqhuni Jerusalem-mun.

14 Taapkuak Perga-miñ igligñiqsuk tikitlutik Antioch-mun Pisidia-mi. Jew-ñuruat minguiqsiagviata uvluañi utlautiniqsuk katrağviatnun aquvitlutikaasiñ.

15 Moses-ñum maligutaksraña suli sivuniksriqirit aglaañitñiñ agliqianikman katrağvium qaukñijisa itnağniğinik, “Aniaqatiuk, uqauttutiksraqaguptik pitchuksaagutmik iñunmun uqaqugiptigiñ ilinjitñun.”

16 Paul makitnami urriqaplugich uqautiaqsiñigai, “Jew-ñuqatiumaañ suli sumiunuruapayaasii taluqsriuasii Agaayyutmik! Naalağniłlaksitña!

17 Agaayyutaata Israel-aagmiut sivulliaavut piksraqtaaginikkañi. Ilaan kamañaqsiqkaqlugich taimani iñuuniałhatni Egypt-mi. Suli

Agaayyutim annisiplugich Egypt-miñ sanjnimigun kamanaqtuakun.

18 Suli malgukipiani ukiuni Agaayyutim iglutuqlugich Israel-aagmiut iglauhatni suviksrailaami munagiplugich.

19 Tavra iñugaagruich Canaan-mi piyaqquanikamigich iñuksraqtagmiñun nunaksrirutiginigaa.

20 Suli aquagun tamatkua sisamat tallimakipiat malgukipiaq qulit ukiut ilaan qaitchiñigai sivulliuqtiksranitñik iñugugñiañhanunaglaan Samuel-ñum taivruma sivuniksriqirim.

21 Aasiñ taapkua Jew-ñuruat umialiqaguaqsimata Agaayyutim qaitchiñigai Saul-mik igñiñanik Kish-ñum kinuvianjiñiñ Benjamin-ñum. Malgukipiani ukiuni atanniqsuqtigiluummaan umialiginigaa.

22 Aglaan Agaayyutim Saul piiqlugu inaniqsinnigaa David-mun umialiguqluguasii taapkununa. Taamna iñuk Agaayyutim itnautigimanikkaña sivuani, ‘Taamna David igñiña Jesse-m iñuk quviasuutigigiga atuigisipluni pisuligikkamnik iluqaagun.’

23 Taavrumakña David-ñum kinuvianjiñiñ Agaayyun tikiutruruq Jesus-mik anniqsuqtiksramik Jew-ñuruanun, taatna ilaan akiqsruiñmisun.

24 Sivuani Jesus-ñum aggilhan John-ñumli quliaqtuagutiniñigai iluqaisa Jew-ñuruat mumiquplugich paptaaqtillugillu.

25 Aasiñ John naatchiyasikami savaagmiñik ilaan nipliutiniñigai, ‘Kisuunasugivisitña? Uvaña

taivrumiñaunitchuḡa niḡiugikkaqsi. Ilaapiaq ag-gigñiaqtuq kiḡupkun. Uvaḡa taivruma isigaiñi aluḡutaiqsiksraulunḡaunniñ nalliummatinitchuḡa.’

26 “Aniqatiumaan, Abraham kiḡuviaḡikkaḡasii suli iluḡasi uvani taluqsriruasii Agaayyutmik, taamna tusaayugaallautaq anniqsuḡiakun tuyuu-ruq uvaptiknun.

27 Jew-ḡuruat iñuuniaqtuat Jerusalem-mi suli sivulliuqtituummaḡmiḡ iḡitchuḡiḡiññiḡaat Jesus Anniqsuutaulha. Minguiqsiḡvipayaami agliqiraḡiḡaich uqauttutiḡich sivuniksriqirit katraḡviḡmikni aglaan kaḡiqsisaitḡuḡich. Patchisigikamitruḡ Jesus iliḡisa ilumun atuumap-kaḡniḡaich sivuniksriqirit uqautiḡikkaḡich.

28 Sumikunniiñ patchisiksraitḡhaluanḡaḡmiḡ agvisiksraitḡluḡu inḡiḡniḡaat Pilate tuqqutitquplugu.

29 Aasiñ immianikmatigik supayaat Agaayyu-tim uqauttutai maliḡuaḡtaiñ atḡaḡniḡaat kikiaktu-utriviḡmiñ inillakḡluguasiñ iḡuviḡmun.

30 Aglaan Agaayyutim anḡitqiksinnigaa tuquḡiḡmiñ.

31 Iñuḡiaktuani uvluni Jesus sagviaḡtuḡniqsuq tamatkunuḡa iḡliqatmiñun Jerusalem-mun Galilee-miñ. Pakma taapkua iḡisimaraurut ilaagun iñuḡikkaptiknun Jew-ḡuruanun.

32-33 Uvaguttuuq uqautiḡiptiḡiñ tusaayugaallau-tamik, itna, Agaayyutim akiqsruutigikkaḡa sivul-liaptiknun pakma atuumapkaḡniḡaa uvaptiknun kiḡuviaḡuruanun anḡitqiksitnamiuḡ Jesus iñuḡiḡmun. Atakkii tugliani Psalm aglausimaruq itna,

‘Ilvich iḡñiḡigikpiñ,
uglUVak aapaḡuqtuḡa ilipnun.’

Psalm 2:7

34 Agaayyutim anipkaqamiun Jesus tuqqutqikkuminaiqługu akiqsrupsaağniqsuq itna,

‘Aatchuqniagipsi ipqitchuaniglu nalupqinaitchuaniglu akiqsruutigikkamnik Davidmun.’ *Isaiah*

55:3

35 Taatnaqhuni atlamisuli Psalm-mi David-li nipliğniqsuq,

‘Savaktin ipqitchuaq aupkağumiñaitkiñ.’ *Psalm*

16:10

36 David-guuq savautrigaluaqmiruaq Agaayyutmik iñuuhıgmıñi. Tuqupman iluviğniğaat piqasiutiplugu sivullianıñun, timaa aasiñ tavrani aupluni.

37 Aglaan taimña Jesus Agaayyutim anipkakkanıa tuquhıgmıñ aunaitchuq.

38 İläuramaan, iluqasi kanıqsiruksraurusi ilumutuuhıgmik quliaqtuağikkamnik ilipsitñun, Taavrumuuna Jesus-kun Agaayyutim natqılhiñaugai killuqsautisi. Kiñannıñ tupıksrıñiahıgmıgun malıgutaksrıñik Moses-ıum nalaunıasıpkakkauyumiñaitchuq Agaayyutmi.

39 Aglaan kisupayaaq ukpiqsrıruaq ilaanik nalaunıasıpkakkauruq ilaani.

40 Taatnamik qaunagıtıtıchi. Atuummiñıtıchumauq ilipsitñun taıpkua sivunıksrıqırıt itnautaata,

41 ‘Atanjii, mitautıqaqtuasii Agaayyutmik!

Atlayuağılugu piyaqquğniagtusi.

Iñuupkağlusi savaaqagısırınıa ukpiğiyumiñaisapsitñik unniñ iñuum uqautıniagıaluaqpasi.’ ”

Habakkuk 1:5

42 Paul-lu Barnabas-lu aniaqsıpmaknik katraqıvatniñ iñuıch aiyugaaqtuaqsiñıgıach

utitqiquplugik minguiqsiagvik tikitqikpan
uqautipsaagiaquplutin tamarrumuuna.

⁴³ Kinuagun katimalhum iñugiaktuat Jew-ñuruat
suli mumiksimaagtuat Jew-ñuruat ukpigusiatnun
maliaqsiñigaich Paul-lu Barnabas-lu. Aasii ilinik
pitchuksaagnigaich ataramik tunjavigitquplugu
Agaayyutim ihuaqqutrisaa.

⁴⁴ Minguiqsiagvik tikitqilgitman iñuich
iluqatiqayaq katinisut naalagiaqhutin
Agaayyutim uqalhanik.

⁴⁵ Tavrali Jew-ñuruat qiñiqamisigin
iñugiakpauraqtuat siqñalillapiaqhutin akikñaqlugich
Paul-ñum uqautai uqağniqhuutiaqsiñigaat.

⁴⁶ Aglaan Paul-lu Barnabas-lu uqağniqsuk
taluqsranillapiaqhutik itna, “Agaayyutim uqalha
sivulliulugu uqautauruksrauruq ilipsitñun Jew-
ñuruanun aglaan tusaasukkumiñaitkiksi. Taat-
nahipsigun ayakkiksi iñuuhiq Agaayyutitñaqtauruuq.
Taatnamik uninñiağipsi aullağunuk tamatkununa
Jew-ñunitchuanun.

⁴⁷ Taatnakii Agaayyutim urriqsuğaatiguk
itnailiplugu,

‘Nalunaiqsagigikpiñ qaumaruatun itquplutin Jew-
ñunitchuanun

anniqsuquplugich iñuich suniananipayaaq
nunam.’”

Isaiah 49:6

⁴⁸ Tavra Jew-ñunitchuat tusaakamitruñ taamna
quyaaqsiñiqsut Agaayyutim uqalhanik quviatchal-
lapiaqhutin. Aasiñ taapkua piksraqtaanuruat
iñuuliqaquplugich Agaayyutitñaqtauruamik ukpiqs-
riligñiqsut.

⁴⁹ Uvvaguuq Agaayyutim uqalha siaminniqsuq
napmupayaaq tamaani nunami.

50 Tavrali Jew-ηuruat akatchiñiqsut ağanik kamagikkauruanik taluqsriruanik Agaayyutmik suli qaukliñnik taavrumani nunaaqqimi. Piyuaqtinnigaich Paul-lu Barnabas-lu anittitlugikaasiiñ nunamikniñ.

51 Uqqiraqtik ipsuñnigaak qavia isiganmikniñ. Tavrakñaasiiñ aullağniqsuk Iconium-mun.

52 Aglaan ukpiqtuat unisauruat Antioch-mi quviasuñniqsut Ipqitchuam Irrutchim aňalatlugich.

14

Iconium-miñhak

1 Taapkuak Paul-lu Barnabas-lu tikitñamik Iconium-mun, sivuanisun utlautilgiñniqsuk Jew-ηuruat katrağviatnun. Uqautrillautapiagağataniqsuk aasiitai iñugiaktuat Jew-ηuruatlu Jew-ηuñitchuatlu ukpiqsriļiqsitlugich.

2 Aglaan Jew-ηuruat ukpiqsriyumiñaitchuat akatchiñiqsut Jew-ηuñitчуuanik. Iliñisaunniñ akikñaqtuliqsitkaich ukpiqsriruanik.

3 Uqqiraqtik nayuutiniqsuk tavrani akuni uqautriplutik taluqsrautaiqhutik Agaayyutikun. Quliaqtualhakni ihuaqqutriñigmigun Agaayyutim savaktitlasiplugik quviqnaqtuanik savaanik, taavrumuuna qiniqtinnigaa uqauttutaak ilumutuulha.

4 Nunaaqqim iñui malğuiğugniqsut, ilañich iñuich ilaliutiplituñ Jew-ηuruanun atlatsuli tappiutiplituñ uqqiraqtinun.

5 Kiisaimma Jew-ηuñitчуuat suli Jew-ηuruat sivulliuqtituummagmiñ sivunniğniqput aňallaqluguklugik unniñ miļuqtuğlugik uyağanik.

6 Uqqiraqtik ilitchuḡikamitku taamna sivunniugun qimaḡniqsuk Lystra-munlu Derbe-munlu, nunaaqqiḡiḡun Lycaonia-mi.

7 Lycaonia-mi quliaqtuagaqsiḡiḡiḡniqsuk tusaayugaallautamik.

Lystra-miithak

8 Tavraniguuq Lystra-mi qiḡiḡniqsuk iḡuḡmik pilguirrutiaqtuamik isigaḡmigun anilḡataḡmiḡiḡiḡlaan. Pisunḡaḡiḡiḡniqsuq aglaan aquppitḡapluni.

9 Taamnaguuuq naalaḡniḡniqsuq Paul-ḡum uqauttutaiḡun. Aasiḡiḡ ilitchuḡiplugu taavruma ukpiqsrisolaḡa iḡuaqsikkauḡiksraḡmigun Paul-ḡum qiḡiḡaḡsiḡiḡaa nalaagun

10 nipliutinigaa nipitusiḡluni, “Qikaḡiḡ.” Taamnaguuuq aḡun maksriḡiḡniqsuq pisukkataaqsiḡluniasii.

11 Uvvaguuuq iḡuḡiaktuam Paul-ḡum savaaḡikkaḡa qiḡiḡamiuḡ Lycaonia-ḡmiuraaqhutiḡ nipiḡallaḡniqsut itnaqhutiḡ, “Agaayyutivut iḡuḡuḡniqsut aasii atqaqhutiḡ uvaptiknun.”

12 Atchiḡiḡiḡaat Barnabas Zeus-mik Paul-aasiḡiḡ Hermes-mik atakkii taamna Paul nipliḡraḡtaupman.

13 Tavraniguuuq piqagḡniqsuat agaayyuvuḡiḡmik aanguaḡmiknun Zeus-mun siḡataani nunaaqqiḡim. Aasiḡiḡ agaayuliḡsi taamavrumuḡa Zeus-mun tikiutriḡiḡniqsuq uumaruanik aḡusalunik naurianiglu paamun. Tavrataamna iḡuḡiḡu tavrani tuniḡlaḡuaḡsiḡiḡniqsut kamaksrisukhutiḡ uqqiraḡtiḡnik.

14 Uvvaasiiñ ilitchugiaqsikamitku taamna Barnabas-ñumlu Paul-ñumlu aliktuğnigaik atnuğaatik aasiiñ upaktuutiplotik itnaqhutik tamatkununa,

15 “Ukuqsii, suvaata itnasigaqpisi? Iñuñhiñauruguk ilipsisuntuuq. Aggiqsuanuruguk uqautityaqhusi tusaayugaallautamik mumiqugaluaqhusi matkunakna agaayyutinñuaniiñ iñuuruamun Agaayyutmun, iñiqtaanun qilamlu nunamlu tağiumlu supayaamlu taapkunani ittuam.

16 Taavruma Agaayyutim qaanianiktuami iluqaisa iñuich ilatchigñigai sivunnitlasiplugich iñuuniahatigun.

17 Aglaan ataramik kanjqsimapkağniğaa nakuuruañuñi savaallautagmigon, sialuk tatpakmakna qaitlugu suli niqiksrat nautchiat piviksranisigun qaisimaagai, ilipsiliasiiñ quviasuktitlusi.”

18 Taatnailiplugu uqautiurağniallaisa Barnabas-ñumlu Paul-ñumlu nutqaqtipqaurağniğaik tunillaliksranatniñ inmiknun.

19 Aasiiñ ilanich Jew-ñuruat Antioch-miñ Pisidia-miittuamiñ suli Iconium-miñ tavrurajligniqsut. Tavra piqatiksrağniaqtuqhutin iñugiaktuanik inmiknun uyağanik miłuqtulgiñniğaat Paul. Kalinñiğaat anitlugu nunaaqqimiñ tuqunasukniaqlugu.

20 Aglaan ukpiqtuaqatiñi katipmata avataanun Paul makitluni utigniqsuq nunaaqqimun, uvlaakuqmanaasiiñ ilaalu Barnabas-lu aullalgitlutik Derbe-mun.

Antioch-mun Syria-miittuamun Taapkuak

Utihak

²¹ Paul-lu Barnabas-lu quliaqtuaqmaknik tusaayugaallautamik Derbe-mi iñugiaktuat ukpiqsriliñiqsut. Tavraasiiñ utiğniqsuk Antioch-mun Pisidia-miittuamun Lystra-kun Iconium-kunlu.

²² Pitchuksaaqługich tunñaviqaquplugich Agaayyutmik, uqautiniğaich itna, “Uvagut iglutuqtuksraurugut iñugiaktuanik ihuilliugutinik isitlasiñiapiğuta añaayuqautaanun Agaayyutim.”

²³ Tikitchağikamik ukpiqtuanjuranun nalunaiq-sisiraqniğaich ukpiqtuanjuruat qauklksrañitnik, suli agaayuqqaahutin uisauraaqhutinlu tamar-rumani uvlumi iniqsrutiniğaich Agaayyutmun qaunagitquplugich tunñavigikkañatnun.

²⁴ Taapkuak iglianikamik Pisidia-m nunañani Pamphylia-mun tikiñniqsuk.

²⁵ Tamatkunani Perga-mılu tusaayugaallautaq uqautigiaqsilgiñniğaak, tavrakñaasiiñ Attalia-mukhutik.

²⁶ Taavrumakña tiksiqhutik utiğniqsuk Antioch-mun aullaqqaagatağvinmiknun. Tavrakña aullaqtuak ukpiqtuanjuruat iniqsrutianikamisigik Agaayyutmun qaunagitquplugik savautihakni inmiñun. Taavrumuña utiğniqsuk naatchikamik savaagmiknik.

²⁷ Tikitmaknik Antioch-mun ukpiqtuanjuruat katipmata taapkuak tusaayugaaqtinnigaich iluqaanik Agaayyutim savaañanik tumigiplugik suli Jew-nuñitchuatunniiñ ukpiliqsitlugich.

²⁸ Tavraniasiñ ukpiqtuaqatiumikni taapkuak nayuutiniqsuk akuni.

15

Katimalhat Jerusalem-mi

¹ Kinuagun iñuich ilañich tikiññiqsut Antioch-mun. Iisautriaqsiñiqsut ukpiqtuanik itna, “Nalunaitñutchiqsimaitchupsi timipsigun tuvraqługich Moses-ñum tillisai anniqsukkauyumiñaitchusi.”

² Paul-lu Barnabas-lu qapiqtailiaqsiñiqsuk ilinjitñik taavrumuuna. Taatnaqhutin sivunnigñiqsut Paul-lu Barnabas-lu ilalugik atlanik Antioch-miunik Jerusalem-muquplugich. Taakmani uqaqatigiruksragigaich uqqiraqtitlu ukpiqtuanuruat qaukñitlu tamatkunuuna Moses-ñum tillisaigun.

³ Taatnaqhutin ukpiqtuanuruaqatinisa tuyuginigaich. Igligniqsut Phoenicia-kunlu Samaria-kunlu uqautriplutin Jew-ñunñitchuatunniñ muminñiplugich Agaayyutmun. Taatnatchim tusaayugaam iluqaisa aniaqatigiich quviatchaktinnigai.

⁴ Aasiñ Jerusalem-mun tikitmata ukpiqtuanuruat piqasiqhutin uqqiraqtinik suli qaukñigñik paglanigaich. Taapkunña tusaayugaaqtirrutiginigaat Agaayyutim iluqaan savaagikkaña inmiktigun.

⁵ Aglaan ilañich ukpiqsriruat Pharisee-ñusuuruat makinniqsut itnaqhutin, “Jew-ñunñitchuat ukpiqsriruat nalunaitñutchiqsuksraupiaqtut uqautikkaulutin tupigiraksraginilugu maligutaksraña Moses-ñum.”

⁶ Taatnaqhutin uqqiraqtitlu ukpiqtuanuruat qaukñisalu katimaniqsut isummatigisukługu taamna.

7 Uqaksraqtugaluamata Peter makitluni nipliḡniqsuq, “Aniaqatiumaan! Iḡsimarusi iḡiḡaan akunnapsitniḡ Agaayyutim piksraqtaagipmanḡa uqagiaquplunḡa tusaayugaallautamik Jew-ḡuḡitchuanun ukpiqsritquplugich Jesus-mik.

8 Aasiḡn Agaayyutim iḡsimahḡmigun iḡuich isumanḡitniḡ uqagigaa akuqtuiḡi Jew-ḡuḡitchuanik qaitchipḡugich Ipqitchuamik Irrutchimik, atriplugu qaitchiḡi uvaptiknun.

9 Uvagullu ilinḡillu atlakaagḡiiksingitkaatigut. Kil-luqsautiḡitniḡ natqiutiniḡai ukpiḡiagutripmata.

10 Uvvami suvaata naipitchukpisiun Agaayyun suli Jew-ḡuḡitchuat tupiksripkagḡiaḡlugich tillisinik sivulliaptalu uvagullu tupigilguisap-tiknik?

11 Uvagut ukpiḡigikput Agaayyutmun anniq-suiqput iḡuaqqutriḡhagun Atanikun Jesus Christ tamatkunatumuq.”

12 Katimaruarguuq iḡuksruiqhutin naalaḡniḡiqsut Barnabas-ḡumlu Paul-ḡumlu tusaayugaaqtirrutaaknun atlayuaḡnaqtuaniglu quviqnaqtuaniglu Agaayyutim iḡiḡtaḡikkaḡagun iḡmikkun akunḡatni Jew-ḡuḡitchuat.

13 Uqagḡuiqmaknik James-ḡum uqautiaqsiḡiḡai, “Aniaqatiumaan, naalaqsitḡa!

14 Simon Peter-m uqautigaatigut qanuq Agaayyutmun aullaḡniipluni ukpiqtitlugich iḡmiguaqtitchaḡlugu Jew-ḡuḡitchuaniniḡ iḡuksraqtaaqatuq ukpiqsriyumiḡaqsipḡugich.

15 Suli sivuniksriqirit uqautaatanun immiutiḡha itnauvva aglausimaruumun,

16 ‘Aquagun Atanḡuruanḡa utiḡisirunḡa.

Aasiili ikayuitqikkisiruᅇa David-ᅇum
kinjuviaᅇiᅇnik tupaagruktitun ittuanik.
Nappatqikkisigiga piyaqqukkaauruaq.

17 Iluqaᅇmin atlatlu iᅇuich pakaaqagumuut
Agaayyutmik,
iluqaᅇmin Jew-ᅇuᅇitichuat piksraqtaagikkatka
uvaᅇnun.

18 Taatna Atanguruaq uqaqsimaruq,
ilitchuᅇipkairuaq tamatkuniᅇa iᅇilᅇaan.’ *Amos*
9:11, 12

19 “Aasiᅇiᅇ uvaᅇali sivunniutigiga
uqumaiᅇliuqtipallasuᅇaᅇnagich piᅇavut Jew-ᅇuruat
atuqtaksraᅇisigun Jew-ᅇuᅇitichuat mumiksuat
Agaayyutmun.

20 Aglaan aglaglugich uqautilavut qanusiq niqi
tunillaumaᅇkpan aanguanun niᅇitquᅇiᅇlᅇugu, suli
qaayuᅇnaqtuaᅇiᅇmiᅇiᅇ atlatuᅇikun piisimaaglugich,
suli augiqsimaiᅇlaanik niᅇrutituᅇuᅇiᅇlᅇugich unniᅇiᅇ
auktuᅇuᅇiᅇlᅇugich.

21 Taimakᅇaᅇaᅇa Jew-ᅇuruapayaat iᅇisimagaat
atuqtaksrat Moses-kun qaisauruat atakkii
minguiqsiagvipayaami agliqiᅇlugich iᅇuᅇnun
katragviᅇitᅇi. Tavra.”

Tuyuqathat Ukpiqtuaᅇuruuanun Jew-ᅇuᅇitichuanun

22 Tusaakamisigin uqqiraqtit suli qaukhiuruatlu
iluqaᅇmiglu ukpiqtuaᅇuruat sivunniᅇiᅇiqsut
aᅇutinik piksragukhutin Antioch-muktuksranik
Paul-kunlu Barnabas-kunlu, aasii nalu-
naiqsiᅇlutin Judas-mik taggisiqaqtuamik
Barsabbas-mik suli Silas-mik. Taapkuak iᅇᅇuk
sivulliuqtillaunaᅇisusak ukpiqtuaᅇatumikni.

23 Taapkuᅇnuuna tuyuutiᅇich tuyuuniqsut, “Aniaqatiusii, uvagut uqƣiraqtauruaguutlu qaukᅇuruaguutlu, tuyuqtugut nayaanᅇaᅇmik iluqaitᅇun Jew-ᅇuᅇitᅇhuanun ukpiqtuanun Antioch-mi, Syria-miᅇu suli Cilicia-mi.

24 Tusaanigikput ilaᅇitᅇun ilaᅇikkaptiknun iluᅇlutaagᅇniᅇlusi akatlusi uqahigᅇmikkun, taatna pitqulugich piᅇitkaluaqtitulitᅇ uvaptiknun.

25 Tavra-taatna katimapluta suli iluqata atisiᅇluta, piksraqtaaqagtugut uqahiaqtauksranik aasii aullaqtillugich ilipsitᅇun. Taapkuak piqataugisiruk ilauraannaptikni Barnabas-miᅇu Paul-miᅇu,

26 taapkuak iᅇᅇuk suksraaᅇiruak iᅇuuᅇigᅇmiknik savautriᅇigᅇmikni Atannaptiknik Jesus Christ.

27 Judas-lu Silas-lu tuyuᅇiniaᅇivut ilipsitᅇun. Uqautipsaaᅇisigaasi tamatkunuuna aglakkaptiᅇun.

28 Atakkii Ipqitᅇhuae Irrusiq piqatigiplugu sivunniqsugut qaitᅇhisuᅇitᅇlusi malilᅇunaitᅇhuanik tuvraaksranik, aglaan taapkuᅇiᅇa atuumanapiaqtuanik:

29 niᅇinik tunillautigimaruanik aanguanun niᅇiᅇasi auktusuᅇaᅇasiᅇu unniᅇᅇ qimisimaruamik niᅇrutmik niᅇiᅇasi, suli piisimaagusi qaayugᅇnaqtuaᅇiᅇmiᅇᅇ atlatuᅇikun. Taapkuakᅇa qaunagigupsi piᅇlautaᅇniaqtusi. Tavra.”

30 Aullaqtitauruat tikitmata Antioch-mun katipkaᅇniᅇaich iluqaisa ukpiqtuat aasiᅇᅇ qaitᅇchiplugich taapkuᅇiᅇa aglaᅇnik.

31 Iᅇuich agliᅇianikamisigik tuyuutiᅇich quviatchaᅇniqsut pitchuksaaᅇiᅇigᅇmikkun.

32 Judas-lu Silas-lu sivuniksriᅇirauᅇiᅇmikkun

uqautriñiqsuk ukpiqtuanik pitchuksaaqługich ukpiqsriłigimikkun sayyaksaaqługillu.

³³ Aasiñ tavraniisugruanikmaknik ukpiqtuaqatiunitñik taikuuqhutin aullaqtinnigaich kinumun tuyugirinjitñun.

³⁴ [Aglaan Silas sivunniğñiqsuq nayuutisukhuni.]

³⁵ Taapkuagli Paul-lu Barnabas-lu ittuiñağniqsuk Antioch-mi. Piqasiqhutik atlanik ilisautriñiqsuk Atanguruam uqalhiñik quliaqtuaqhutik.

Paul-lu Barnabas-lu Avithak

³⁶ Kinuvatigun Paul-ñum nipliutiniga Barnabas, “Kiata, utiğvigilavuk nunaaqquurapayaat Agaayyutim uqalhanik quliaqtuağvigikkavuk tikitqattaagługich aniaqatiut kaniqsityağlugu qanugli pisilaanaj.”

³⁷ Barnabas-ñum tuvaaqatigisuniga John Mark aullağumik.

³⁸ Aglaali Paul-ñum ihağinjtkaa aullautilha ikayunitlugikkii quliaqtuaqmaknik, unitlugikunniiñ Pamphylia-qsiulhakni.

³⁹ Taatnaqhutik qapiqtailillapiagnaqsuk piqatigiñiqhutikunniiñ. Barnabas-li tuvaagasiqhuni Mark-mik Cyprus-mun umiakun aullağniqsuq.

⁴⁰ Taamnali Paul tuvaaqatiksraqhuni Silas-mik aullağniqsuq. Ukpiqtuaqatiutik iniqsruutinigaich Agaayyutmun qaunagitquplugik igliłhakni.

⁴¹ Iğliğniqsuk Syria-kuaqhutik suli Cilicia-kun, aasiñ Paul-ñum sayyaksaaqługich ukpiqtuanjuruat ukpigutinich.

16

Timothy-m Piqasiutiŋha Paul-mun suli Silas-mun

¹ Paul-kuk iglaugaluqaqamik tikilgataǵniqsuk Derbe-mun suli Lystra-mun. Tavraniguuq ukpiqtuaqaqmiñiqsuq atiliñmik Timothy-mik, aakanaptuuq ukpiqtuanupmiñiqsuaq Jew-ñupluni aglaali aapaña Greek-ñupluni.

² Iluqaǵmiñ ukpiqtuat Lystra-mi Iconium-milū uqautigillautagñigaaŋ taamna Timothy.

³ Paul-ñum Timothy maliquniǵaa inñigun. Taatnaqluǵu nalunaitñutchiqsinnigaa piqutigiplugich Jew-ñuruat iñuuniaqtuat tamaani nalunjitmatruñ taamna Timothy aapaqalha Jew-ñunjit chuamik.

⁴ Apqusrautiñigmikni nunaaqjiurani uqautiniǵaich ukpiqtuanuruat tuvraqtaksranik, uqqiraqtit suli qaukliich Jerusalem-mi sivunnikkañitñik iliñitñun tupigitquplugich.

⁵ Taatnaqhutiñ ukpiqtuanuruat sayyikkauniqsut ukpiqsriñigimiktigun suli ilaniktuuǵniqsut ukpiqtuaǵuqtuanik uvluǵaǵipman.

Paul-ñum Qiñiqquuraalha Troas-mi

⁶ Taapkua igliñiqsūt tumigipluǵu Phrygia-miut Galatia-ǵmiut nunañat. Ippit chuam Irrutchim piyummataisitmatin tusaayugaallautamik Asia-muutrinñiqsūt. Iliñich taununañiñiqsūt.

⁷ Aasiñ qallikamitruñ Mysia-m killiña saqusukkaluaǵniqsūt Bithynia-m tuñaanun, aglaan Jesus-ñum Irrutchiñigimigun taatnamuquniñigai.

⁸ Taatnaqhutiñ nalǵuñiqsūt Mysia-kun tasamuña Troas-mun.

9 Tamarrumani unnuami Paul
 qiñiqquuraagñiqsuq Macedonia-gmikumik
 qiññuaqtuqtuamik itnaqhuni, “Macedonia-mun
 ikaagutin ikayugiaqtigut!”

10 Paul qiñiqquuraaqtitqaaqługu itqanaiyaq-
 tiqapta aullaqtiqtugut Macedonia-mun.
 Ikpigigikput tuqlıqıput tusaayugaallautamik
 quliaqtuagiaqupluta iñuñnun taakıpkunıja.

Philippi-mi Lydia-m Ukpiqtuagıłha

11 Troas-miñ umiakun aullaqtugut nalguqhuta
 qikiqtamun Samothrace-mun, aasiñ
 taavrumakıja uvlutqıkman Neapolis-mun
 tiksıqhuta.

12 Tavrakıja tagraqtugut Philippi-mun,
 qauklıgmun nunaaqqiatnun Macedonia-gmiut,
 iñugiaktuanik Rome-magmiunik iñuqaqtuamun.
 Taavrumani nunaaqqimi uvliuqtugut.

13 Minguiqsıagvium uvlua tikitman anıpluta
 nunaaqqimiñ utlautirugut kuugum siñaanun
 inıqsruğıagıasugıplugich. Aquvitnapta uqaaqtu-
 utrirugut agnanik tavrıñaptuuq katıruanik.

14 İlanat naalaqtikput atıqagñıqsuaq Lydia-
 mik. Taamna tunniuqqairuanıunıqsuq
 suñauraammağıksuanik ukiłhaanik, aggiq-
 suanıumapluni nunaaqqianiñ Thyatira-m. Kamak-
 srıruanıunıqsuq Agaayyutmik. Aasriñ Agaayyutim
 piyumiñaqsıpkagaa akuqtuiłıksranıanun Paul-ınum
 uqagıkkanıñik.

15 Taamna agnaq paptakkaukani piqasıqhuni
 tupıqatiunıñik ilaan aiyugaaqługich itnaqhuni,
 “Ukpiqtaunıunasugıgıpsıtıja utlaututtıtıchi

tuppamni itchaqtuagusi.” Kayunjaigñigai tukkiqlugichaasiñ.

Paul-lu Silas-lu Isiqtaulhak Philippi-mi

¹⁶ Uvlut ilanajetni iniqsruḡviptiknun utlautillaptikni kipaluuniksuaq niviaqsigaksraq nalautkikput. Ilaa tuungaqtaqaḡniksuaq taatnatchikun sanñiqaligmigun sivuniksriqipluni, aasiñ atqunaq maninmik piññautinikkaḡa atanni.

¹⁷ Taavruma Paul-lu uvagullu maliaqsigaatigut nipliapluni itna, “Ukua iñuich savaktai kamanagñiqsrauruam Agaayyutim.”

¹⁸ Iñugiaktuani uvluni taamna niviaqsigaksraq taatnagñiqsuq. Uvvaasiñ Paul-ḡum aḡiuplugu kinjaqlugu irrusiq itnagñigaa, “Jesus Christ-ḡum atqagun tiligikpiñ anitquplutin taavrumakḡa.” Tavrauvaaguq tuungaqtaq aniñiqsuq niviaqsigaksramiñ.

¹⁹ Tavra pigirai ilitchuḡikaminḡ maninñanñiutrinḡ piiqsigñiqman Paul-lu Silas-lu tiguniḡaich. Kaliksraqḡugik katimmavinḡmuutiniḡaich sivulliuqtinḡitñun.

²⁰ Rome-maḡmiunun atanniqsuqtinun tikiutiniḡaich itnaqhutinḡ, “Ukua iñuich Jew-ḡuruat akatchirut iñuñnik nunaaqqipsitñi.

²¹ Iñisautriplutinḡ atuqtaksrirutit akikḡaqlugich malinḡniakkavut. Rome-maḡmiunurugut! Iñisa ilisauttutinḡich akuqtuḡumiñaitkivut unniñ tupigiyumiñaitkivut.”

²² Iñugaaḡruich tappiutiniqsut piyuaqniktuanun. Rome-maḡmiut analarritilgich tilisiñiqsut aliktuilugik atnuḡaanḡnik Paul-ḡumlu Silas-ḡumlu aasii ipiḡaqtuquplugik.

23 Ipiğaqtuqqaaqługik isiqtaupkağniğaich, tiliplugu isiqsivium qaunaksraa qaunagillautaqplugik.

24 Taatna tilianikmatni qaunaksrim inillañniğik qamaniakhiğmun inimun, isiganıglu payañaiqsuusiğugik uqumailanik qıruñnik.

25 Uvvaasiñ unnuaqpaguğunnaqsipman Paul-lu Silas-lu agaayuniqsuk quyaplugulu Agaayyun atuqhutik. Atlat isiqtauqatinikñik naalağniñiğaich.

26 Taimmaiñaq nuna iliqsraaqsiñiqsuq. Isiqsivium tunñavii auliyañniqsut, talupayaat añmaqługich sulikalimñiğich isiqtapayaaniñ katakhutiñ.

27 Isiqsivium qaunaksraa itiqtiqami ilitchuğiplugu talut añmaniqmata isumaniqsuq isiqtapayaat aniniplugich. Taatnaqhuni satkuni tiguplugu tuqqtuchagumaqsiliğniqsuq inmiñun.

28 Aglaan Paul-ñum nipitusipluni nipliutiniğaa, “Aniyasaaqnak ilipnun! İluqata ittugut!”

29 Isiqsiri qinñuağniqsuq nannimik. Itchaglukami tatkivuna punniqsuq uulillağmi sivugaaknun Paul-lu Silas-lu.

30 Tavrakña annisikamigik atlamun apiqsruğniğik, “Añutiik! Qanuğluñali anniqsuğayaqpik?”

31 Taapkuak nipliutiniğaaq, “Atağuruakun Jesus Christ-kun ukpiqsriłutin anniqsuğisirutin tupiqatituummaqpich.”

32 Agaayyutim uqakhiñik quliaqtuağvigliaqsiñiğaaq atlallu ittuat tupqani.

33 Unnuaqpaguqman isiqsirim iğğuaqsiñiğik atniğniñik aasiñ ilaa tupiqatituummağmi paptaaqtikkauniqsuq.

34 Taatnaanikami ilaan Paul-lu Silas-lu tupiğmiñuutiplugik niğipkağniğik. Tupiqatigiich quviatchañniqsut ukpiğiagutriplutiñ Agaayyutmik.

35 Uvlaagutqikman Rome-magmiut aňalatinisa aikħiqsuqtitin tiliňigaich anipkaquplugik taapkuak aňutik aullaqtillugiglu.

36 Taavruma isiqsirim Paul uqautiniġaa itna, “Qaukħiich anitqugaatik Silas-lu. Aullaħhiňaaġuqtutik aniuragħniaġitchik.”

37 Aglaan Paul-ňum aikħiqsuqtit nipliutiniġai, “Pasiyumiňaitkaatiguk savvaġluutiqaqtılaaptiknik aglaan ipiġaqtuqhunuk iňuňnun qiňiqtitlugu inillakmiplunuk isiqsiviňmun. Uvaguktuuq Rome-magmiuňuruguk. Uvvami pakma aullaqtitchuňniqpatiguk iriqqakun? Taatniitchumiňaipiaqtuq! Rome-magmiut qaukħiich inmiknik uvuňagutiň anipkaġlisiguk!”

38 Aikħiqsuqtit Rome-magmiut aňalatinitňun uqautiginigaich Paul-ňum uqautai. Tusaakamiň Paul-lu Silas-lu Rome-magmiuňuħhakkuntuuq iqsitħaňniqsut.

39 Taatnaqhutiň uqapsaaġiaġniqsut ilinikňun. Anipkaġniġaich isiqsiviňmiň aullaquplugik nunaaqqimiň.

40 Paul-lu Silas-lu anikamik isiqsiviňmiň utlauriniqsuk Lydia-m kinuňanun. Tavrani ukpiqtuaqatiutik qiňilgiňniġaik suli pitchuksaaqługich aasiň unitługich.

17

Thessalonica-miitha

1 Amphipolis-kuaqhutik suli Apollonia-kun igliġniqsuk Thessalonica-mun piqagħniqsuamun Jew-ňuruat katraġviatnik.

2 Piragiligmisun tavrungaligññiqsuq iñuñni uqaqataupluniasiiñ. Piñasuni minguiqsiagvium uvluani kanjicsipkautiginigai Agaayyutim uqalhi,

3 suli nalupqinaiyağunñigaa Anniqsuutim naglikaaqhuni tuqqutauruksrauħa suli añitqiksuksrauħa tuqułigmiñ. Paul-ñum itnağniğai, “Taamna Jesus uqağikkaga ilipsitñun Anniqsuutauruq.”

4 İlanich Jew-ñuruat ukpiqsrililłapiaqhutin ilaliutiniqsut Paul-mullu Silas-mullu. Taatnaqmiiñiqsuttuq iñugiaktuat Greek-ñuruat agaayusriqisruuruat suli qulliuruat ağnat.

5 Aglaan Jew-ñuruat siqñaligññiqsut. Katitchiññiqsut nalaunñaniurañitchuanik iññukhutin piqatiksragmknik. İliñisa nunaaqqim iñui akatkaqsiñigaich. Isigiağniğaat Jason-ñum tupqa pakakhutin Paul-miglu Silas-miglu iñuñnuutisukługik.

6 Aglaan paqinıtñamisigik Jason-lu atlatlu ukpiqtuatlu kaliksrağniğaiç nunaaqqim ayalataiñun. Tavranciasiiñ Paul-lu Silas-lu pasiplugik niplianiqsut itna, “Taapkuak iññuk akatchiññiqsuk iñuñnik nanipayaaq. Pakmatuuq nunaaqqiptiknuñniqsuk

7 aasiiñ Jason-ñum tukkiqsimaplugik. Paaqlañniğaiç tillisai umialgum Rome-mi, uqaqhutin atlamik umialiqagñiplugu atiqaqtuamik Jesus-mik.”

8 Taatnaqmata iñugiaktuat iñuich nunaaqqimlu ayalatai akanniğaiç uqaatchagutihğmun.

9 Taatnamik ayalatit Jason-lu atlallu an-nitchiqsinnigaiç maninñik aasiiñ aullaqtitlugich.

Berea-miħhak

10 Unnupqauraqman ukpiqtuaqatiunïkrik Paul-lu Silas-lu aullaqtinnigaich Berea-mun. Tavrani utlautilgiññiqsuk Jew-ñuruat katraǵviatnun sivuanisun.

11 Iñuich Berea-mi uqautisunatlukpayaagñiqsut apkunakña Thessalonica-ǵmiuniñ. Tusaayu-mallapiaqhutin uqaliq naalaqługu, sulı uvluǵagıpmān Agaayyutim uqalhi ilısaagınigaich ilıtchuǵiniapiaqługu tamanna Paul-ñum uqagıkkaña ilumutuutilaanagun.

12 Iñugiaktuat tavrani ukpiqsriǵiññiqsut, iñugiaktuat qullıunuplutin Greek-ñuruat aǵnatlu anıutitlu.

13 Aglaan Jew-ñuruat Thessalonica-mi tusaanigaat Paul-ñum Agaayyutim uqalhiñik quliaqtuaqagñipluguptuuq Berea-mi. Taatnamik tavrıñaqtıǵniqsut akatchiaqsilgitlutin iñunıik isaalhiñaagıuqługich.

14 Ukpiqtuat qilamiksriǵiññigaat Paul aullaqu-plugu taunıña taǵium siñaanun, aglaan Silas-lu Timothy-lu tavraniıttuiñagñiqsuk Berea-mi.

15 Taapkua aullautriruat Paul-mik taunıñautinnigaat Athen-mun. Taapkuali Berea-ǵmiut utiǵniqsut. Paul-ñum uqautitqunıgik Silas-lu Timothy-lu inmiñuqıplugik piyu-miñaqsipqauraqpaknik.

Athen-miılha

16 Paul taqqııǵimiñi Silas-mıglu Timothy-mıglu Athen-mi aliatchallapiaǵniqsuq qıñiqami iñugiaktuanık aangıuanık nunaaqqimi.

17 Paul uqaqatiqagñiqsuq Jew-ñuruanıglu katraǵviatni sulı Jew-ñunıtchuanıglu agaayyiaq-

taqtuanik. Uvvasuli uvluḡaḡipman uqaqatiginigai nalautnamigich atautchimugviatni.

18 Taatnaqami nalautchikami Epicurea-ḡuruaniglu Stoic-ḡuruaniglu ilisautriḡitḡik qapiqsigiutraqatiqagḡniqsuq. Iḡaḡich uqagḡniqsut, “Sumik una uqavaaḡḡakti uqaksraqtuva?” Iḡaḡilliguuq niplianiqsut, “Atlanik agaayyutinik una uqaqaqpalliqsuq.” Taatnautiginigaaḡuuq Paul quliaqtuaqman Jesus-mik suli aḡitqilḡimik.

19 Aasiḡḡ tikiutinigaaḡ Paul sivuḡaatnun katimaruat Areopagus-mi itnaqḡugu, “Iḡisimasukkaluaqtugut tamarrumiḡa nutaamik ilisauttutigikkapnik. 20 Iḡaḡa tusaakkapta atlayuaḡigikput. Iḡitchuḡisukkikput qanuutautilaḡa tamarruma.”

21 Tamaanili iluqaḡmiḡ Athen-naḡmiut suli avakḡaqtat tavrani naalaguuniqsut tamarrumuuna nutauplugu tusaakkagḡmikkun unniḡḡ uqaksraqtuutigiplugich.

22 Tavrani Paul qikaḡniqsuq sivuḡaatnun taapkua katimaruat Areopagus-mi itnaqḡuni, “Athen-naḡmiut! Iḡitchuḡigiga agaayyutinik ukpiqsrillapiḡiqsi.

23 Pisuktauḡḡamni nunaaqqipsitḡi qiḡḡitka agaayumaniagḡvigikkasi. Paqittuḡa aanguaqtuḡviḡmik aglaqaqtuamik, ‘Agaayyutmun nalukkaptiknun.’ Taavrumuuna agaayuma-niagḡvigikkapsitḡun nalugaluaqḡugu uqautiliniḡipsi.

24 Agaayyun iḡiqtataqtuq nunamik suli supayaanik imaḡikkaḡiḡik. Atanguruuq qilaḡmiḡu nunamiḡu irviqanitchuq agaayyuvikpaḡni iḡuich iḡiqtanḡiḡi.

25 Unniḡḡ tunḡanitchuq iḡuḡnun

qaitchiliksranaatnun inugikkağmiñik atakkii
iñupayaat qaitchigai iñuuhigmiglu anigñigmiglu
supayaaniglu.

26 Iñuñmiñ atautchimiñ iñiqtağigaa iñupayaaq,
taamna agğigvigiplugu iñuuniaqtuapayaat
iluqaani nunami. Sivvani iñiqtağigaluaqnagich
sivunniqsimagai qanutun suli nani iñuich
iñuutilaaksraat.

27 Agaayyutim inillañnigaa taatnatun iñuich
pakaagikpatni paqitauyumiñaqsipłuni atakkii
Agaayyun qanitkaluaqtuq iluqaptikni.

28 Atakkii ilaagun kisian iñuuniaqhutalu
aulaalukhutalu ittugut. Taatnaqhutin aglaktipsi
ilañisa uqağigaa itna, ‘Uvaguttuq ilaan
qitungağigaaatigut.’

29 Tavra qitungağiniqmatigut isumaruk-
sraunitchugut Agaayyutim irrusia
atriqağasukniağlugu aanguanik maninñik
kaviqsaanik naagaqaa qatiqtaanik unniñ
uyagañnik piliukkanik savayulhatigun iñuich.

30 Taipkunani ukiuni iñuich naluplutin piłhatni
Agaayyutim tautuiñağaa iłhat aglaan pakma
tillisiqağaa iñupayaaq mumiquplugu killukun
iłhatniñ.

31 Ilaa nalunaiqsaaqtuq uvlumik atanni-
igaqsigumi nunam iñuanik nalaunñarualikun
tumigiplugu iñuk piksraqtaagimakkani. Ilaan
nalupqinaiyağnigaa iñupayaanun aņipkaqamiun
piksraqtaagimakkani tuqqutaulhaniñ.”

32 Tusaakamitruñ Paul-ñum uqaqtu-
utaa aņitqihkun tuqqutauligmiñ ilañisa
tipsisautiginigaat aglaan ilañilli nipliğñiqsut,
“Naalaqtaupsaağukkiptigiñ.”

³³ Tavra Paul-ηum uniññigai katimaruat.

³⁴ Ilañisa iñuich piqasiññaat ukpiliqhutin. Piqasiqsai ilaqağniqsut Dionysius-mik, ilañnatniglu Areopaa-ηuruat ağnamiglu atiliñmik Damaris-mik suli atlanik.

18

Paul-ηum Corinth-miiltha

¹ Taatnaanikami Paul aullaqħuni Athen-miñ Corinth-muñniqsuq.

² Taamani nalautchiñniqsuq Jew-ηuruamik atiqaqtuamik Aquila-mik animaruamik Pontus-mi suli ağnaatnik Priscilla-mik. Tavruraptuuq tikitqammigñniqsuk atakkii Rome-mağmiut atangata Claudius-ηum aqpiğıplugich Jew-ηuruapayaat Rome-miñ aullaquplugich. Tavra Paul-ηum qiniğiağniğik.

³ Piññañniutiqağniqsuk iñuuniutigiplugu palapkar-riruakiğmik atriplugu Paul. Taatnaqħuni tukkuniqsuq taapkuñnuja.

⁴ Aasii minguiqsigagipmata Jew-ηuruat katrağviatni uqaqatiqağniqsuq Jew-ηuruaniglu Greek-niglu ukpiliqsinniaqħugich.

⁵ Silas-lu Timothy-lu Macedonia-miñ tikitmaknik Paul-ηum aullağniñaniñniğaa quliaqtuatluħi tusaayugaallutamik Jew-ηuruanun uqautigiplugu taimña Jesus Christ-ηuniplugu anniqsuqtauniplugulu.

⁶ Jew-ηuruat igluliqmatni uqaqhutin pigiiliplugu, Paul-ηum ipsuñniğaa qavia atnuğaamiñiñ aasiñ ilaan kañiqsipkaqsaqħugich qanuqħuni taat-nağmiñik itnaqħuni, "Anniqsuqtitchumiñaitkupsi

patchisigiruksraurusi ilipsitñun. Uvaña patchisaiqsuña. Uvakñaniñaglaan Jew-ñuñitchuanun quliaqtuağisiruña.” Taatnaqqaaqługich uninñigai.

⁷ Paul nayuutiagsiruč tupqani Jew-ñuñitchuam atiqaquam Titius Justus agaayusuuruam Agaayyutmun. Tupqa silalligiplugu Jew-ñuruat katrağviata inniqsuaq.

⁸ Crispus, qaukliq Jew-ñuruat katrağviatni, ukpiğigutiniğaa Agaayyun qitunğaqtuummagmi. Suli inñugiaktuat Corinth-ağmiut tusaakamin uqalıgmik ukpiqsriğimiñiqsut suli paptaaqtitlutinj.

⁹ Unnuat ilañatni Paul qiniquuraagñiqsuq. Agaayyutim uqautiniğaa itna, “Iqsisunaqnak! Sivutmun uqagiñ! Qapiqtasunaqnak!

¹⁰ Piqasiumagikpiñ. Kia-unniiñ inuum aniyasaagumiñaitkaatin atakkii uumani nunaqqimi inugikkatka inugiaktut.”

¹¹ Ukiuč avvağmik ilaqasiqlugu Paul inniqsuq tavrani ilisautripluni inuñnik Agaayyutim uqalhanik.

¹² Gallio kavanaunupkaqtitlugu Greece-mi Jew-ñuruat katiplutin tiggugluklugu Paul uqaqsittaagvinmuutiniğaat

¹³ itnaqhutinj, “Uma inuum ukpiliqsinniağai inuich agaayutquplugich Agaayyutmun akikñaqługu maligutaksraq.”

¹⁴ Paul-aasiñ niplihiñaagtuğlu Gallio-m uqautiniğai Jew-ñuruat, “Taamna inuk iniqtaqaqpan nalaunñaitchuamik tuvraqtaksrallu tupigiñillugich, nalaunñanayaqtuq uvamni naalağniğiksrağa anuqsrusiluña ilipsitñun.

¹⁵ Aglaan pasikapsiun uqalıqtigun inuillu

atĩjisigun ilipsilũ maligutaksrapsigun, ilipsitñik
 iluaqsaqtaksrağigiksi. Taatnatchisigun
 atanniqsuiyumiñaitchuña.”

16 Taatnaanikami anipkağniğai uqaqsit-
 taagvinmiñ.

17 Jew-ñuruat tigguglunniğaat Sosthenes,
 añalataa Jew-ñuruat katrağviata, ipiğaqtuqlugu
 sivuğaani uqaqsittaagvium. Aglaan Gallio-m
 suqutiginñiğai.

Paul-ñum Utiłha Antioch-mun

18 Inñiaktuani uvluni Paul itkaluaqami Corinth-
 mi ukpiqtuaqatmiñi uniñniğai piqasiqhuni
 Priscilla-miğlu Aquila-miğlu tiksiquhutiñ Syria-
 mun. Sivuwani ayahiksrağmi Cenchreae-miinnagağmi
 niaqqi salipkağniğaa pilğusiatitun Jew-ñuruat
 pisigiplugu akiqsruutmigun Agaayyutmun.

19 Paul-kut tikiñniqsut Ephesus-mun. Utlau-
 tipluni Jew-ñuruat katrağviatnun tavrani uqaqa-
 tiqagñiqsuq Jew-ñuruanik.

20 Ittuatluuraallaqugaluağniğaat inmikni aglaan
 Paul añiñniñiqsuq.

21 Unitkaqsikamigich uqautiniğai, “Agaayyutim
 pitqutigikpagu utiğilñhitchuña ilipsitñun.”
 Aullagiñniñiqsuq Ephesus-miñ umiakun aasii ilaan
 uniñniğik Priscilla-lu Aquila-lu tavruña.

22 Tikitñami Caesarea-mun utlautipluni
 Jerusalem-mun qiniğiaqlugich ukpiqtuanjuruat
 tavrakñaasiñ aullağniqsuq Antioch-mun.

23 Tavrani itkalualgitñami qanutuntai aullal-
 giñniñiqsuq Galatia-mun Phrygia-munlu pitchuk-
 sağiaqlugich iluqaisa ukpiqtuat.

Apollos Quliaqtuałha Ephesus-mi

24 Jew-ḡuruatliguuq ilaḡat atiqaqtuaq Apollos-mik animapluni Alexandria-mi tikiññiqsuq Ephesus-mun. Taamnaguuq uqalguraununiqsuaq kaḡiqsimmaaḡiksaunupluni Agaayyutim uqaḡhanik.

25 Iisausiaqaqhuni Agaayyutikun aasiiñ piyummatiqaḡallapiaqḡugu ilisauttutiginiḡaa Jesus nalautlugu. Aglaan Apollos-ḡum ilisimalhiñḡaḡniḡaa John Paptaaqtitchirim quliaqtuagilhalu paptaaqtitchilhalu.

26 Uqautriaqsiñiqsuq taluqsrautaiqhuni Jew-ḡuruat katraḡviatni. Priscilla-mlu Aquila-mlu tusaakamitku aggisiñiḡaak kiḡuniḡmiknun aasii ilisautipsaaḡugu sukuitḡukḡugu Agaayyutim annautriḡlatilaanjanik iñuḡnik.

27 Apollos sivunniḡman aullaḡukhuni Greece-mun ukpiqtuaḡuruat Ephesus-mi ikayuḡniḡaat aglakhutiḡ ukpiqtuaqatiumiknun Greece-mi pitchuksaaḡugich paḡlatquplugu taakmani. Apollos tikitñami ikayuutaullapiagñiqsuq ukpiliqsuanun Agaayyutim ihuaqqutriḡhagun.

28 Kaḡiqsiñaqsiplugu uqaaqtuutriḡiḡmigun akiilḡlaniḡai Jew-ḡuruat aasiiñ uqaqatigiḡiḡmikni Agaayyutim uqaḡhatniñ nalunaigaaḡugu taamna Jesus Christ-ḡulha.

19

Paul-ḡum Ephesus-miḡha

1 Apollos-li Corinth-miitilugu Paul-li kukiḡukhuni kivataagun tikiḡgataḡniqsuq Ephesus-mun. Tavraniguuq nalautchiñiqsuq ilaḡitñik ukpiqtuat.

2 Apiqsrugñigai, “Akuqtuivisi Ipqitchuamik Irrutchimik ukpiliqapsiaglaan?” Taapkua kiunigaa, “Tusaaninñiqsugutunniñ Ipqitchuamik Irrutchiqaqtilaanik.”

3 Paul-ñum apiqsrugñigai, “Qanuqhusimi paptaaqtitpisi?” Taapkua kiunigaa, “John-ñum paptaaqtitchisaagun.”

4 Paul-ñum itnağñigai, “John paptaaqtitchiruaq inñunmik mumiksuanik killuqsautmikniñ. Uqautiniğai Israel-aagmiut ukpiqsriruksraulhat aggiqsuksrauruamik kinumigun, taavrumiña Jesus-mik.”

5 Tusaakamitruñ paptaaqtitauñiqsut atqagun Atanğuruam Jesus.

6 Aasiñ Paul-ñum aksikmagich arganmiñik Ipqitchuam Irrutchim ukpiqtuanuruat anjalatkaqsiñigai. Uqaaqsiñiqsut uqautchikun kanjisiñatlaitchuakun suli sivuniksriqipmiñiqsut.

7 Inñugiaktillaaqagñiqsut qulit malğuiyuñnamik inñunmik.

8 Paul inniqsuq tavrani pinasuni tatqini isaagaqhuni Jew-ñuruat katragviatnun. Uqaqatauniqsuq taluqsrautaiqhuni inñuni Agaayyutim anayyuqautaanik ukpiqsriliqsinniaqlugich.

9 Aglaan ilanich taapkua pitchigiilauniqsut ukpiqsrinitletin. Uqautigiaqsiñigaa akililililugugu agaayyutikuagiaq katimaqatiumiknun. Taatnaqhuni Paul-ñum uniniñigai maliktitluni ukpiqsriruanun inmigun. Aasiñ uvluğagipman ilisautriaqsiñiqsuq Tyrannus-ñum ilisautriviani.

10 Taamna atuummiñigaa malğunni ukiunni. Taatnamik iluqatin inñuich Jew-ñuruatlu Jew-ñunitchuatlu inñuniaqtuat Ephesus-ñum avataani

tusaaniġaat Agaayyutim uqalġa.

Atuumaruaq Igñiġutaiñun Sceva-m

¹¹ Agaayyun iñiqtaraqñiqsuq quviqnaqtuanik tumigiplugu Paul.

¹² Iñuich iniqsruġniġaat Paul qaitquplugich nasagaurat atuanikmagich. Ilinisa tikiutinigaiġ atniġñaqtuanun. Ilikamisigik nasagaurat atniġñaqtuanun iħuaqsikkauniqsut suli irrusiqħuich unilugich.

¹³ Ilanġich Jew-ñuruat iñuuniagñiqsutunniñ irrusiqħuiyaiplutin iñuñnik. Ilinich igliġagumaatchañiqsut nunaaqqipayaanun. Uuktuagñiġaat anitchiullaħiksraqtin irrusiqħuñnik Jesus atqagun, nipliutruqħugich itna, “Tiligipsi anitquplusi atqagun Jesus Paul-ñum quliaqtuagikkañagun.”

¹⁴ Sceva-m Jew-ñuruat qaukħiat agaayuliqsinisa tallimat malġuñnik igñiġutai uuktuagpaalukmiñiqsuttuuq taatnatun.

¹⁵ Aglaan taapkua irrusiqħuich nipliutiniġai, “Jesus ilisimagikput suli Paul ilisimapiplugu. Aglaan ilipsi—kisuuvisi?”

¹⁶ Taatnaguuq nipliutiqqaaqħugich iñuum irrusiqħulgum mitchiqiniġai piyukħugich. Tatamnaqsillapiaqħugu akiiliñiġai. Taapkuaguuq taatnasiġaġniaqtuat pikiagñiqsut tupiġmiñ atniaqtat suli atnuġaigutrat.

¹⁷ Iluqagmin Jew-ñuruatlu Jew-ñuñitġuatlu Ephesus-mi tusaakamitruñ tamanna atuumaruaq iqsitchañiqsut. Taluqsriħiġniqsut atanguruam Jesus atqanik.

18 Iñugiaktuat ukpiqtuağtuat uqagiaqsiñigaat sagviqlugu iñunun iñuuniagaluaiqtin anatkukun.

19 Suli iñugiaktuat ilisaaqtuat anatkuuğnik katitlugich makpiğaat ikipkağniğaiç iluqaitñun qinğnaqsipługu. Kisiiqipmatigik makpiğaat akisutilaanat 50,000 taalanuqsut.

20 Taatnaiłıpluni Agaayyutim uqalha siaminuqsuq suli iñugiaktuat iñuich ilitchuqsriplutin sanjanik.

Akataulhat Ephesus-mi

21 Kinuagun Paul Ipqitchuam Irrutchim sivulliutaagun sivunniğniqsuq Macedonia-kuagukhuni Greece-kunlu utlautipluni Jerusalem-mun. “Taavrumuñaqqağluña igliqtuksraugisiruña Rome-mun,” itnağniqsuq.

22 Timothy-lu Erastus-lu ikayuqtin tuyuğiniğik Macedonia-mun innağmi Ephesus-mi unataanılu.

23 Taatnalhatni tamaani Ephesus-miut akataunıqsut tamarrumuuna agaayyutikuagiakun.

24 Iñuk suliuqti atiqagniqsuq Demetrius-mik. Agaayyuvinñualiuğniqsuq aanguanik atiqaqtuamik Artemis-mik maninmiñ qatiqtaamiñ. Taatnaasii savaanata maniñnaktitpagagıai savaktit.

25 Taatnaqhuni tuqluğniğai iluqaisa savaktini piqasiquplugich atlanik pinñualiuqtinik aasii nipliutiplugich, “Anutiit, ilisimarusi taavruma savaapta maniñnaktillautagagıaagıtut.

26 İlipsi ilitchuğigiksi qanuğli taimña Paul nipliğaiğilha aanguat inıqtauruat inıktigun agaayyutaunıñniplugich. Uvani Ephesus-mi suli iluqaaniyunak Asia-mi iñugiaktuat iñuich malığualığaiç ilisauttutai.

27 Pakma ilirugut navianaqtuamun savaagikkapta piihksrajanun. Taatnaahiñaunjtichuq. Atuumaniaqpalluqtuq taamavruma agaayyuvikpaum aanguaqpaurajan Artemis suuyumiñaihksraja suli taavruma aanguaqpauram piigukkaugisihksrañaptuuq, taavruma aanguaqpauram putqatagvigikkañata iñupayaam Asia-mi unniiñ iluqaani nunam.”

28 Taapkuaguq iñugiaktuat tusaakamitruñ tamanna qinnañiqsut aasiiñ igiallaksaqhutiñ, “Kamanaqtuq Artemis Ephesus-mi!”

29 Akarrutauruaq siaminniqsuq iluqaanun nunaqqimun. Taapkua akilliuruat tiguplugik Gaius-lu Aristarchus-lu, malguk Macedonia-gmiuk Paul-ñum igliqatik, aullautiniğaich katimmavikpauragmiknun.

30 Paul-tuugguuq taamunağukkaluağniqsuq uqağiağuni katimaruanun aglaan ukpiqtu-aqatiuñiñ pitquñiñiğaat.

31 İlañisali qaukliich ilannañiñ qanniugniğaat qiñiqtitquñitlugu katimaruanun.

32 Taamapkua katimaniqtutilaağmikni uqaatchagusimaniqsut. Avvağiiksinniqsut kañiqsimallapiasurñaqnagu sumik kattutiqaqtilaaqtin.

33 Jew-ñuruat Alexander saqinnigaat sivuğaatanun katimaruat uqağvinmun nipliutiksraqaqhuniki. Urriqaplugich uqaqniuragağniqsuq iñuñnun.

34 İñuich ilitchuğikamitruñ Jew-ñutilaaña iluqağmin igialaniqsut malguñni sassağniyuñnañni itna, “Kamanaqtuq Artemis Ephesus-mi!”

35 Kiisaimmatai nunaqqim aňalataata ni-

paiqsilġataqamigich iñugiakpauraqtuat nipliutiniġai, “Ephesus-miut! Iñupayaam ilisimagaa Ephesus-mi piqalġa agaayyuvikpauranjanik kamanaqtuam aang'uam atrilianuruam atqaqtitlugu pakmakġa qilanmiñ.

³⁶ Tamanna kia-unniin piilaagilguitkaa. Taatnaġusi nipaiqsuksraurusi, qanullaktitchiñiaġuiqitchi.

³⁷ Iññuk uvunautiniġisi ivayaq-tuinjtkaluaqtitlugik agaayyuvikpapsitñin unniin uqaqanjtkaluaqtitlugik akikġaġlugu aang'uaqpauraqput.

³⁸ Demetrius-ġum suli savaktain akikġautiqagumitruġ nalliat iñuich, ittut piviksrat uqaqsittaaligmun suli taatnatchimun nalunaiqsagaqtugut atanignik. Taapkununja iñuich tikiutitlagaich agvisitin.

³⁹ Aglaantuuq piqagñigupsi qanutchimik pigisukkapsitnik inillathinapmieuq nalaullugu katimalhatni nunaqqim iñuiñ.

⁴⁰ Nuyuaġnallapiaqtuami ittugut itnailiplugu akataulġaptigun uglupak. Pisanjitchuuġutiksraitlugu igialaliqput qaisaksraitchugut agvisiksralautamik.”

⁴¹ Taatnaqqaaqlugich aġiupkaġnigaa katimalhat.

20

Macedonia-mun Greece-munlu

¹ Akataulġataanikmata iñuich Paul-ġum katin-nigai ukpiqtuat. Tavra pitchuksaaqqaaglugich aullaġniqsuq Macedonia-mun.

2 Igliligmiñi tamatkunani nunaaqqiñi uqautriñiqsuq ukpiqtuanik pitchuk-saagillapiaqhuni sivutmuquplugich. Aasiñ tikiłgitłuni Greece-mun,

3 aasiñ nayuutiniqsuq tavrani piņasuni tatqiñi. Kiņuagun utiaqsiñiqsuq Syria-mun umiakun. İłitchuğiniğai Jew-ņuruat sivunniulhat piyaqquğukługu. Taatnaqhuni igliğniqsuq Macedonia-kun.

4 Sopater Pyrrhus-ņum iğñiņa Berea-ğmiu, Aristarchus suli Secundus Thessalonica-ğmiu, Gaius Derbe-ğmiu, Timothy Lystra-ğmiu, Tychicus suli Trophimus nunaņaniñ Asia-m tuvaaqatiginiğai.

5 Aullağniqsut sivuptikni Troas-mun aasiñ utaqqiłuta tavrani.

6 Kiņuagun niğiqpagvikaam puvlaņniğilaanik qaqqianik atuumaanikman tiksiqsugut Philippi-miñ aasii tallimat uvlut kiņuatigun Troas-mi ilaliqługich taipkua sivuptikni aullaqtuat. Tavraniasiñ nayuutipluta akunniqsaami.

Paul-ņum Aqulliuplugu Troas-miıłta

7 Sivulliuplugu uvluaani akunniqsaam katirugut atautchimun nullautchiğviliqiniaqhuta. Atakkii aullaqhuni uvlutqikman Paul-ņum quliaqtuağviginigai katimaruat unnuaqpaguğataqtitlugu.

8 İñugiaktuanik naniqaqtut qulligmi katimmaviptikni.

9 Nukatpiağguuq atilik Eutyclus-mik aquppiñiqsuq igalğum siñaani Paul uqaqtitlugu. Taamna Eutyclus siñiņialilłapiaqhuni kiisaimmatai siñiksagņiqpuq. Taavrumakņaasii

qulligiñiñ piñayuakniñ init katanıqsuq nunamun. İlaiñ tikitmatruñ tuquanıñıqsuq.

10 Paul-aasıñ atqaqhuni qulanıqsıqamiñ iqittaağniğaa nipliqhuni, “İsumatuyaaqasi! İñuuruqsuli.”

11 Utianikami tatpakmuña autaağniqsuq qaqqiamik niğiplutiñaasıñ. Aquagun Paul-ñum uqautipsaağniğai uvluğataqtitluguaglaan. Tavra aullağniqsuq.

12 İñuich taimña nukatpiaq agğisiñiğaat iñuuplugu. Aasıñ iñupayaat quviatchallapiğniqsut.

Iglauhat Troas-miñ Miletus-mun

13 Tavraasıñ ayupluta umiaqpañmun tiksıqsugut Assos-mun. Taavrumani nunaaqqimi ikisağumaplugu Paul sivuniqaqtuaq timautchukhuni.

14 Paul-ñum ilaliutikamisigut Assos-mi uvagut ikipkağikput umiaqpañmun igliqtuiñaqhutaasıñ Mitylene-mun.

15 Taavrumakña tiksilğitchugut uvlaakuagun tikitlugu Chios qikiqtaq. Uvlutqilgitman Samos-mun atlamun qikiqtamun tikitqaaqhuta, piñayuatni uvlut kinilitchugut Miletus-mun.

16 Paul sivuniqağniqsuq nutqağunıtluni Ephesus-mun akuniıchunıtluni Asia-mi. Tikiluağuliğniqsuq Jerusalem-mun, itchukhuni taamani piyumiñaqpan uvluani Pentecost-liqikpata Jew-ñuruat niğiqpagvikañata.

*Paul-ñum
Qaukñitñun*

Uqağuiqsaatha

Ephesus-miut

17 Miletus-miñ Paul-ñum qannigñigai ukpiqtuanuruat qauklinich Ephesus-mi katimaqatigisuklugich.

18 Taapkua tikitmata nipliutinigai, “Ilisimagiksi iñuuniakiga akunnapsitñi taivrumakña sivulliu-plugu uvlumiñ tikitñama Asia-mun.

19 Atanguruaq Jesus savautigiga iluqnauqluñ. Ilaatniñ qulvisigun unniñ sakiqniugutitigun Jew-ñuruat naglikxaaqtitkaatña.

20 Ilisimaplusi anniqqutitlaitkipi su-payaamik ikayuutauyumiñaqtaumik ilipsitñun uqautriñlamni ilisautiplusi katimmaviññi sulikiñunnapsitñi.

21 Jew-ñuruaatlu Jew-ñunitchuatlu atisiplugich algaqsruqitka killuqsautiñitñiñ Agaayyutmun mumiquplugich suliki Atannaptiknik Jesus-mik ukpiqsritquplugich.

22 Pakma Ipqitchuam Irrutchim piyumapkaqluñ Jerusalem-mun aullagniaqtuñ ilisimanjtkaluaqlugu qanuq irrutikkaukiksrağa taamani.

23 Aglaan ilisimatuağiga una, iluqanjitñi nunaqqiñi Ipqitchuam Irrutchim kiligağigaña isiqtaugisiñipluñ naglikxaaqtitaugisiñipluñalu.

24 Aglaan iñuukiga pitluktuanjitchuq uvamni. Naatchisuktuñ savaamnik Atanguruam Jesus qaisanjanik uvamnun, Ilaan uqaqupmaña tusaayugaallautamik Agaayyutmun ihuaqutiginiplugich iñuich.

25 Akuni itkaluaqtuñaa ilipsitñi quliaqtuağıplugu Agaayyutim uqałha ilipsitñun, aglaan pakma ilisimagiga ilipsitñun qinñitqikkumiñaiğiga.

26 Taatnaqlugu kilikkipsi pakma, nalliysi

anniqsukkauyumiñaiññiqpan ukpiqsriħikun
patchisauyumiñaiqsuħa,

²⁷ atakkii anniqqutiñitłusi uqautikapsi iluqaan
Agaayyutim sivunniutaanik.

²⁸ Qaunagiyumuusi ilipsitñun suli ukpiqsriru-
apayaanun Ipqitchuam Irrutchim qaunaksraqs-
rirrutigikkañi ilipsitñun. Munaqsrigugusi
Agaayyutim iñuiñiñi pigiliutikkañiñun igñigmi
tuqqutauhagun.

²⁹ Naluñitkiga aullaanikkuma ilisautrit
ittuat iqsiñiaqtuatun amaqqutitun tikitkisiłhat
akunnapsitñun, aasii atniilutiñ ukpiqtuanik.

³⁰ Suli akunnapsitñiñ iñuich sagviğisirut saglu-
uqtuaqtit ukpiqtuanik maliksuaqtitchiñiağutiñ
iñmiknun.

³¹ Qaunakkiagikkumuusi. Itqagilugu uvañnun
qulvisigun alğaqsruiqsi piñasuni ukiuni uvlunjitñi
unnuaqtuummaisa. Taatnamik munağitqugipsi.

³² Pakma agaayyutigipsi Agaayyutmun
qaunagitquplusi suli maliktuatquplusi uqaut-
tutaanik ilisautigikkağma ilipsitñun. Agaayyutim
sayaksraqağasi suli qaitchilusi ikayuutmik
pigikkağmiñik iluqaitñun iñugikkağmiñun.

³³ Uvañña kaviuñitchuñña iñuum manianik naa-
gaqaa atnuğaanjñik.

³⁴ Ilisimagiksi argamnik savaaqaliğa
piqagñiutigiplugich supayaamik tuvaaqatiumalu
iñugikkaptiknik.

³⁵ Tamatkunuuna ilisautianikkipsi sakuuguni
iñuum ikayuiħiksrañanik sayaitchuanik itqagilugu
Atanguruam Jesus-ñum uqauttutaa itna, ‘Qu-
vianatluktuq aatchuiruni aatchuusiaqaliğmiñ.’ ”

³⁶ Paul-ηum uqaaqtuutianikamigich sitquqatig-iniḡai inḡiqsruḡimun.

³⁷ Qianiḡsut iḡitlugu Paul kunikḡugulu,

³⁸ aasiiñ aliasruutigiḡlugu niḡliḡha qiiñitqikkumiñaiññiḡluni ilinḡitñun. Tu-
vaaqatchiḡñiḡaat ikityaqman umiaqpaḡmun.

21

Paul-ηum Iḡlauḡha Jerusalem-mun

¹ Tavra avitnapta ilinḡitñiñ tiksiquhuta nalḡuqhuta ikaaḡtugut qikiḡtamun Cos-mun. Uvlutqikmanaasiiñ tikitchugut qikiḡtamun Rhodes-mun tavrakḡaasiiñ tiksilḡitḡluta Pataramun.

² Tavrani ilitchuḡigikput umiaq ikaaḡniaḡniqsuaq Phoenicia-mun. Taavrumuḡa ikiḡluta tiksilḡitchugut.

³ Qiñiqnaqsipman qikiḡtaḡ Cyprus uḡalliñaanḡagun qikiḡtam tiksiqsugut Syria-mun. Tyre-mun tulaktugut, taavrumaniasiiñ taamna umiaqpak niuriñiaqhuni usiamiñik.

⁴ Paḡitlugich ilaḡich ukḡiḡtuat nayuḡivut akunniqsaaḡi. Anaḡataaḡun Ipḡitchuam Irrutchim iñiḡtiḡaluḡaat Paul Jerusalem-muḡuḡitḡlugu.

⁵ Aḡlaan tavrani irviksraḡput nuḡitman aullalḡitchugut. Iluḡaḡmiḡ ukḡiḡtuat iḡaḡatituummaḡmiḡ suli qitunḡaḡtuuummaḡmiḡ malikkaatigut silataanun Tyre-m. Tasamaniasiiñ taḡium siñaani sitquqhuta inḡiqsruḡtugut.

⁶ Tavra ikikapta umiaqpaḡmun ilinḡilli airut.

⁷ Tyre-miñ tikitchugut Ptolemais-mun. Taavrumani piḡasilḡitkivut aniqatiut nayuḡḡugich uvlumi.

8 Uvlutqikman pisuktuaqhuta tikitchugut Caesarea-mun. Taavrumani uqaqtim Philip-
num tupqanukapta nayuutirugut ilaani. Philip
tallimat malġuġuutigikkaṇat ikayuqtiksraqtat
Jerusalem-mi piksraqtaṇuruat.

9 Taamna Philip paniqaġniqsuaq sisamanik
niviaqsianik uinṇiṇiġilaanik sivuniksriqirauplu-
tiṇtuuq.

10 Inṇanikmiugullu qapsiṇi uvluni sivuniksriqiri
atilik Agabus-mik aggigṇiġisuaq Judea-miṇ.

11 Aasii utlakamisigut Paul-ṇum tapsia
tigukamiuṇ isigaṇni argaṇniḷu qiliġniġai
nipliḷhuni, “Taatna Ipqitchuaq Irrusiq
nipliġsuaq taatnatun, Jew-ṇuruat Jerusalem-mi
qiliġsruġisiġaat marruma tapsim iṇua aasii Jew-
ṇuṇitchuanun qaisaġilugu.”

12 Taamna tusaakaptigu uvagutlu atlatlu
tavraniittuat uqapsaagaluagikput utlautitqunṇiḷugu
Jerusalem-mun.

13 Aglaan Paul-ṇum kiugaatigut, “Su-
vaata qiaplusi sayaigṇiaqpsitṇa? Uvaṇa
itqanaigutianiksimagiga qiliġsrukkauḷiksraq
Jerusalem-mi unniṇiṇ tuqqutauḷiksraq piqusiġluṇa
Ataniġmik Jesus-mik.”

14 Nutqaqtilguitṇaptigu nipliutiḷhiṇaġikput,
“Agaayyutim pitqutaa iṇiḷtauyumuuq!”

15 Ipsaagaluqaapta paġnapluta aullaqtugut
Jerusalem-mun.

16 Iḷaṇisa ukpiqtuat Caesarea-miṇ tu-
vaaqatchiġaatigut Mnason-ṇum kiṇuṅanun
nullaṇaviksrapṇiknun anaqami. Mnason-
guuq Cyprus-miuṇuruuq ukpiqtuaġuniqsuaq

sivulliqsigun sivuaniimma.

Paul-ηum Tikiqattaalha James-mun

17 Jerusalem-mun tikitñapta aniaqatiupta quyaplutin paglagaatigut.

18 Uvlutqikmanaasiin Paul-ηum piqasiqaatigut qinigiaglugu James, aasiin ukpiqtuanηuruatlu qaukinich nayuutiniqsut tavrani.

19 Paul-ηum pagliinjanikamigich tusaayugaaqtin-nigai iluqaanik Agaayyutim iniqtanjanik tumigiplugu savaagikkani akungatni Jew-ηunηitchuat.

20 Naalaqtaunjanikamitruη quyanigaat Agaayyun nipliutiplugu Paul itna, “Aniqatmaan, kanjqsillagin piqalha inugiallapiaqtuanik Jew-ηuruanik ukpiqsriruaniktuuq aglaan ilinich piipkaitlutin Moses-ηum maligutaksrajanik.

21 Inuich uqautigigaich ilisautriñiplutin Jew-payaanik inuuniaqtuanik atlat nunaqqinjitni suk-sraaquplugich maligutaksraq qaisauruaq Moses-kun, uqautiniplugich nalunaitηutchiqsuqunηitlugich qitungauragikkanich naagaunniin kamag-itqunηitlugich Jew-ηuruat ilitqusiat.

22 Taipkua nalupqinaitchuamik tusaagisigaat aggihiin. Qanugisiñiqpisami?

23 Atuiruksraurutin. Piqaqtuq-samma sisamanik anutinik uvani akiqsruqtuanik Agaayyutmun taanηagumiñaihat salip-kagumiñaihatlu niaqunich.

24 Taapkununa anutinun ilaliutilutin Jew-ηuruat ilitqusiatigun salummaqsagutin suli akiliutilugich tunillaatiksrani nuyaitlasilugich. Taatnaguvich iluqagmin ilitchuginayaqaat tanjigilha qanutchim

tusaakkaġmin ħlipkun, sulipsuuq tupiksriħhiñ maligutaksraġanik Moses-ġum.

25 Aglaan Jew-ġuġitġuat ukpiqtuaġuqtuat iħitġuġipkaanikkivut sivunniutiptiknik itna, ilinithun niġitqunithkivut niqinigli tunilla autauruamik aanguanun aukmiglu unniñ qimisanik suli piisimaaglugich qaayugnaqtuaħiġmiñ atlatukun.”

26 Aasiñ Paul ilaliutiniqsuq aġutinun. Uvlutqikmanaasiñ salummaqsaqatauniqsuq tuvraqġu Jew-ġuruat ilitqusiatiġun suli utlautipluni agaayyuvikpaġmun uqautityaqġu agaayuliqsi qakuguaglaan salummaqsaqtiħitqin naanniaqtilaġanik. Akunniqsaġanikpan tunillaqsaġumaniqsut.

Paul-ġum Tigukkauħa Agaayyuvikpaġmi

27 Tallimat malġuk uvlut nuġitġhautaadni ilaġisa Jew-ġuruat Asia-ġmiuġuruat qiñiġniġaat Paul agaayyuvikpaum iluani. Akatiġniġaat iñuġiaktuat iñuich, aasiñ tigguglukġu Paul.

28 Iġialaplutiġ itna, “Israel-aagmiut! Ikayugithi. Uma iñuum ilisautriruam iñuġnik nanipayaaq akikġaqġugich Israel-aagmiut suli akikġaqġu maligutaksraq qaisauruaq Moses-kun unniñ akikġautipluni uumuuna agaayyuvikpaġmun. Pakmaunniñ itqutrimalgitġuq Jew-ġuġitġuanik uvuġa qaayugnaqsipkaġu ipqitġuaq ini.”

29 (Taatna niplianiqsut atakkii sivuani qiñiqġu Paul nunaaqġimi piqatiqalħa Jew-ġuġitġuamik Trophimus-mik Ephesus-miumik aasiñ itqutinasugniaqġu agaayyuvikpaum iluanun. Taatnaqġu tiggugluġniġaat.)

30 Taatnaqhutin iluqatin iñuich nunaaqqimi akatauniqsut. Iñuich atautchikun aqpaqsruqhutin Paul tigguglunigaat aasii kaliklugu agaayyuvikpañmiñ. Tavrauvaagaayyuvikpaum paanji umiñnigaich.

31 Taapkua aupillautrirut tuqulhiñaaguqsaqmigaatlu Paul, imma kilinigaat Rome-mağmiut aņuyyiuqtinisa qauklat iñupayaat Jerusalem-mi akatauniplugich.

32 Taavruma qauklum katitiqlugich aņalatit suli aņuyyiuqtini upaktugñigai iñugiakpauraqtuat iñuich. Qiñiqamitruñ qaukliq aņuyyiuqtituummaan anaumingigñigaat Paul.

33 Taavruma qauklum tikitñamiuñ Paul tignigaa aasii tillisigiplugu qiliqsruqplugu malğuiñik kalimñigñik. Tavraasiñ apiqsruqtaaqsiñigai itna, “Kiña una aņun? Sumik savvaqlukpa?”

34 Tamatkua iñugiakpauraqtuat igialaaqsiñiqsut atinitchuamik nipimik. Qauklum ilitchugilguiññigaa sumik agvisiqhutin itnasigalhat. Taatnaqhuni tiliñigai aņuyyiuqtit Paul inaatnuutitquplugu.

35 Tikiutikamitruñ tutipqiñun aņuyyiuqtit akiyagaat Paul atakkii iñuich qinnaktaliqpaitlutin.

36 Iñuich malgutigaluagñiqsut igialaplutin, “Tuqqutchiuñ!”

Paul Uqapsaagutruruq Injmiñik

37 Aņuyyiuqtit itqutihiñaaguqmatni Paul inimikun ilaan nipliutiniğaa qaukliq, “Uqaqatigillakku-miñaqpigiñ?” Taavruma apiqsruğniğaa, “Uqatlavich Greek-tun?”

38 Ivrumiñaunjitpich Egypt-miu qaņaqammiuraq akatchipluni akilliliqsuutmik, sivulliqlugich

sisamanik kavluutiynanik satkulinik
iñuilaamun?”

³⁹ Paul-ñum kiunigaa, “Jew-ñuruña animapluña
Tarsus-mi Cilicia-miittuami, iñugipluña taavru-
mani nunaaqqimi iñuich ilisimallautakkanatni. Ni-
pliqsillanñanña iñunun!”

⁴⁰ Tavra qaukñum uqaqunigaa. Paul-guuq tu-
tipqiñun qikaqhuni urriqanigai iñuich. Nipaiq-
mata ilaan nipliutinigai Hebrew-tun itna,

22

¹ “Aniaqatiumaan suli aapanuruasii,
naalagnillaksiuñ uqautiksrağa patchisaiñpakun
sivuqqapsitñi!”

² Taapkuaguuuq tusaagaqsikamitruñ uqaqlugu
Hebrew-tun iñuksruigñiqsut. Paul-ñum uqautip-
saagnigai itna,

³ “Uvaña Jew-ñuruña. Tarsus-mi Cilicia-
miittuami animagaluaqluña, uvaniasiñ
Jerusalem-mi iñuguqtuña. Gamaliel-
mik ilisautriqaqtuña. Ilaan pillautaqługu
ilisautigaña sivullipta maligutaksrananik.
Nalaunñasuktuanurunaptuuq Agaayyutikun
iluqapsisun uvaniittuatun uvlupak.

⁴ Nagliksaaqtitkitka iñuich tuqunniqaługich
ukpiqsripmata Christ-mik, añutiniglu ağaniglu
tigusiullakluña inillaktaqlugich isiqsivinmun.

⁵ Qaukñiat agaayuliqsit suli iluqağmñ
sivulliuqtigruat Jerusalem-mi nalupqinaiyagaat
uqaqtilaaga ilumutun. Iliniñiñ aglaksraqłuña
Jew-ñuruat katrağviatnun Damascus-miittuanun,

aullalgitchuŋa tigusityaqłuŋa ukpiqtuanik Jesus-mik Jerusalem-mun utqutrityaqłuŋa kalimñiğnik qılığlugich anasiññuqsagviksraŋatnun.

Paul-ŋum Uqałha Mumiliğmigun

⁶ “Uvluqpaguqtuami igliłamni qalliplugu Damascus taimmaiñaq qaumangum pakmakŋa qaggutigaaŋa.

⁷ Katakama nunamun tusaagiga nipi uvaŋnun itnaqtuaq, ‘Saul, suvaata naŋititpiŋa?’

⁸ Apiqsruğiga, ‘Ataniiq, kisuuvich?’ Kiugaaŋa, ‘Uvaŋa Jesus-ŋuruŋa Nazareth-miu nagliksaaqti-tağikkan.’

⁹ Tuvaaqatiuma qaumaniq qiñiğaluğaata aglaan nipaa uqautrima tusaanitkaat.

¹⁰ Apiqsruğiga, ‘Ataniiq, sutquviŋa?’ Atangum kiugaaŋa, ‘Makillutin Damascus-muğin. Taamma taamani uqautiniğaatin iluqaanik Agaayyutim sivunniutaanik ilipnun atuqplugu.’

¹¹ Taavruma qaumaniqpauram qiñitlaiqsitigniqmaŋa tuvaaqatiuma tasiuqłuŋa Damascus-mun tikiutigaatŋa.

¹² “Taavrumani aŋun inniqsuaq atilik Ananias-mik agaayyutiqaqhuni tupiksriuaq maligutaksranik kamagikkauplunilu Jew-ŋuruanun Damascus-mi.

¹³ Taavruma utlaŋniğaaŋa. Qikaqami saniqqam-nun nipliutigaaŋa, ‘Aniaqaan Saul, qiñitlasitqiğin!’ Taimmaiñaq qiñitlasitqiksuna.

¹⁴ Nipliutigaaŋa, ‘Sivullipta Agaayyutaata piksraqtaagigaatin ilitchuğitquplugu pisułli, qiñiquplugu Agaayyutim savaktini sulitusaatquplugu taavruma nipaa.

15 Ilisimaraugisirutin ilaagun uqautilugich iñupayaat qiniikkapnik suli tusaakkapnik.

16 Pakma utaqquisuñaqnak! Makillutin pap-taaqtillutin, killuqsautitin piiqsillugich agaayuiñ atqagun.'

Paul-ñum Tuqłukkauħa Quliaqtuaquplugu Jew-ñuñitchuanun

17 "Jerusalem-mun utiqama agaayyuvikpanmi iniqsrullamni qiniqquuraaqtuħa,

18 Agaayyutmun uqautipkaqtuħa itna, 'Qilamik-srugutin Jerusalem-miñ aullaģiñ atakkii iñuich uvani akuqtuģumiñaitkaat ilisimarauiħiñ uvapkun.'

19 Kiugiga, 'Ataniiq, ilinisa ilisimallapiģaat ka-traģvinñi isiqtaksraqtuģa ukpiqsriruanik ilipnik ipiģaqtuqługich.

20 Suli Stephen ilisimarigikkan tuqqutaupman uvanaptuuq tavraniittuħa iħuagiplugu tuqqutauiħa unniñ qaunaksipluħa tuqqutchiruat atnuģaanitñik.'

21 'Aullaģiñ tuyuģigisigikiñ Jew-ñuñitchuanun unasiksuanun,' Atanģuruam nipliutigaaħa."

22 Iñuich naalaģniñiģaat Paul. Aglaan nipliutigik-magu taamna iģialaksaģniqsut nipitutilaagmikni, "Iģitchiuñ, tuqqutchiuñ! Ilaa iñuuruksraunitchuq!"

23 Ilinich iģiallaģmiñ atnuģaamnik isaaq-tausiqhutin qavia silamun tinipkaģiģaat.

24 Aasii Rome-maģmiut atanģata iñuģikkani tiliñiģai Paul itqutitquplugu anuyyiuqtit inaatnun tillisigiplugu ipiģaqtuquplugu ilitchuģiniaglugu suvaata Jew-ñuruat qinnallapiaqtilaanatnik.

25 Ilinisa qiliqsruanikmatni ipiģaqtuģviksraģmiñun Paul-ñum nipliutiniģaa anuyyiuqtit qaukħiat

qikaqtuaq tavrani, “Ipiğaqtulhiñauvisiun Rome-
num iñugikkaña apiqsruqtağaluaqnaguunniñ
savvağlukmanjaan?”

26 Taavruma anuyyiuqtit anjalataata tusaakamiun
ilaan qulliqpiaq nipliutiniğaa, “Qanuq
savaaqaqpich? Taamna anun Rome-
num iñuginiğaa.”

27 Taatnaqhuni anuyyiuqtit qulliqpianata Paul
utlaklugu apiqsruğniğaa, “Uqautinğa. Rome-
num iñugivatin?” Paul-
num anıniğaa.

28 Qulliqpian nipliutiniğaa, “Uvanalı
tauqsiagikkağa Rome-mağmiuğuliksrağa
maniñmik.” “Aglan uvaña animaruña Rome-
mağmium iñugipluña,” Paul-
num itnağniğaa.

29 Taatnaqmarguuq tamatkua apiqsruqtaqtik-
srautai Paul-
num piiqsağniqsut tavrauua.
Taamnaunniñ qulliqpiaq iqsitchanıqsuq
kañiqsikamiun Paul-
num Rome-mağmiunutilaana
suli ilaan qiliqsruqtinniçamiun kalimñiğnik.

Paul- num Tikiutiğalğa Uqaqsittaaqtitchirinun

30 Taavrumaguun anuyyiuqtit qulliqpianata
kañiqsisunıniğaa nalupqinaitluklugu sumik
piqusıqlıgu Jew-nuruanun patchisiqutiğha Paul.
Taatnaqhuni uvlutqikman ilaan kalimñiğich
piiqsinnığai aasii qaukınısa agaayulıqsit
suli iluqaisa uqaqsittaaqtitchirit tiliñığai
katitquplugich. Tavrakña Paul tavrınautiniğaa
aasii qikaqtitlugu sivuğaatnun.

23

1 Paul-
num qiniqtuağataniğai iriğruñaaqlugich
taapkua uqaqsittaaqtitchirit aasii nipliçhuni,

“Aniqatiumaan! Uumuñaaglaan uvlumun patchisaitchuakun qaugrimmaağiutillautakun iñuuruañuruña sivuğaani Agaayyutim.”

² Paul taatnaqman Ananias-ñum, qaukñiat agaayuliqsit, tiliñigai tamatkua qikaqtuat qaniñani Paul-ñum patiktiquplugu qangagun.

³ Paul-ñum nipliutiniğaa, “Ilvich ukpiññaqtii! Agaayyutimtuuq nalupqinaiglugu patikkisipmigaatin. Ilvich aquppiruatiin tavrani atanniqsaksraqipluña tuvraqlugu maligutaksraq naagasuli ilvich naviksimaagitin tilirikavich patiqupluña.”

⁴ Anjutirguuq qanittuat Paul-mun nipliutiniğaat, “Agaayyutim qaukñinuruuq agaayuliqsaa uqamaqñuutigiñ.”

⁵ Paul-ñum kiunigai, “Aniqatiumaan! Uvaña ilisamanñiñigiga sivulliuqtaupluni agaayuliqsautilaaña. Atakkii Agaayyutim makpiğaanñi aglausimaruq itna, ‘Iipsi uqamaqñuutiyumiñaitkisi iñugikkapsi anjalatñich.’ ”

⁶ Paul-ñum ilitchuğikamigich ilañich kati-maruat Sadducee-ñuruanuñhat suli ilañich Pharisee-ñuplutñ ilaan nipliutiniğai taapkaa uqaqsittaagtitchirit, “Aniqatiumaan, uvaña Pharisee-ñuruña igñigipluña Pharisee-ñuruam. Ittitauruña uqaqsittaagvinmi uvani piqutigiplugu niğiugaqahğa tuquruat anitqihksranatigun iñuuhigmun.”

⁷ Taatnaguuq Paul niplioman tavrauuaa Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu uqaalatraaqsiñiqsut, aasiñ katimaruat atñaiqhutin.

⁸ Atakkii Sadducee-ñuruatguuq uqaqhutin tuquruat iñuutqikkumiñaitlugich suli piiññiplugu

irrutchiñiglu isaguliniglu. Aglaali Pharisee-ηuruat ukpiqsriplutin iluqaitñik taapkuniηa.

⁹ Taatnaqhutin katimaruat nipitusisaiñagniqsut. Ilañich aglaliqirit Pharisee-ηuruauplutin qapiq-tailillapiagniqsut itnaqhutin, “Paqitchilguitchugut savvaqluutaanik uuma iñuum. Isagulgum naagaqaa irrutchim ilumun uqautivalukkaa.”

¹⁰ Taapkua uqavaalhat iglutuyunaiqman taamna aηuyyiuqtit qulliqpianat isummigñiqsuq ilinjitñun siquminnasugalugu Paul. Taatnaqhuni aηuyyiuqtini tiliñigai taapkunūηa katimaruanun ivayaagitquplugu Paul ilinjitñiñ aasii itqutilugu aηuyyiuqtit inaatnun.

¹¹ Tamarrumani unnuami Atanguruam qikaqasiqlugu Paul nipliutinigaa, “Qapiqtaqnak! Iñisimaraupmatun uvapkun uvani Jerusalem-mi taatnatuntuuq Rome-mi ñisimaraugisirutin.”

Sivunniugun Tuqutchuklugu Paul

¹² Uvlaagutqikman Jew-ηuruat katimakamin sivunniugñiqsut. Nalupqinaiqsruqhutin akiqsruğniqsut, “Uvagut niğiyumiñaitchugut unniñ imigumiñaitchugut sumik Paul tuqunñanikkaluaqnagu.”

¹³ Sippaqaqluguguuq malğukipiaq taapkua inniqsut sivunniuqtuat itna.

¹⁴ Aasii utlautiplutin agaayuliqsit qaukñinjitñun suli sivulliuqtigruatnun itnağniqsut, “Uvagut nalupqinaiqslugu akiqsruqtugut qanutchimik niğiyumiñaitluta Paul tuqutkaluaqnagu.

¹⁵ Taatnağusi, ilipsi uqaqsittaaqtitchiritu-ummapi tuyuqagitchi aηuyyiuqtit qulliqpianatnun

Paul tavrūnautitqulugu liilaa apiqsruqtap-saanŋuaġuklugu. Uvagut tuqqutkisipmigikput sivuani tikiŋiksraŋan uvuŋa.”

16 Aglaarguuq Paul-ŋum uyuguan, aġnaunġan iġniŋa, tusaaniġaa taamna sivunniukkanat. Taat-naqhuni aŋuyyiuqtit inaatnun isiqhuni utlaŋniġaa Paul uqautityaqhugu taavrumiŋa.

17 Paul-ŋumaasii tuqhuqamiuŋ aŋuyyiuqtit aŋalataat nipliutiniġaa, “Aŋuyyiuqtit qulliqpianatnun taamuŋautiuŋ una nukatpiaq, piqagŋiqsuq uqauttutiksraġmiŋik ilaanun.”

18 Taavruma aŋalatim taamuŋautiniġaa qulliqpianatnun aŋuyyiuqtit itnaqhuni, “Paul-ŋum isiqtauruam tuqhuqhuŋa inġaana ilipnuutitquplugu una nukatpiaq. Sammaguuq uuma uqauttutiksraqaġaatin.”

19 Taavruma aŋuyyiuqtit qulliqpianata tasirriutipluguguuq avuŋaqttaagutiniġaa aasiŋ apiqsruqhugu, “Sumik uqauttutiksraqapŋa?”

20 Taavruma nukatpam nipliutiniġaa, “Jew-ŋuruat sivunniuqtut inġukhutin uvlaakun tikiu-titquplugu Paul uqaqsittaagvinjitŋun apiqsruqtap-saanŋuaġuklugu.

21 Aglaan aŋiqnagich atakkii malġukipiaq iŋuich sippalik iriqsimaniaqtut utaqqiruat ilaanik apqutmi. Iliŋich akiqsruqtaanikhutiŋ niġitqikkumiŋaitlutuŋ unniŋ imitqikkumiŋaitlutuŋ tuqqutkaluaqnagu ilaa. Iliŋich-amma itqanaiqhutiŋ utaqqigaat ilvich aŋiŋiksran.”

22 Taavruma qulliqpam nipliutiniġaa taamna nukatpiaq, “Kisumununniŋ taamna ilitchuġipkaġniaqnagu suli tamatkuniŋa uqaqtilaan

uvamnun.” Taatnaqqaaqługu taamna nukatpiaq aullaqtinniġaa.

Paul-ηum Tuyuulħa Kavanauruamun Felix-mun

23 Taamna qulliqpiaq tuqłuiñiqsuq malġuηnik aηalatiηitñik aηuyyiuqtit uqautiniġik, “Itqanaiyaġitchik malġuk kavluutik aηuyyiuqtinik suli piηasukipiaq qulinik tuttuqpiraqtinik suli malġuk kavluutik panaliraqtinik Caesarea-muktuksranik. Itqanaġmagitik anaqapak aullatlasilugich.

24 Suli itqanaiyautilugu tuttuqpaηnik Paul-ηum usiaqsiġviksraηiñik tikiutriksraηiñik aniyaηniusunaqani kavanauruamun Felix-mun.”

25 Aasii taamna qulliqpiaq aglaηniqsuq taamuηa itna,

26 “Claudius Lysias tuyuqtuq uumiηa kavanauruamun kamaηaηuni Felix-mun, iħuaqqun!

27 Una aηun Jew-ηuruat tiguplugu tuqulħiñaaġuġnikkaηat aasiiñ piqasiqłuηa aηuyyiuqtimnik annautikkaqput, atakkii ilitchuġigiga ilaa Rome-miñ kaηiqalħa.

28 Kaηiqsipsaaġukługu sumik piħhagun patchitchiqlugu uqaqsittaqaqtitchiriηitñun utlautigiga.

29 Ilitchuġiruηa qanutchimik piηaisilaηanik tuqurrutauyumiñaaqtuamik unniñ isiqtauluni. Aglaan iηmiη malġutaġmikkun patchisiqusimagaat.

30 Uvaηa kilikkaukama Jew-ηuruanun sivunniuġutiniplugu tuqqutħukługu piñatchiasuηaηnagu tuyuġigiga ilipnun, tamatkuaptuuq patchisiqutra

uqautigitka tikiutitquplugich agvisinjich akiknjaqlugu ilipnun.”

³¹ Anuyyiuqtit atuummiñigaat tillisiusiaqtin. Aullautinigaat Paul tamarrumani anaqami tikiutiplugu Antipatris-munaglaan.

³² Uvlutqikman tamatkua pisukhutin anuyyiuqtit piruat utigniqsut aglaan tuttuqpiraqtuat igligutituiñaqlugu Paul.

³³ Tikiutikamitruñ Caesarea-mun kavanauruamun qaiññigaich aglailļu Paul-lu.

³⁴ Taavruma kavanam agliqianikamigich apiqsruñigaa Paul sumiunupmagaan. Iitichugikamiun taamakña Cilicia-ğmiunulha,

³⁵ Felix-ñum Paul uqautiniga, “Ilvich pasiritin tikitpata naalagnigisiñigikpiñ.” Aasii ilaan tillisiginigaa Herod-ñum atanğum inaani Paul qaunag-itquplugu.

24

Jew-ñuruat Paul-mik Pasitñihat

¹ Kinuatigun tallimat uvlut Ananias, qaukiat agaayuliqsit, piqasiqhuni ilanjitnik sivulliuqtigruat suli maligutaksraliqirimik atilimik Tertullus-mik tikiññiqsut Caesarea-mun. Aasii uqağigaat akiknjautriñ Paul-kun taavrumuñ kavanauruamun.

² Tavruñautianikmatruñ Paul, Tertullus uqağniqsuq itna, “Kamanaqtuatiin Felix! Tumigiplugu añalatillautaulhiñ sivisuruamik anuyautairrutiaqtitkiptigut suli isumatulipkun ikayugitin iñuvut tumigiplugich iñugiaktuat iluaqsruutit.

³ Quyyatigigikput sumiunniiñ nanipayaaq, aasii quyyatiqallapiagiptigiñ.

⁴ Aglaan mingüqtillutin piyumagaluanaq-nak injigikiñ naalallaquplugu naigiluglu uqagiraksraqput.

⁵ Una iñuk ilitchugikkaqput iñukluqutauplugu, akungatni Jew-ñuruat iluqaani nunami aullañniraqtauaq akarrutinik suli ilaa qaukhiupluni Nazarene-ñuruani.

⁶ Agaayyuvikpanmik qaayugnaqsiliugñiaha pisigiplugu uvagut tigukkaqput atanniğuklugu tuvraglugu maliğutaksraqput.

⁷ [Aglaan qaukhium añuyyiuqtit qulliqpianata Lysias-ñum upaktuqhuta uvaptikniñ ivayaagigaa.

⁸ Aasii Lysias-ñum uqautigaatigut tiki-utritquplugich patchisaatnik ilipnun.] Ilvich apiqsruqtağupku ilitchuginayaqmigiñ ilaaniñ iluqaan akikñautivut ilaagun.”

⁹ Tamatkuaptuuq atlat Jew-ñuruat tavrani tappiğñigaat Tertullus-ñum akikñautaa Paul-kun itnaqhutiñ, “Iluqani tamanna uqauttun ilumutuuruq.”

Paul-ñum Uqapsaagutriha Sivugaani Felix

¹⁰ Taavruma kavanauruam urriqaniğaa Paul nipliquplugu. Paul nipliaqsiiñiqsuq, “Iisimagiga iñugiaktuami ukiumi añalatchiñiñ uumiña nunaqqimik. Quyagigiga patchisaiyañiksrağa sivuqqapni.

¹¹ Iitichugiraksrağigiñ qulit malğuk uvlut qaanjanikkaluaqtitnagich utlautiğga Jerusalem-mun Agaayyutmik kamaksrityaqñu.

12 Jew-ηuruat ilitchuḡiḡitkaluaḡaatḡa taamavru-mani agaayyuvikpaḡmi qapiqsiḡiutraḡluḡa iḡuḡnik naagaunniḡ akatchilḡa iḡuḡnik katimmaviḡmikni tupiḡni naagaqaa nanipayaaq nunaaqḡiḡi.

13 Naagaunniḡ ilinḡisa nalupqinaiyaḡlugu pilḡuitkaat akikḡautriḡ uvamnun.

14 Aglaan nalupqinaiḡlugu uqautigikpiḡ, maliktaullakkiga tamanna apqutaa nu-taupluni ukpiḡiraksram ilinḡisa uqagikkaḡata sagluuqtuanḡuplugu. Sivullipta Agaayyutaat agaayumaagvigigiga, ukpiḡigitkaptuuq tuvraḡlugu maligutaksraq qaisauruaq Moses-kun suli aglausimaruaat makpiḡaanḡiḡi sivuniksriḡirit.

15 Niḡiugaqaqmianḡaptuuq ilinḡisitun, itna, Agaayyutim iluqaisa tuquruat iḡuich anḡipkaḡisiplugich, nakuuruatlu pigiitchuatlu.

16 Taatnaḡluḡa ataramik qauḡrimmaagḡiutillautaqagḡuktunḡa patchisaitḡluḡa sivuḡaani Agaayyutim suli iḡuich.

17 Iḡugiaguraqtuani ukiuni piisaallaqqaḡluḡa Jerusalem-miḡ utiqtunḡa saagaqaḡluḡa manḡmik aatchuutinik nunaaqḡiḡmiunḡuqatimnun suli tunillaḡiaḡluḡa.

18 Taamna savaagḡipkaqtitlugu paqin-niḡaatḡa agaayyuvikpaḡmi, naatchianikama igḡuutiksraqtuḡvikaanik atuqtaksranḡisigun Jew-ηuruat. Tavrani iḡugiaktuat iḡuich iqataunḡitchut uvamni unniḡ qanusiq akarrun inḡitchuq.

19 Aglaan ilanḡich Jew-ηuruat Asia-gmiunḡuplutiḡ ittuat. Taipkuaptuuq uvunḡa sivuḡanḡiutiruksraugaluaqtut ilipnun ilitchuḡipkaḡiaḡlugu akikḡautriḡ piqaguminḡ qanutchimik uvapkun.

20 Ki, ukua iñuich uvaniittuat uqagilitruḡ paqitaḡikkaqtin nalaungirrutiga sivuḡanḡiusimmaḡamni uqaqsittaagtitchirinun.

21 Aglaan una atausiq nipliutigigiga makitaḡamni sivuḡaatni, ‘Ilipsi atannigñiaqpsitḡa ugluvak piqutigilugu ukpiqsriḡiḡa tuquruat anḡitqikkisiñiplugich.’”

22 Felix-ḡum ilitchuqsirruam agaayyutikuaḡiamik katimaḡiq umikkaa itnaḡhuni, “Anuyyiuqtit qulliqpianḡat, Lysias, agḡiqpan sivunnigḡisigiga taamna uqavaaḡutiksi.”

23 Taatnaḡqman Felix-ḡum tillisiginigaa anuyyiuqtit qaukhatnun Paul qaunagitquplugu aglaan tigutaagḡisunḡaqnagu, aasiñ tillisigiplugu ilannaanḡiñun piqatḡilhiñaaḡuḡlugu inuḡikkanḡigun.

Paul-ḡum Sivuganḡiutipkaḡa Felix-mullu Drusilla-mullu

24 Qavsich uvlut qaanḡianikmiullu Felix Jew-ḡuruamik ilaqatilik Drusilla-mik tikiññiqsuk aasii uqaqatigisukḡugu Paul. Taatnakii Felix tusaapsaagḡuḡtuq ukpiqsriḡlikun Christ Jesus-mik.

25 Paul uqagaluḡaqman nalaunḡaruḡlikun, inḡmun anḡalagusiḡiksarakun, suli atanniivium uvlugun tikitchuksarakun Felix isumallaagaqsiñiqsuq. Aasii nipliqhuni, “Aullaḡhiñaaḡuḡtutin pakma. Piviksranitqikkuma qannigḡisigikpiñ.”

26 Suli ilaan nigḡugaḡigaluḡaḡnigaa Paul qaitchiñasugalugu maninḡmik. Taatnaḡḡugu ilaan uqaqatigigaluḡaḡnigaa akulaiḡḡugu.

27 Aglaan malḡuk ukiuk atuumaanikmaknik Porcius Festus inanḡigñigaa Felix kavanauḡhagun.

Taatnaqhuni Felix-ñum ihuaqnağukhuni Jew-ñuruanun isiqtagituiñağniğaa Paul.

25

Paul-ñum Injaqałha Umialinjmun Rome-mi

¹ Tavra Festus taamna piņasunik uvlianikami tavrani nunamiñi qaukhiğucamiaglaan Caesarea-miñ Jerusalem-muñniqsuq.

² Tavrani Jew-ñuruat qauklijich agaayuliqsijisa suli sivulliuqtigruañisa tikiutinigaich ilijisa akikñautigikkatiñ Paul-kun.

³ Taamna kavanauruaq Festus apiginiğaat quyalitqulutij Paul Jerusalem-muktitquplugu. İlijich sivunniugaqahutiñ tamaani apqutaani tuqqutçuklugu.

⁴ Festus-ñum kiuniğai, “Tasamani Caesarea-mi Paul isiqsimakkauruq. Uvañali sivuniqaqtuñ utitqigukluna.

⁵ Qaukhiğikkasi Caesarea-muktilhiñağisi uvapkun akikñağiağlugu tasamma iñuk savvaqluksimakpan.”

⁶ Festus taamna itkaluaqami tallimat piņasuniļu naagaqaa qulini uvluni. Utigñiqsuq Caesarea-mun. Uvlutqikman atangum aquppiviani aqup-piļuni tiliriñiqsuq Paul tavrñautitquplugu.

⁷ Paul tikitman Jew-ñuruat agqiqatauruat Jerusalem-miñ qikaqhutiñ avataa-nun igļulisullapiagnağaat supayaatigun, ilumutuutilaallapiaglugich piļguisağmiktigun.

⁸ Aglaan Paul uqautiginiqsuq inmiñun itna, “Savvağluutaitçuna akikñaqlugu Jew-ñuruat

maligutaksraŋa unniñ agaayyuvikpak naagaqaa Rome-maġmiut umialgata tillisai.”

⁹ Taatnaqman Festus-ŋum quyaliñiaqługich Jew-ŋuruat apiqsruġniġaa Paul itna, “Jerusalem-mukkumiñaqpich atannikkautyaġutin sivuqqamni taamani tamatkunuuna akikŋausiapkun?”

¹⁰ Paul-ŋum kiuniġaa, “Qikaġuktunja sivuġaani atanniivian Caesar-m, umialgum Rome-mi. Sivunniugliŋja taakmani. Killuqsagumiñaitkitka Jew-ŋuruat supayaakun, ilvittuuq taamna ilisimapmigiñ.

¹¹ Savvaġluktanunulunja piguma uvanun tuqurrutiksrauyumiñaqtuamik iniqsruŋitchunja annagugluŋa anasiñjuqsautmiñ. Aglaan tamatkua akikŋautaataat akikŋaqtima taŋiġilaukpan, kia-unniñ qaisaksraġinjitkaanja ilinjitñun aŋalataksraulunja. Taatnaqługu Rome-maġmiut umialganun utlautihksrapkun injaqaqtunja.”

¹² Tavra Festus-ŋum uqaqatigiqqaqługich sivunniuqtini kiuniġaa, “Rome-maġmiut umialgatnun injaqaqtuatiin, taakmunja umialgamun aullaġisirutin.”

Paul Sivugaŋjusimagaat Agrippa-munlu Bernice-munlu

¹³ Qavsich uvlut kinuatigun Umialik Agrippa suli Bernice tikiññiqsuk Caesarea-mun paġlatyaqługu Festus.

¹⁴ Ilinjik qapsiñik uvlianikmaknik tavrani Festus-ŋum uqautiniġaa umialik Agrippa Paul-ŋum pasikkusiaŋanik itna, “Aŋun-samma uvani ittuq Felix unisaŋa isiqsiviŋmun.

¹⁵ Uvaŋa utlautikama Jerusalem-mun Jew-ŋuruat qaukliŋisa agaayuliqsit suli

sivulliuqtigruanjisa akikŋaqługu uvaŋnun
tuqqutitqukkaŋat.

16 Aglaan kiugitka Rome-mağmiut taatnal-
guiññiplugich, uvagut uqaqsittaagtitaltkikput
pasikkauruaq iñuk uqapsaagaluaqtitnagu
kigiñaaglugich taipkua pasirai.

17 Taatnaqlugu taipkua pasirai tikitmata uvuŋa
piñatchiasuŋaqnagu uvlutqikman isivgiugukługu
tilisiruŋa taamamna aŋun sivuŋaŋiutitquplugu.

18 Taapkua igłuliqsuutiruat makitnamiŋ
akikŋautiksraiññiŋaat savvağluutaanik
niğiugikkamnik.

19 Naagatai ilinisa uqaksraqtuutigilhiñaagsigaat
ukpiğusiğmikkun suli iñukun tuquruakun
atiqaqtuakun Jesus-mik Paul-ŋum uqağikkanagun
iñuuplugu.

20 Uvaŋa nalupqisrukama qanuq
ilitchuğiniałiksraŋatnik tamatkua, apiqsruğiga
Paul ilaa piyummatiqagayaqmagaan Jerusalem-
muliksraŋagun tamatkunuuna uqaqsittaagiğuni
tasamani.

21 Aglaan Paul-ŋum injağikkaŋa
atanigmuutitqupluni Caesar-mun umialinmun
Rome-mi. Taatnaqluŋa tiligiga qaunagitquplugu
tuyuğiniałhanunaglaan taakmuŋa umialinmun.”

22 Agrippa-m nipliutinigaa Festus, “Taamamna
aŋun tusaayummiuqmiiñigiga.” “Uvlaakuğuppan
tusaagisiñiğin,” Festus-ŋum kiuniğaa.

23 Uvlaakuagun Agrippa-lu Bernice-lu utlau-
tiniqsuk atnuğaallauqhutik savaktituummağmik.
Isiqttut katimmaviŋmun piqasiqhutik qaukligñik
aŋuyyiuqtinik suli nunaaqqim sivulliuqtaiñik.
Festus-ŋum tillisiginigaa Paul tavruiŋautitquplugu

24 nipliǵhuni, “Ataniiq Agrippaa suli iluǵasi uvaniiqataurusii! Una aǵun ittuq iluǵaǵmıǵ Jew-ǵuruat uvani suli Jerusalem-mi pasikkaǵat uvaǵnun niplirautigipluǵu iǵuuruksraungıǵıǵıpluǵu.

25 Aglaan paqitchilǵuitkiga qanutchimik tuqur-rutiksraǵanik. Aasii ilaa Caesar-mun inǵiaqaqman sivunniutigiga tuyuǵisukluǵu taakmuǵa.

26 Aglaan nalupqinaitchuamik piitchuǵa agvisiksraǵanik Paul-ǵum umialimnun tuyuksramnik. Taatnaǵluǵu sivuǵaǵıutipkaǵiga ilipsitǵun, suvaluk sivuqqapnun, Umialiik Agrippaa, ilitchuǵıniurapsaaǵaǵluǵu aglaak-sranikkasugalunǵa qanutchimik.

27 Uvamni nalaunǵaitluni tuyuqaliksraq isıqtamik Rome-mun nalupqinaiǵluǵu akıǵnǵautiksraitluni ittuamik.”

26

Paul-ǵum Uqapsaaǵutriǵha Inǵmiǵnik Sivuǵaani Agrippa

1 Agrippa-m nipliutiniǵaa Paul, “Ilvich uqautigilhiǵnaaǵuqtutin ilipkun.” Tavra Paul isakluǵich argaǵni aullaǵniǵıǵaa itna,

2 “Umialiik Agrippaa! Uvaǵa quviasullapiaq-tuǵa uvlupak sivuqqapni uqagvıaqtitauǵlapkun tamarrumuuna iluǵaǵmıǵ Jew-ǵuruat akıǵnǵautaatıǵun uvamnun.

3 Ilvich suvaluk ilisimmaaǵıksutin iluqaitǵnik Jew-ǵuruat ilitqusiatnik suli uqaksraq-tutigısuukkanıǵnik. Taatnaǵluǵu inıǵıkpiǵn naalaǵnitquplunǵa qıǵıuiǵutin.

4 “Iluqagmin Jew-ηuruat ilisimagaat iluqaan iñuuniaqta, atakkii nutauhamniñaglaan iñuuniaqtuñ a iñumni nunamni suli Jerusalem-miñ.

5 Uqalhiñaanurur ilisimakkaqtin uqautigisugluñ a piyumin. Ilisimapmiut aullagñiñhaniañaglaan ilagitilaamnik Pharisee-ηuruanun tu-vraiñiapiagaqtuat maligutaksranik pitluglugu atlanin.

6 Pakma qikaqtuñ a uvuñ a atanniqsaksragukluñ a piqutigiplugu niñiugaqaliga Agaayyutmun immi-manialhanik akiqsruutmiñik sivulliaptiknun.

7 Iluqatin qulit malguich qitungagiich sivulliapta niñiugigaattuuq Agaayyutim akiqsruutaa agaayumaagvigikkaqtin uvlugagipman. Umialiik, taavru-muuna niñiugaqagniplunaptuuq patchisiquitigaatñ a Jew-ηuruat.

8 Suvaata Jew-ηuruasi ukpigilguitpisiun Agaayyutim anipkaitlaha iñunuk tuqunaruaniñ?

9 “Uvanaptuuq isumaqagaluaqtuñ a piyumiñagniqutulaaptun akiknaqtuguklugich iñuich Jesus Nazareth-mium maliguaqtai.

10 Taatnailiplugu savaaqaluñ a Jerusalem-mi. Qaukñitñiñ agaayuliqsiniñ akuqtuiruñ a anjalatchirrutiksramnik Agaayyutim iñugiaktuat iñui isiqtaupkatlasiplugich. Tuqqutaksraguqmatigik ilaupmiraqtuñ a qaukñiñ.

11 Iñugiaktuani anisinqusaqlugich Jew-ηuruat katragvinitñi piilaagipkañiaqlugu ukpigikkanat. Uvañ a qinnausimavaitlugich aullaagaqtuñ a unniñ unjasiksuamun nunaaqqiñun tamatkua nanititchuklugich.

Paul-ηum Uqalha Mumiligmigun

12 “Taatnatchimik piqusiqluŋa Damascus-mun aullalgitchuanŋa aŋalatchisaigun suli tillisaigun qaukŋiŋisa agaayuliqsit.

13 Umialiik, iglilŋamni uvluqpaguqtuami qauma siqiŋiŋmiŋ qaumatluŋniqsuaq qiŋiŋiga. Puuqtiŋaatigut taapkualu igliqatitka qaumangum pakmakŋa.

14 Iluqata katakapta nunamun nipi tusaagiga Hebrew-liraaqhuni uqaqtuaq uvaŋnun, ‘Saul, suvaata nagliksaaqtitpiŋa? Ilipnun atniaqsiŋaqtutin akilliliuqapŋa atriplugu natmaksigvik atniaqtitaqtuaq akilliliqsuikami iŋumi anautanun.’

15 Apiqsruŋiga, ‘Ataniiq, kisuvich?’ Atangum nipliutigaŋa, ‘Jesus-ŋuruŋa nagliksaaqtitaŋikkan.

16 Makittin! Sagviutigikpiŋ nalu-naigiaqlugu savaktiksraqtaanuŋhiŋ uvaŋnun. Uqautritqugikpiŋ iŋuŋnik ilitchuŋikkapnik uvapkun uglupak suli ilitchuŋipkaŋumaakkamnik ilipnun aquagun.

17 Uvaŋa annautigisigikpiŋ Jew-ŋuruaniŋ suli Jew-ŋuŋitchuaniŋ tuyuŋigupkiŋ ilinŋitŋun.

18 Ilvich aŋmaqsruŋisigitin irigikkaŋich mumiksillugich taaqtuamiŋ qaumaruamun suli tuungaum saŋŋianiŋ taavrumuŋa Agaayyutim saŋŋianun. Tunŋaviŋigutin uvamnik natqigutigisigitka killuqsautinŋich aasiisuli ilaliutiniaŋlutin Agaayyutim iŋuŋiŋun piksraqtaagikkaŋiŋun.’

Paul-ŋum Quliaqtuaŋa Savaaŋmigun

19 “Umialiik Agrippaa! Taatnaqluŋa savaaqaqtuŋa tupigiplugu qiŋiŋqirrusiaŋa pakmakŋa.

20 Quliaqtuaqtuṅa sivulliuplugu Damascus-mi Jerusalem-milu, kinuagunsuli iluqaani Judea-mi akunḡatniḷu Jew-ḡuṅitchuāt. Uqautigitka iṅupayaat mumiquplugich killuqsautiṅitṅiṅ Agaayyutmun aasiṅ iṅuuniagaqsitquplugich simmikkaunḡaruatitun.

21 Taamna pisigiplugu Jew-ḡuruat tigguglukḷuṅa agaayyuvikpaṅmi tuqunniuragaatṅa.

22 Uvlupaṅnunaglaan Agaayyutim ikayuḡluṅa qikaqtitkaṅa uqatlasipluṅa iluqapsitṅun kamaṅṅiaṅitchuanunlu kamaṅṅtuanunlu. Tamanna uqagikkaḡa atrigigaa uqautigikkaṅata sivuniksriqirit Moses-ḡumlu atuumagisiṅiplugu

23 taamna Christ-ḡuruāq nagliksaaqtuksrauniplugu, suli sivulliuruksraupluni aṅitqiksuaṅiṅ tuqunḡaruapayaaniṅ iḷitchuḡipkaḡlugulu anniqsugiaq iluqaitṅun Jew-ḡuruanunlu Jew-ḡuṅitchuanunlu.”

24 Taatnailiplugu Paul uqaqman Festus-ḡum nipitusipluni nipliutiniḡaa, “Paul! Iḷvich isumailaḡuqtutin. Iḷitpauraqsimaḷiqpich kinnḡaḡuḡaatin.”

25 Paul-ḡum kiuniḡaa, “Kamaṅṅtuatiin Festus! Uvaṅa isumailaḡuṅitchuṅa. Uqautiqaqtuṅa iḷumutuupluni ittuamik.

26 Uqautiḷhiṅaugiga umialiṅmun taluqsrautaigluṅa atakkii iḷisimagaa Agaayyutim uqaḷhagun suli anniqsuqtimigun. Nalupqiginiḷchiga iḷitchuḡiḷha supayaamik Jesus-kun atakkii iluqani atuumanḡitchuq iriḡaqtuḡuni.

27 Umialiik Agrippaa! Ukpigivigich sivuniksriqirit uqautaat? Iḷisimagiga ukpiqsrisilaan tamatkuniṅa.”

28 Tavra Agrippa-m nipliutiniḡaa Paul, “Ayyai,

ukpiqtuağūqtitqayauragikma.”

²⁹ Paul-ηum kiunigaa, “Agaayyutmun iniqsruqtuηa ilvich suli atlat naalaqtuat uvaηnun uglupak maliguaqsiutitquyumaplugich Christ-kun uvaptun, aglaan itna kalimñiqsuğayaitchut.”

³⁰ Taatnaanikman Paul umialiglu kavanaauraglu Bernice-lu suli atlallu makinniqsut

³¹ aasii aniłhiñaqhutin uqaaqsiñiqsut avatmun, “Manna aηun piηitchuq sumik tuqurrutiksragmiñik unniñ isiqsiviniηmi irrutiksragmiñik.”

³² Tavra Agrippa-m nipliutiniğaa Festus, “Tamanna aηun pituiğayağniqsuaq iniaqanitpan Caesar-muguni.”

27

Paul-ηum Rome-muηniłtha

¹ Sivunniugutaηanikman tinilğaqsiğviksraqput Italy-mun qaiñniğaiç Paul-lu atlat isiqtatlu Julius-mun aηalataatnun aηuyyiuqtit taggisiqaqtuat aηuyyiuqtaiñik Augustus-ηum.

² Umiaqpaηmun Adramyttium-mikηaqtuamiñ ikirugut Asia-mun aullalhiñaağūğniqsuamun. Aristarchus Macedonia-ğmiu Thessalonica-miñ piqataupmiuq uvaptikni.

³ Uvlutqikman tikitchugut Sidon-mun. Julius-ηum ihuaqquitiplugu Paul ilannaanηi tavrani qiñiğiaqtikai qaitchitquplugulu inuğikkaηiñik.

⁴ Tavrakηa aullalgitñapta anuğim pagğagūutigaatigut. Qikiqtam Cyprus qamangagun tinilğaqsiqsirugut.

⁵ Siñiqsraqtuallaklugik Cilicia-lu Pamphylia-lu tikitchugut Myra-mun Lycia-miittuamun.

⁶ Tavrani Julius paqinniqsuq umiaqpañmik Alexandria-miñ igligniağniqsuamik Italy-mun. Ilaan ikipkalgitkaatigut taavrumuᅇa.

⁷ Tiksiuraaqhuta iñugiaktuani uvluni atakkii anuᅇiqpaitłuni. Arguᅇianniuhuta tikilᅇgataqtugut akianun nunaaqqim Cnidus. Nigiqłuum igliqtitchumiñaiqmatigut nalᅇuᅇguta tiksiaqsirugut qamaᅇaᅇun qikiqtam Crete naᅇaqqaaᅇuᅇu nuvuᅇaᅇ Salmone-mi.

⁸ Piyaqniulikun siñiqsraqtuaᅇuᅇu tikilᅇgataᅇikput qamannillautaᅇvik qaniᅇaniittuaᅇ nunaaqqian Lasea-m.

⁹ Taavrumani nunaaqqimi uvliuqtugut iñugiaktuani. Nuyuaᅇnaqsisigaatigut ikaaqsahksraᅇanun taᅇiuqpaum atakkii ukiaksraqhuni Jew-ᅇuruat uvlua uisauraaᅇviat qaᅇanjanikman. Taatnaqhuni Paul-ᅇum alᅇaqsruᅇniᅇai taapkua

¹⁰ itnaqhuni, “Aᅇutiit, iłitchuᅇigigiga aullalgitchupta uvakᅇa iglaukiqput navianaᅇisipluᅇu. Usiavutlu umiaqpaᅇu unniñ iᅇaᅇisa iñuich nuyuaᅇnaᅇisiruᅇ piyaqquᅇiksraᅇatigun.”

¹¹ Aglaan Julius naalatluᅇniqsuᅇ uqaᅇikkaᅇanun aquttaanunlu iñuanunlu umiaqpaum nipliutaaniñ Paul-ᅇum.

¹² Taamna qamannirvik iᅇuaqnaᅇiññiqman umiaqpaum ukiuvigilugu pikpagu iñugiatlukuat ayakkumaniqsut tavrakᅇa tikitchaᅇuᅇuᅇu Phoenix piyumiñᅇuᅇiᅇ. Taamna qamannirvik Crete-mi sanmiruaᅇ uᅇallamullu nigiqpaᅇmullu, taamamna ukiuvigisukkaat.

Aṇniḡuqpaurlaq Taḡiumi

13 Tavrani unḡallaḡiksilḡataḡniqman taapkua isumaniqsut sivunniukkaqtin̄ atuumasukḡugu. Kisat nuḡinnigaich aasiiṅ tiksiaqsiplutin̄ qikiqtam siṅnaagautlaniqtutilaaḡmiktigun.

14 Aglaan akuniisunḡaqani anuḡiqḡuk nigiqpaḡniqsuq anuḡqqaḡḡaqhuni qikiqtam tunḡaaniṅ.

15 Anuḡim akikḡaqmagu umiaqpak paalguigṅiḡaat anuḡi sivuniḡikkaḡmiṅun aasii nikaliqhuta tiktaurugut.

16 Apqusautilgitṅapta mikiruurami qikiqtami Cauda-mik atiligaami qamanniḡaurallaktugut. Aasii sakuugutiqaqhuta ikiniḡḡikput umiayauraq.

17 Taamna umiayauraq ikianilḡiṅaqman taapkua iṅuich akḡunaanik nimiqsruaqsigaat umiaqpak. Nuyuaqhutin̄ ikkalḡiḡiksraḡmiknun Syrtis-mi tinḡḡautaiḡṅiqsut tiktauhḡmikni.

18 Aṇniqpauraq qasullanḡitchuq. Uvlaakuḡuqman umiaqpak usiiqsaḡaat.

19 Uvlut pinḡayuatniasii umiaqpaum suqutnai igitkaqsigaich.

20 Uvluni iṅugiaktuani siḡiṅiq naagaqaa uvlugiat qin̄inḡitchivut aasii aṇniqpauraq qasullanḡitḡuni. Tavrakḡaasiiṅ niḡiugagḡinḡaiḡikput annakiksraḡput.

21 Uvvaasiiṅ akuni taapkua iṅuich niḡinḡitmata Paul-ḡum qikaqhuni aḡutit sivuḡaatnun nipliutigai, “Aḡutiit, naalaḡnigupsitḡa ayasunḡaqasi Cretemiṅ tamanna atuumanayaitchuqsuli, usiavutunniṅ iginnayaitkivut.

22 Aglaan pakma inḡiḡipsigiṅ, qapiqasi! Nalipsiunniṅ tammaiymuniṅaitkaa iṅuulli, umiaqpak kisimi piyaqquḡisiruq.

23 Atakkii marrumani unnuami makitanisq̄suq̄ saniqqamni isaḡulga Agaayyutim ukpigikkaḡma agaayyumaḡvigisuukkaḡmalu,

24 nipliutiḡluḡa, ‘Paul, iqsiñak! Tikitchuk-sraurutin Caesar-mun Rome-mi. Piqutigilutin Agaayyutim annautigisigai iñupayaat usiaqsiqsuat uumani umiaqpaḡmi.’

25 Taatnaḡusi aḡutiit, nikaliqasi! Ukpigigiga Agaayyun taatnallapiḡisiḡha uqḡikkaḡatun uvamñun.

26 Aglaan qikiqtat ilaḡatnun tipiniḡaatigut.”

27 Akimiḡuutailḡutaatigun unnuat tiḡitauḡlaptikni anuḡimiñ Mediterranean taḡiuḡani, unnuaq qitiqquq̄man tiḡilḡausiqirit ilimatchaktut qalliaqsiḡluta nunamun.

28 Taatnaḡhutiḡ kivitchiñiq̄sut ititilaḡutmik aasii ilitchuḡiniḡaat imḡum ikkagliḡha iñuiññaq̄tun isaḡniqtun. Iḡliq̄taaq̄tuallakhuta uuktual-gitmatruḡ ilitchuḡiniḡaat akimiaq̄ isaḡniqtun ititilaanikhuni.

29 Iliḡich aniyatchaḡniqsut umiaq̄pak ikkalḡiññasugalugu iyḡaḡñun. Taatnaḡhutiḡ niḡitchiñiq̄sut sisamanik kitchanik umiaq̄paum aquagun aasiiñ uvluq̄siaq̄siḡlutiḡ.

30 Tiḡilḡausiqirit qimakkumaatchaḡniqsut umiaq̄paḡmiñ. Nipliḡḡuaḡhutiḡ iluaq̄sruiyaq̄tuq̄hutiḡ kitchanik sivuani umiaq̄paum aasiiñ niḡitchiḡlutiḡ umiayauramik imiḡmun.

31 Aglaan Paul-ḡum nipliutiniḡai aḡuyyiuq̄tit aḡalataatlu itna, “Ukua tiḡilḡausiqirit ingitpata ikimatuiḡḡutiḡ umiaq̄paḡmi ilipsi annakku-miñaitchusi.”

32 Taatnaqhutin taapkua anuyyiuqtit kipputinigaat umiayauraq aasii tinjitlugu.

33 Uvluq qaunuraagaqsiyman Paul-ñum nigitaqasiñigai, “Akimiağuuatami uvlumi utaqqirusi anuğaiħiksrananik nigigaluaqasi sumik.

34 Uvlupak nigillaqupağipsi. Nigiruksraurusi iñuusugusi pigupsi. Suli nalupqinaiqsruutigipsi annaksiħiksrapşgun.”

35 Taatnaqqaqħugich Paul tigusipluni qaqqi-amik sivulliuplugu iniqsruqhuni Agaayyutmun sivuğaatni taapkua avguqħugu taamna qaqqiaq nigiaqsiñiqsuq.

36 Taapkua iluqağmin piyumatchakhutin nigiaqsiptmiñiqsut.

37 Iluqağmin iñugiaktılaanət tavrani umiam usianı 276 inniqsut.

38 Ilinich nigisuiğataanikamin umiaqpak usiiqsaa-qaqsiñigaat igitlugu mukkaaksraq tagiumun.

Umiaqpaiyatħat

39 Uvluq qaupman tinjilğausiqirit ilisağitlaiñnigaat nunam siñaa. Aglaan qamannirviksramik tautunıqsut. Ilinich sivunnigñiqsut taiñuğa siñiqħisitchağukħugu umiaqpak piyumiñağumitruñ ikkalğisillugu nunamun.

40 Taatnaqhutin kitchat aklunaanich kipluğnigaich tasamuğa unikħugich kitchat tagiumun suli aklunaanik aquutmin qilğutaiqħugik. Kinuagun sivuğutrin tinjilğautaq nuqitlugu anuğimun tinjitquplugu umiaqpak sivukkiqsinnigaat nunamun.

⁴¹ Aglaan umiaqpak ikkalgiññiqsuq. Sivua aulayakkumiñaiqsipiaqhuni aasiñ aqua piyaqtaaqsiñigaa qaim tutqatag'vigiplugu.

⁴² Anuyyiuqtit tuqqutchuaqsilgiññigaich isiqtapayaat nalliat-samna puuvraguni nunamun aullaunasugalugich.

⁴³ Aglaan Julius-ñum annigiplugu Paul taatnasigaqunjiññigai. Tilihiñañigai iñuich puuvratlaruat misigaglugich tulaktiqataquplugich nunamun.

⁴⁴ Unniñ puktag'usiqsuğlugich umiaqpaviñigmik nunniacquplugich. Tavra iluqata annaktugut nunamun.

28

Malta-mi Qikiqtamiilhat

¹ Annaanigataqapta ilitchugigikput taamna qikiqtaq atiqalha Malta-mik.

² Malta-gmiut ihuaqcutiaqsigaatigut tukkuğiksitluta. Uvvaasiñ sialuguqhuni alappaaguqman taapkua ikniqsuutigaatigut qyalipluta.

³ Paul qirriqsuisaqmiuglu ikniğmun. Nimigiaq sagvigñiqsuq, uunanjan ikniğum iqiqsitlugu aasiñ argaiñun nipitiqhuni.

⁴ Taapkua qikiqtam iñuiñ qiñiqamitruñ nimigiaq nivinaruaq Paul-ñum argaiñi uqaaqsiñiqsut avatmun itna, "Una añun ilumun iñuaqtuqtauniqsuq. Annakkaluaqhuni tagiumiñ pakmapak tuquruksrauniqsuq savvaqluutmigun."

⁵ Aglaan Paul-ñum ipsuktignigaa taamna nimigiaq ikniğmun piyaqqusiallasunaqani.

⁶ Taapkua qikiqtagmiut niğiugiaqsiñigaat puvihksraña naagaqaa tavrauvaa tuqulihksraña

Paul-ḡum. Takiruami qin̄iḡitñamiḡ sumik atlayuaḡnaqtuamik Paul-mi isummiḡitqin̄iḡisut itnaqhutin, “Ilaa agaayyutauvalun̄iqsuq.”

⁷ Qaniḡani tulagvipta qikiqtam qaukḡiḡikkaḡa atilik Publius-mik nunautiqaḡniqsuq. Taavruma iḡuum iḡuaqutipluta tukkuqagtikaatigut piḡasuni uvluni.

⁸ Publius-ḡum aapaḡa atniḡñaqniqsuq uunaqḡukhuni sulitiktaliḡhuni auvyulin̄mik. Paul-ḡum utlan̄niḡaa qin̄iḡiaḡḡuḡu aasii agaayupluni patikḡuḡu argan̄miñik mamititluḡu.

⁹ Paul mamititchipman taavrumiḡa qikiqtam iḡuiñ tavrun̄autiaqsiñiḡaich atniḡñaqtuapayaani aasiiñ Paul-ḡum iḡuaqsiḡkaḡḡuḡich iluqaitñik.

¹⁰ Iḡugiaktuanik aatchuutinik qaitchigaatigut sulit aullahiñaaḡuqapta umiaqpak usilliḡniḡaat inuḡikkaptiknik iglaugupta.

Malta-miñ Rome-mulhat

¹¹ Piḡasuni tatqiñi tavrani itqaaqhuta aullalgitchugut umiaqpakun atiqaḡniqsuakun Malḡiñnik Agaayyutin̄ḡuanik. Taamna umiaqpak Alexandria-ḡmiutaq ukiuniqsuaq taavrumani qikiqtami.

¹² Aullaanikapta tikitchugut nunaqqianun Syracuse-ḡum tavraniasiñiñ nayuutipluta piḡasuni uvluni.

¹³ Aullalgitñapta tikitchugut nunaqqianun Rhegium-ḡum. Uvlutqikman uḡallamiñ anuḡḡiḡuḡniqsuq. Tikitkikput malḡuḡni uvluni nunaqqia Puteoli-m.

¹⁴ Taavrumani nunaqqimi paqitchirugut ilan̄itñik ukpiqtuanik aasii aiyugaaḡaatigut

nayuquplutin akunniqsaami, aasiñ tavrakña aullagitluta Rome-mun nunakun.

15 Taamakua ukpiqtuat Rome-mi tusaaniqsut tikiññipluta. Aullañiqsut paagiaqhuta nunaqqimun atiqaquamun Nullaġvianik Appius-ñum aasii ilaņasasuli nunaqqimun atiqaquamun Pinjasunik Tukkumaviñnik. Paul-ñum qiniqamigich taapkua ukpiqtuat Agaayyun quyagaa qapinaipsaaqhuni.

Paul-ñum Rome-miilha

16 Tikitñaapta Rome-mun iniaqtitkaat inmigun anjuyyuqtimik munaqsriliqługu.

17 Aquagun pinjasut uvlut Paul-ñum Jew-ñuruat qaukñisa tavrani aiyugaağniğai kati-maqatigisukługich. Ilinich katianikmata nipliu-tiniğai, “Aniqatiumaan, uvaña pinjtkaluaqtitluna qanutchimik akikñağługich iñugikkavut naagaqaa maliguaqtaksrañat sivullipta qaisauruaq uvaptiknun tigurauruna Jerusalem-mi Rome-ñum kavanañanun qaisaupluna.

18 Rome-mağmiut kavanañata [Felix-ñum] apiqsruqtağaluğaatña, anipkağluna pilitchukluna ilitchuğinjitñamitruñ sumik tuqurrutiksramnik.

19 Aglaan Jew-ñuruat akililiutipmata anipkaquñitluna, nunuripluna nañağviiqama iniağigiga Caesar-mun atanniqupluna, piitkaluaqluna qanutchimik akikñautiksramnik ilağikkamnun.

20 Taatnaqluna iniağigiga qiniğukhusi uqaqatigisukhusi, atakkii ukpigigiga niğiuğagikkañat taimña Israel-aagmiut Christ tikiuumaniilha aasii taamna pisigiplugu pituutaqaqtuna.”

21 Taapkua Jew-ḡuruat kiuniḡaat, “Akuḡ-tuiḡitchugutsuli aglaḡnik ilipkun Judea-miḡ unniḡ aniḡatiuvut tikiutriḡitchut tusaayugaaḡiitchuanik ilipkun taamakḡa.

22 Aglaan isummatitin tusaayumagivut. Iḡsimagikput nanipayaaḡ iḡniich akikḡautiqalhat tamatkuniḡa ukpiḡsriḡlutinḡ iliptun tikiu-maanilhanik Anniḡsuḡtim.”

23 Tavrani nalunaiḡsiḡiḡsut kat-tutitḡiḡiksraḡanik Paul-ḡum, aasiḡiḡ taimḡa uvluḡ tikiumapman iḡḡiaktuat utlautiniḡsut Paul-ḡum inaanun. Uvlaaḡaniḡ unnugataḡtitlugu ilaan kaḡiḡsipkaḡḡiḡai Agaayyutim aḡaayuḡautaanik. Ilaan maliksuktinniḡḡiḡai Jesus-mik itḡaaḡtuutiḡlugich iluḡatik maligutaksraḡa Moses-ḡum suli sivuniksriḡirit aglaaḡitḡik.

24 Taatnaḡhani ilaḡich iḡniich ukpiḡsriḡliḡḡiḡsut uḡaḡikkaḡiḡun, ilaḡilli iḡniich arguaḡtuḡḡiḡsut.

25 Taapkua katimaruat ḡasuḡḡiḡsut atinḡiḡhutinḡ iḡmiknun Paul-ḡum uḡaḡianikmaḡ una, “Iḡḡitchuaḡ Irrusiḡ nalaunniḡsuḡ uḡaḡami sivulliapsitḡun sivuniksriḡirikun Iḡaiḡ-kun itna,

26 ‘Aullaḡutin uḡautityakkich taamapkua iḡniich:

Tusaagaluḡupsi kaḡiḡsiyumiḡaitchusi

suli ḡiḡiḡumaagaluḡupsi ilitchuḡsriyumiḡaitchusi.

27 Atakkii makua iḡniich uummatinḡich pitchiḡiḡliḡḡiḡsut,
tusaasunḡitḡutinḡ supayaamik iritinḡlu
siḡuplugich.

Utitḡiḡitchut Agaayyutmun mamitiḡiksraḡmiknun
atakkii ḡiḡitḡaitḡutinḡlu tusaatḡaitḡutinḡlu
kaḡiḡsitḡaitḡutinḡlu,
Agaayyun uḡaḡtuḡ.’ ”

Isaiah 6:9-10

28 Suli Paul-ηum uqapsaaǵniǵai, “Iḷitchuǵiraksraǵigiksi Agaayyutim tusaayugaallautana tuyuulha Jew-ηuḷitchuanun. Taipkuataimma tusaagisigaat.”

29 [Paul taatnaqman Jew-ηuruat aniñiqsut uqavaaqhutiḷ inmiknun atqunaq.]

30 Paul iñuuniǵniqsuq tavrani Rome-mi malǵuḷni ukiuḷni, iniqaqhuni inmigun inilǵusiqsuqḷugu, paǵlaplugich iluqaisa qiñiǵiaqtaqtini.

31 Quliaqtuaǵviginiǵai Agaayyutim aḷaayuqautaagun suli Atanguruakun Jesuskun, iḷisautiplugich taluqsrautaiqhuni uqaqsailiraqtaitḷuniḷu.

Ippitchuat Makpigaaat - Agaayyutim Uqalhi
Inupiatun

The New Testament in Northwest Alaska Eskimo

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Inupiatun, Northwest Alaska (Northwest Alaska Eskimo)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

46cece15-9127-50b3-bf07-88a1082e7ab6